

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
HIVATALOS LAPJA ÉS SZAKFOLYÓIRATA

SZERKESZTI A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG.

FELELŐS SZERKESZTŐ
SZENTGYÖRGYI GUSZTÁV



KIADJA
A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAINAK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
BUDAPEST, 1934

TARTALOM.

<i>Szentgyörgyi Gusztáv</i> : Szobrot Náray-Szabó Sándornak! — — —	49
— —: A gyógyítva nevelő és oktató intézetek 1934—35. évi áll. költségvetése	50
<i>Angyal József</i> : Tanterv és nevelés. — — — —	59
<i>Herodek Károly</i> : Vakok oktatása tantervének irányelvei — — —	63
<i>Schulmann Adolf</i> : A dadogók sorsa az életben — — —	69
<i>Klug Péter</i> : Részlet a siketnémák nevelésének és tanításának tervéből	73
<i>Konrád György</i> : A vakok testneveléséről általában — — —	75
<i>Murányi Antal</i> : A siketek oktatásának problémái — — —	78
A gyakorlati munka köréből	
<i>Szentgyörgyi Gusztáv</i> : A siketek hallanak, a némák beszélnek —	85
<i>Wolkóber János</i> : Oktatásunk jövője — — —	86
<i>Zsembai Ferenc</i> : Hallanak a siketek? . . . — — —	87
<i>Záborszky Árpád</i> : Beszédtanítási következtetések a beszéd reflex voltából	88
<i>Rédiger Károly</i> : Kiki magának — — — —	90
<i>Murányi Antal</i> : Tízpercben — — — —	92
<i>Kleitsch János</i> : Alkalmosságok a vakok berkeiből — — —	95
Egyesületi élet — — — —	97
<i>Tóth Zoltán dr.</i> : Válasz Kleitsch János Mérleg és mérlegelés c. cikkére	98
Hármas bizottságok alakítása — — — —	98
Intézeteink életéből — — — —	101
Vegyes — — — —	103
Kartársaink társadalmi szereplése — — — —	106

Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete.

Elnök: Herodek Károly ny. kir. orsz. vakintézeti igazgató, Budapest, VII., Gyarmat-u. 96.

Társelnök: Nagy Péter.

Alelnökök: Völker József és Schannen Péter.

Titkár: Vollmann János kir. orsz. vakintézeti igazgató Budapest, VII., Ajtósi Dürer-sor 39.

Pénztáros: Gáldy Andor vakintézeti tanár

Szerkesztőbizottság: Herodek Károly, Frey József, Klug Péter, Schannen Péter, Szentgyörgyi Gusztáv, Völker József.

Felelős szerkesztő: Szentgyörgyi Gusztáv kir. orsz. siketnéma-intézeti igazgató, Vác. Kéziratok, ismertetésre szánt művek, cserepéldányok a szerkesztő címére küldendők.

(A siketügyi rész szerkesztője Völker József siketn. int. igazgató, Sopron, A vakügyi rész szerkesztője Schannen Péter vakint. igazgató, Budapest, VII., Ajtósi Dürer-sor 39.)

A kiadóhivatal vezetője: Thüringer János siketn. int. tanár Budapest, VIII., Festsüts-u. 3. Siketn. áll. int.

Szobrot Náray-Szabó Sándornak!

Szentgyörgyi Gusztáv

Amikor 1902-ben 100 éves fennállását ünnepelte a siketnémák váci kir. orsz. intézete, akkor a magyar siketnéma oktatás két nagy történelmi alakjának emeltek szobrot: Cházár Andrásnak és Ferenc királynak. Csonka lett volna a megemlékezés, ha akkor valamelyes okból csak az egyik nagynak emlékét örökítették volna meg.

Most is ilyenként érzem. Nem volna teljes a kegyeleti ténykedésünk, ha most csupán Borbély Sándornak emelnénk szobrot. Hiányos volna jószándékunk, ha egyuttal nem emlékeznénk meg a másik nagyról, Náray-Szabó Sándorról is, hiszen e két kiváló férfiú s kortárs egymást kiegészítő, halhatatlan érdemű munkássága teremtette meg a magyar gyógyítva nevelés ügyet, az ő sáfárkodásuk nyomán indult meg, kelt életre egész sereg intézmény, született meg a szaktanács, virult fel a szakirodalom, lendült fel a tanárképzés s nyílt meg eladdig sok ismeretlen intézmény. Mindkét kiválóságunkat legutóbbi közgyűlésünk, lapunk tavalyi két utolsó száma méltatta méltóképp.

Amikor Borbély Sándor ravatalánál felvettem az elköltözött emlékének ércbe vagy kőbe való megörökítésének gondolatát, már akkor tisztában voltam azzal s több helyen kinyilvánítottam is, hogy ezt nem tehetjük anélkül, hogy Náray-Szabó Sándornak is ne állítsunk emléket. Borbély Sándor szobrára van már néhány száz pengőnk, legnagyobb részt a siketnéma és vak tanárság filléreiből. Náray-Szabó Sándor szoborköltségeivel szerénytelenség volna ismét a tanársághoz fordulni, ezért gyógyító-nevelő intézeteinkhez fordulok, hogy áldozzanak tehetségükhöz képest e szépséges célra. Úgy gondolom, ahhoz felsőbb hatóságaink is hozzájárulnak, mert hiszen csak köteles adójukat rónák le némiképp az iránt a férfiú iránt; aki örökkön zöldelő babérokat szerzett a gyógypedagógiai oktatásügy felvirágoztatása és sok-sokezer fogyatékos érdekében kifejtett munkásságával.

A két szobor felállítását annak az épületnek a közelébe vagy magába abba az épületbe tervezem, amelyet a váci intézet százados jubileumi ünnepségén, éppen a két halhatatlan férfiú együttes munkálkodása révén emeltek. S elkészítené a két szobrot az, aki a Ferenc és Cházár szobrokat alkotta: Vaszary László, aki a váci intézetnek volt tanítványa s aki mindkét nagy férfiúnak, Náray-Szabó Sándornak és Borbély Sándornak is hálás tisztelője, a meleg szívéü és sok önzetlenségre hajló művész. Kérem tisztelettel, segítsen mindenki, hogy a tervből mielőbb valóság lehessen s a magyar gyógyítva nevelés emléksarnoka két emlékekkel gazdagodjék.

**A gyógyítva nevelő és oktató
intézetek 1934—35. évi
állami költségvetése.**

A költségvetés az állami gépezet működésének mozgója, hajtó erőforrása. A költségvetéstől függ, hogy milyen mértékben tud eltegetni az ország a nemzeti öncélúság jegyében és az általános jólét előmozdítása szellemében a közigazgatás javítása, a belső rend, a nyugalom, a jog uralmának, a kereskedelem, ipar, a termelési lehetőségek és a munkaalkalmak fokozásának, értékelésének, a hazai védelmi ereje kiépítésének, kifelé való tekintélye gyarapításának, összekötéseinek, megbecsültetésének, az egyén és egyetemesség közművelődési törekvései, igényei és feladatai, tárgyi és személyi vonatkozásban való kielégítésének a biztosítása érdekében. Tiszta sor, hogy a mostani gazdasági viszonyok között, a teherviselő képesség folytonosan hanyatló irányzata mellett az államnak, az okos gazda józanságával és szigorú takarékoságával kell megítélnie a helyzetet és a szent adóillérek csak a mulhatatlanul szükségesekre szabad fordítania. Ennek tudatában és teljes méltánylásával is szomban jogos az az óhajlás és kívánság, hogy a szomorú adottság mormszáiból, kevés olajból, a rászorultság arányában jusson minden ágazatnak, jusson ír minden égető sebre. Mert hiszen most sem lehet célunk és addig nem mehet a különben szükséges takarékoság, hogy a boldog Nagy-Magyarország bármi méltó alkotását, intézményét, mely esetleges kicsinyességében szintúgy munkálója lehet jövőnknek, a soha felnemtamadás lemondó beletörődésével vagy szándékával elsorvasszuk, eltemessük.

Ha ilyen meglátással, felfogással vizsgáljuk az 1934—35. évi áll. költségvetést és abból a velünk, a mi ügyünkkel foglalkozó részt emeljük ki, feltétlenül lehangoló érzés vesz erőt rajtunk. A nehéz és mostoha viszonyok között a kelleténél mostohább elbánásban részesült a gyógyítva nevelő oktatásügy. Nem látjuk pirkadását, ígérteit a jövőnek. Ellenkezőleg a számok és tények ereje lefelé, a mélypont felé mutat és felő, hogy gépezetünk lendítő kereke mindig nagyobb kihagyásokkal tudja munkáját végezni. Avagy nem kelthet-e aggodalmat, amit a költségvetésből kihüvelyezhetünk? Ha a ma bármi állami berendezését, kormányzati formáját tekintjük, megállapíthatjuk, hogy mindegyiknek elvi követelménye, törekvése, mintegy vállalt kötelessége a társadalmilag gyengét, a legalacsonyabb fokon állót felemelni, neki az erkölcsi világrend, a vallás és az élet javait olyan mértékben biztosítani, mint amennyire jogot formálhat ahhoz

emberi mivoltából kifolyólag az érzékű. A kor műveltsége, általános világszemlélete, igazságérzése nem lehet közömbös és nem hagyhatja sorsára a vakot, siketet csak azért, mert számszerű kisebbségénél, szellemi, értelmi elmaradottságánál fogva nem tudná kiküzdeni az érvényesülési lehetőséget. Az államnak mindent meg kell tennie, hogy fiait az élet küzdelmeire testben, lélekben kipalléroztva, minél nagyobb, magasabb színvonalra emelje és egyenrangúsítsa. Ez a feladat a gyengébbek esetében a fogyatkozás mértéke szerint talán áldozatosan nehéz, de ez a körülmény semmi esetre sem mentesítheti az országot a súlyosabb kötelességvállalástól. A siketnémák, vakok, kevésbé tehetségesek különleges képzése, felkarolása, a magafenntartásra való alkalmassá tétele, éppannyira természetes kívánság, mint amennyire nem indokolt, hogy más mértékkel mérjük és kedvezőtlenebb elbírálás alá vegyük azt, akinek hiányzik az egyik ujj, avagy sántít. Ezért fájjaljuk és hiányoljuk, hogy a költségvetés a fogyatékosok nagy szegénységének és valószínűleg az oktatásban, gyógyításban nem részesültek és az elhelyezkedni nem tudók nagy számának az ismeretében sem anyagilag, sem elvileg nem tett egy újabb lépést az általánosítás, a kérdésnek szociális értelemben leendő teljes megoldása felé. A mostani körülmények között a társadalom és más közületek a viszonyok kényszere következtében mindinkább kevesebb gyámolító készséggel fordulnak a megfogyatkozott érzékű vagy értelmű gyermekek ügye felé. Gyéren folynak be a közönség vagy községek, közületek fillérei és így az intézetek hovatovább nagyobb nehézségekkel küzdenek. Ezért talán nem is tartható szerénytelenségnek, ha annak a véleményünknek adunk kifejezést, hogy oktatási ágazatunknak amúgy is szűkös és kis keretek közé szorított javadalmazásán lehetett volna valamelyest tágítani, a gondoskodni akarás szándékát tényekben beváltani.

Ügyünk eljelentéktelenítésének benyomását kelti, hogy a költségvetésben hiába keressük az egységes, összefüggésében átfogó beállítást. Szétszórta, elkülönítve találjuk meg az egyébként szervesen egybekapcsolódó, összetartozó felügyeleti, tanárképzési, nevelési-oktatási, személyzeti és fenntartási, gondozási részt. Azelőtt ezt a szerves egységet a költségvetés is jobban szem előtt tartotta. Még a múlt évben is a „Szakiskolák és gyógyítva nevelő iskolák” cím alatt szerepeltünk, most a „Népoktatás” cím alatt vagyunk elhelyezve. Nem értjük, miért. Attól is tartunk, hogy a népoktatási intézmények nagy csoportjában, azoknak ezernyi szükséglete között és az értük való teendők halmazában elvesznek intézményeink és háttérbe szorulnak a fájdalom gyermekei. A gyógypedagógiai tanárképző magas, tudományos képzettséget nyújtó főiskola. A vele kapcsolatos kór és gyógylaboratórium tudományos vizsgálatot folytató és eredményeket kitermelő alkotás. A gyógypedagógiai és orvosi pszichológiai intézet az ember lelkiségével tudományos alapon foglalkozó szerv. A siketnémák intézetei tudományos és gyakorlati alapon beszédet tanítanak, ismereteket közvetítenek a természetestől eltérő módon, a szólni nem tudóknak. A vakok intézetei és iskolái pedig akár elméleti, akár zeneoktatási vonatkozásban vagy később az iparban, lényegesen magasabb képzést nyújtanak, mint a népoktatási intézmé-

nyek. Indokoltnak tartjuk tehát és e tekintetben bizalommal várjuk a felettes hatóság, ügyosztályunk megértő vezetőségének és a végső fokon a miniszter úr Ónagyméltóságának azt az intézkedését, hogy a gyógyítva nevelő és oktató intézmények egészükben visszakerüljenek a számuknál kisebb és így könnyebben irányítható és felkarolható szakiskolák csoportjába, mert ezek az intézmények százados multjuk minden bizonyítéka szerint eddig mindig szakiskoláknak voltak veendőik s a mai idők sem tudnak ez ellen bizonyítékot felhozni.

Aggályunkat fejezzük ki és szeretnők, ha megnyugtató felvilágosítást kapnánk a szakfelügyelet kérdésében is. Eddig úgy hittük, hogy van egy, a törvényesség minden kellékével felruházott és kinevezett vezetővel bíró szakfelügyeletünk, mely saját hatáskörében (autonóm) irányítója a szervezési munkáknak, az elméleti képzésnek. Most azzal, hogy a szakfelügyelőt és annak helyettesét berendelt igazgatónak, ill. tanárnak írja a költségvetés, azt kell feltételeznünk, hogy a jól bevált és a fejlődést határozottan előmozdító szervezet jelentőségéből és működési területéből is veszít. Ha a kérdés csak rendeletileg lett elintézve és nincs törvényhozásilag rendezve, ám kerüljön oda és az egyenlő elbánás elve alapján a polgári iskolákhoz hasonlólag főigazgatósággá szerveztessék át. A fejlődésnek, a tanárságnak és intézeteknek ezt a régi és már nyugvópontra jutott biztosítékát, követelését az ügy érdekében mindenesetre intézményesen kell megoldani. Annak is hangot adunk, hogy a személyreszóló megbízások véglegesítést is megérdemeltek s ezek a véglegesítések — eddigi tudomás szerint — mindenkor a kinevezéssel váltak egyenlővé.

Fel kell panasznunk, hogy a személyi állomány kimutatása kapcsán csak tanárok szerepelnek és az igazgatók figyelmen kívül hagyattak, holott az előző évi költségvetésekben, amelyek pedig törvény erejével bírnak, az igazgatók éppúgy felsoroltattak, mint a polgári iskolai tanárok, akikkel eddig mindig egyenlő elbánásban részesültek. Emellett az igazgatóknak is a tisztükben való véglegesítése jogalap volt az igazgatói díj mindenkori élvezésére, így ez a tény alapul szolgálhatott volna arra, hogy státuszunk költségvetésébe ilyen homályos részek — erkölcsi kárunkra bele ne jussanak.

A gyógyítva nevelő iskolák működésük révén azzal, hogy a porbasujtottakat igyekeznek emberi méltóságba felemelni, hogy munkásai odaadó igyekezettel európai színvonalra emelték intézményeiket, megérdemlik az állam és a társadalom megbecsülő támogatását. Ennek a megbecsülésnek és a szociális felkarolás készségének kifejezésre kell jutnia a költségvetésben is.

*

Abban a reményben, hogy az illetékes tényezők jószándékú észrevételeinket figyelembe veszik, az alábbiakban közöljük az állami költségvetésnek reánk vonatkozó részét:

Külső tanügyi igazgatás és szakfelügyelet.**Iskolai szakfelügyelet.***Személyi járandóságok.*

Gyógypedagógiai intézetek és kisegítő iskolák országos szakfelügyelősége: rendszeres állandó illetmények (fizetések, lakáspénzek, családi pótlékok stb.) 11.673 P; nem rendszeres illetmények (tisztletdíjak, bérek) 5.924 P. Összesen: 17.597 P.

Beosztott gyógypedagógiai intézeti igazgató: végleges létszám 1, 1934 július 1-i létszám 1, fizetési osztály VI. Fizetés, havidíj havibér 5.058 P, lakáspénz 1.723 P, családi pótlék 72 P, összesen 6.853 P. Beosztott gyógypedagógiai intézeti tanár: végleges létszám 1, 1934 július 1-i létszám 1, fizetési osztály. Fizetés, havidíj, havibér 3.414 P, lakáspénz 1.419 P, családi pótlék 216 P, közlekedési segély 120 P, összesen 5.169 P.

Tiszteletdíjak.

A gyógypedagógiai intézetek és kisegítő iskolák országos szakfelügyelőségénél: 5.924 P.

Népoktatás.**III. Gyógyítva nevelő iskolák.***Személyi járandóságok.*

Rendszeres állandó illetmények (fizetések, lakáspénzek, családi pótlékok stb.): 1934/35. évi előirányzat 780.477 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 797.628 P. Nem rendszeres illetmények (tisztletdíjak, bérek): 1934/35. évi előirányzat 36.091 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 36.091 P. Jutalmak és segélyek: 1934/35. évi előirányzat 772 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 772 P. 1934/35. évi előirányzat összesen 817.340 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés összesen 834.491 P.

Dologi kiadások.

Beszerzési költségek: 1934/35. évi előirányzat 329.000 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 345.284 P. Elhelyezési költségek: 1934/35. évi előirányzat 74.000 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 80.310 P. Egyéb dologi kiadások: 1934/35. évi előirányzat 900 P, 1934/35. évre megállapított költségvetés 996 P. 1934/35. évi előirányzat összesen 403.900 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés összesen 426.590 P. Kiküldetési és átköltözködési költségek: 1934/35. évi előirányzat 500 P. Tanárjelöltek segélyezésére: 1934/35. évi előirányzat 8.649 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 8640 P. Gyógyítva nevelő iskolák összesen: 1934/35. évi előirányzat 1.230.380 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 1.269.721 P.

Rendkívüli kiadások.

Alapítványi és intézeti jövedelem: 1934/35. évi előirányzat 10.000 P, 1933/34. évre megállapított költségvetés 15.000 P.

A rendes kiadások (Személyi járandóságok) rovatának részletezése.

Végleges létszám	1934 július 1-jei létszám	Fizetési osztály	Fizetés, ha- vidi, havi- bér	Lakás- pénz	Családi pótlék	Hadi pót- lék	Közlékedési segély	Egyéb pót- lékok	Összesen
p e n g ő									
Gyógyítva nevelő iskolák.									
1. alrovat.									
a) Tanszemélyzet:									
7	7	V.	Tanár	30.624	1.926	1.224	.	960	34.734
140	140	.	Tanár	405.600	143.530	29.880	3.889	6.720	592.384
3	3	VII.	Kisegítő iskolai tanító	9.912	3.243	504	86	154	13.899
28	28	.	Kisegítő iskolai tanító	61.728	19.853	2.808	259	120	85.076
1	1	.	Óvónő	2.232	2.232
2	2	XI.	Kézimunka mesternő	3.180	1.135	.	.	.	4.315
7	7	.	Helyettes tanár	9.534	2.836	.	.	.	12.370
1	1	.	Beosztott középisk. tanár	3.414	1.277	.	.	.	4.691
189	189	.							
b) Kezelési szak:									
2	2	XI.	Braille-könyvtáros és Braille-nyomdász	3.180	1.114	432	.	240	4.966
c) Altisztek és szolgák:									
1	1	.	Szakaltiszt	1.410	.	60	.	120	1.590
2	2	.	Megbízottiparosmest. (szakaltiszt)	2.220	688	120	.	120	3.148
5	5	.	I. osztályú altiszt	5.856	.	600	86	120	6.662
2	2	.	Ápolónő (I. osztályú altiszt)	2.190	.	.	.	240	2.430
4	4	.	Felügyelő (I. oszt. altiszt)	4.254	.	60	.	36.	4.674
8	8	.	Felügyelő (II. oszt. altiszt)	7.527	364	120	.	720	8.776
6	6	.	II. osztályú altiszt	6.048	648	1.140	.	480	8.316
11	11	.	Kisegítő szolgálta	9.696	567	1.350	.	480	12.093
39	39	.	Fokozatos előléptetésekre	3.066	601	.	.	.	3.667
230	230	.	Összesen :	571.716	177.782	38.298	4.320	9.720	806.023
Levonva 2 ⁰ / ₀ évközi megtakarításra									
az 1934. I. t. c. végrehajtásával kapcsolatban									
6.680 2.076 448 57 114 50 9.420									
Marad 1. alrovat									
553.596 172.150 37.084 4.182 9.412 4.053 780.477									
2. alrovat.									
a) Tiszteletdíjak									
b) Bérék (12 ápolónő díjazása)									
Összesen 2. alrovat									
3. alrovat.									
Jutalmak és segélyek									
Összesen 13. rovat									

Népművelési célok támogatása:

4274 P áthozatott a Szakiskolák és Gyógyítva nevelő iskolák címről.

Személyi járandóságok: Gyógyítva nevelő iskolai tanár: Végleges létszám 1, 1934. július 1-i létszám 1. Fizetés 3.084 P, Lakáspénz 1.277 P, összesen 4.361 P.

Indokolás

az 1934/35. évi költségvetéshez.

Az iskolák igazgatásának és felügyeletének szerveit, melyek eddig részben külön címeken, részben az iskolai címekbe beolvasztva szerepeltek, ezúttal egy címben összefoglalva irányzom elő.

* * *

Az iskolai szakfelügyelet csoportjában a két polgári iskolai főigazgatóság az 1927 : XII. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott 640—0—37—1930. számú rendelet, a felső kereskedelmi iskolák főigazgatósága a 44.001/1895. számú rendelet, a *gyógypedagógiai intézetek és kiegészítő iskolák országos szakfelügyelősége* a 200.234/1921. számú rendelet, a tanítóképzőintézetek főigazgatósága a 14.861/1905. illetve 33.363/1907. számú rendelet alapján működik és látja el a gondjaira bízott intézetek felügyeletét, az iparoktatási főigazgatóság a 13.975/1896. számú rendelet, a mezőgazdasági népiskolák országos szakfelügyelősége pedig a 7.997/1917. és az 1895/1927. számú rendelet alapján az iparostanonciskolák, illetve önálló gazdasági népiskolák és gazdasági továbbképző népiskoláknak szakfelügyeletét végzi.

A „Népoktatás” cím keretében tartoznak: I. Az elemi népiskolák. II. A gazdasági népiskolák és tanonciskolák. III. A *gyógyítva nevelő iskolák*. IV. A kiseddóvóintézetek és menedékházak.

III. Gyógyítva nevelő iskolák.

Ide tartoznak a siketnémák, vakok és szellemileg fogyatékosak gyógypedagógiai és foglalkoztató intézetei, a beszédhibák javítására szolgáló tanfolyamok, a kiegészítő iskolák, a gyógypedagógiai és orvopszichológiai intézet, végül a gyógypedagógiai tanárképző főiskola.

A gyógypedagógiai intézetek célja a tanköteles korban lévő siketnéma, vak és gyengeelméjű gyermekek képzése általános ismeretek nyújtásával. A foglalkoztató tagozatok a gyógypedagógiai intézetekből kikerült növendékek egy részének ipari kiképzéséről, valamint az idősebb korban megvakultak oktatásáról gondoskodnak. Az állami intézetek munkáját hathatósan kiegészítik a legnagyobbreszt a társadalom áldozatkészségével működő gyámolító egyesületek. A beszédhibák javítására szolgáló tanfolyamok célja a dadogók, pószebeszedűek, hallónémák és egyéb beszédhibában szenvedőknek a hibátlan, tiszta kiejtésre és a folyékony beszédre való tanítása. A kiegészítő iskolák a tanköteles korban lévő gyengetehetségű gyermekek elemi oktatását végzik.

A gyógypedagógiai és orvopszichológiai intézet általában a nehezen nevelhetőség pszichikai okainak vizsgálatával, nevelési és pályaválasztási tanácsadással s általános lelkiegészségügyi kérdéssel foglalkozik. A gyógypedagógiai tanárképző főiskola, a hozzátartozó gyógypedagógiai és kórtani laboratóriummal, a gyógypedagógiai intézetek tanárainak szakszerű képzéséről gondoskodik.

Személyi járandóságok.

1933/34. évre megállapított összeg	834.491 P
1934/35. évre előirányozott összeg	817.340 „

az 1934/35. évre tehát kevesebb 17.151 P-vel

Az 1. *alrovaton* gondoskodom a gyógypedagógiai intézeteknél és az állami kisegítő iskoláknál működő tanárok, illetőleg kisegítő iskolai tanítók és egyéb alkalmazottak illetményeiről.

A csökkenés oka egyrészt idősebb tanerők nyugdíjazása és helyettük kezdők alkalmazása, másrészt az 1934 : l. t.-c. végrehajtásával kapcsolatban eszközölt levonás.

A 2. *alrovaton* előirányzott összegből nyer fedezetet az óradíjas helyettes tanárok (13) illetménye, a női kézimunka tanítónők (5) óradíjátalánya, az internátusi és kisegítő iskolai szakorvosok (14) évi tiszteletdíjak, a gyógypedagógiai tanárképző főiskola előadó tanárainak, valamint az óraadó hitoktatóknak óradíja, a zene- és énektanárok, slöjd- és tornatanítók és egy lelkész tiszteletdíja, továbbá 12 irgalmasnővér havi díja.

Dologi kiadások.

1933/34. évre megállapított összeg	426.590 P
1934/35. évre előirányozott összeg	403.900 „

az 1934/35. évre tehát kevesebb 22.690 P-vel,
fokozott takarékoság következtében.

Az 1. *alrovaton* gondoskodom 1.480 bentlakó növendék ellátásával és ápolásával, továbbá 2.066 bejáró növendék nevelésével és oktatásával járó dologi kiadásokról. Ezen az *alrovaton* számoltatnak el 15 internátussal ellátott gyógypedagógiai intézet és 18 állami kisegítő iskola irodaszer-, nyomtatvány- és bútorbeszerzési, elméleti és gyakorlati oktatási, tanári és iljúsági könyvtári kiadásai, továbbá a tanszerek, a tanítási célt szolgáló ipari eszközök és anyagok beszerzési költségei.

A gyógypedagógiai és orvopszichológia intézet, nemkülönben a gyógypedagógiai tanárképző főiskola, az állami gyógypedagógiai gyógytani és kórtani laboratóriumnak műszer- és gyógyszerkészülete, valamint a vakokat gyámolító egyesület állami támogatása is ebből az összegből nyer fedezetet.

A 2. *alrovaton* irányoztatik elő a siketnémák egri intézetének és a pestszenterzsébeti állami kisegítő iskolának évi házbére, továbbá 1.056 helyiség tisztogatási és 738 helyiség fűtési és világítási költsége, valamint a vízdíjak, kéményseprési, telefonhasználati díjak és csatornajárlékok.

A 3. *alrovaton* vannak előirányozva az Országos Társadalombiztosító Intézeti járulékok, a beszerzésekkel kapcsolatos költségek és küldöncdíjak.



Kiküldetési és átköltözködési költségek.

1934/35. évre előirányzott összeg 500 P

Ezt az összeget a gyógypedagógiai tanintézeteknél és állami kiegészítő iskoláknál működő tanerők létszámában szükséges áthelyezések költségeire kellett előirányoznom.

Tanárjelöltek segélyezésére.

1932/34. évre megállapított összeg 8.640 P

1934/35. évre előirányzott összeg 8.640 „

tehát változatlan.

A gyógypedagógiai tanárképző főiskola hallgatóinak segélye, valamint az egyes gyógypedagógiai intézetekhez beosztott és ott szolgálatot teljesítő tanárjelöltek, illetve osztályvezetés kötelezettsége mellett kirendelt okleveles tanárok segélydíja e rovaton számoltatik el.

A gyógypedagógiai intézmények és intézetek a következők:

I. Tanárképzést szolgáló intézmények.

1. Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest és a vele kapcsolatos kór- és gyógytani laboratórium, Budapest.
2. Gyógypedagógiai és orvopszichológiai intézet, Budapest.

II. Siketnémák intézetei.

- | | |
|---|-----------|
| 1. Siketnémák intézete | Budapest |
| 2. „ izr. orsz. intézete,*) | „ |
| 3. „ államszegélyezett „ | Debrecen |
| 4. „ „ „ | Eger |
| 5. „ „ „ | Kaposvár |
| 6. „ „ „ | Kecskemét |
| 7. „ „ „ | Sopron |
| 8. „ „ „ | Szeged |
| 9. „ orsz. kir. „ | Vác |
| 10. Siketnéma fiúkat foglalkoztató intézet, | Vác |
| 11. „ leányokat „ „ | Vác |

*) Államsegélyt nem élvez.

III. Beszédhibák javítására szolgáló tanfolyam van:

Budapestben, Vácott és Sopronban.

IV. Vakok intézetei.

1. Vakok József nádor kir. orsz. intézete, Budapest.
2. Lovag Wechselmann-féle vakok intézete, Budapest.
3. Vakok államszegélyezett központi foglalkoztató és ifjú vakok iskolája Budapest.
4. Ifjú vakok államszegélyezett intézete, Szeged.
5. Ifjú vakok államszegélyezett intézete. Szombathely.
6. Vakok foglalkoztató intézete, Miskolc.

V. Szellemi fogyatékosok intézetei.

Állami gyógypedagógiai intézet, Budapest; Békésmegyei pártfogó egyesület gyógypedagógiai intézetei, Gyula és Kisújszállás.

IV. Kisegítő iskolák.

18 állami kisegítő iskola van és pedig: Budapesten, Baján, Csongrádon, Debrecenben, Egerben, Hajdúhadházán, Gyöngyösön, Kecskeméten, Kiskúnhalason, Kispesten, Kispest-Wekerletelepen, Mezőtúron, Miskolcon, Nyiregyházán, Pestszenterzsébeten, Pécsen, Szegeden és Ujpesten.

Bevétel.

Gyógyítva nevelő iskolák.

Alapítványi és intézeti jövedelem.

1933/34. évre megállapított összeg	15.000 P
1934/35. évre előirányzott összeg	10.000 „

az 1934/35. évre tehát kevesebb 5.000 P-vel.

E rovaton vannak előirányozva a természetbeni lakásban lakó igazgatók és köztartás vezető tanárok által fizetett fűtési és világítási térítmények és az eltartási díj fizetésére kötelezett növendékek utáni bevételek.

A gyógypedagógiai intézetek növendékei túlnyomó részben a legszegényebb néposztály gyermekei, akiknek gondozói a súlyos gazdasági viszonyok következtében tartásdíjat csak kis részben képesek fizetni. Erre való tekintettel a bevételek előirányzatát megfelelően csökkentenem kellett.

Tanterv és nevelés.

Angyal József.

E két szó egymás mellett párhuzamot, azonos elvűséget, de elentétet is jelent. A modern pedagógia alapelveiben a gyermek egyéni tulajdonságainak figyelembevételét követeli, sőt kizárólag ezek alapján jár el. Azért nehéz feladatnak mutatkozik a legkülönbözőbb lelki tulajdonsággal s szerzett készséggel rendelkező siket gyermek nevelésével kapcsolatos teendők tantervbe foglalásáról szólni.

A kérdés igen komoly s alapos megvitatást kíván, mielőtt a tantervben nyerne feldolgozást. S hogy a Szaktanács is nagyfontosságúnak tartja, bizonyítja az intézetekhez küldött körkérdése. Indokolttá és kötelességünkké teszi az alapos megfontolást az a tény is, hogy ezen a téren úttörő munkát kell végeznünk. Eddig a különféle iskolák tantervei csak a tantárgyak tanítási céljánál utaltak azok nevelési értékére. Bővebb útmutatást azonban sehol sem találunk. Az eszmecserékből ítélve, úgy vélem, a mi új tantervünk, illetőleg annak útmutatása lesz az első, amely a nevelési célokat és módokat alaposan körülírja s ebből a szempontból az egyes tantárgyak értékét is kiemeli.

Sajnálom, hogy az új tanterv anyagát részleteiben nem ismerem s általánosságban is csak sejtem, ami arra kényszerít, hogy fejtegetéseimben is nagyrészt általánosságban mozogjak. Mert akár az etikai, esztétikai vagy voluntáris nevelést, tehát általában a nevelést is csak anyaghoz kötötten tudom elképzelni.

Úgy vélem, gyógyító-nevelési tevékenységünk célja továbbra is az marad, hogy siket növendékeinket lelkileg s a siketséget leszámítva, testileg oly egyedekké fejlesszük, hogy a normához lehetőleg minél közelebb jussanak. Ezen az alapon azután a társadalmi közösségbe vezetjük be s támogatással, segítség-nyújtással, neveléssel életfeladataik felismerésére s elvégzésére képesítjük őket.

Életfeladataink nem egyforma természetűek s jelentőségük sem azonos. Vannak elsőrendű ilyen feladatok. Ezeket senki, tehát a siketek sem hagyhatják megoldatlanul, mert együtt járnak az élet fennmaradásával. Ezek az elsőrendű, de nem magasabbrendű életfeladatok, szinte csak az ösztönéletre korlátozódnak. Magasabb kultúrával elvégzésük szintén tökéletesíthető és így a nevelés tárgyát is képezik. Természetes életfeladatok: az önfenntartás, a fajfenntartás s a kettő kiegészítőjeként a kellemes érzésre való törekvés.

Az életfeladatok második csoportjának megoldásához akkor kezd hozzá az ember, amikor felsőbbrendű szellemi élete a kellemes érzéssel már nem telik be, hanem élvezetet, gyönyört is keres. Ez a hedonisztikus törekvés nagyon sokszor oly munka elvégzésére készíti az embert, amit egyébként nem végzett volna el. Ez azért nagyon fontos, mert e törekvés nemcsak a testi állapotra, de a szellemi, a lelkire is vonatkozik s ez lassan domináló szerephez is jut.

A domináló szellemi erő magasabbra törekvéséből fakad a harmadik, az ideális életfeladatok csoportja. Ez életfeladatok felismerése erkölcsi téren a *jóra*, az erényre való törekvéssel kezdődik, az önzetlen örömöket keresve a *szépre* irányul s végül az *igaz* megismerése iránti vágygal tágul. Ezeknek az életfeladatoknak felismerésére és megoldására csak a magasabbrendű gondolkodó képes.

Az életfeladatok áttekintése után most már azt kell mérlegelnünk, hogy siket növendékeinket az imént vázolt összes életfeladatok felismerésére s megoldására képessé akarjuk-e tenni, avagy megálljunk-e egy bizonyos fokon? Részemről az ideális fokot állapítom meg végcélnak a siket számára is. Nem tagadom azonban azt sem, hogy ezt nem lehet kilenc évi nevelés-oktatással elérni. Nem pedig azért, mert a nevelés nem intézhető el memmoritét, hanem a legkövetkezetesebb cselekedetek, tettek láncolatából kell mintegy önmagától kifejlődni. Előfeltételként azonban bizonyos mennyiségű ismeretek is nélkülözhetetlenek, amit a beszéddel, a közvetítő eszközzel együtt kell kilenc év alatt a siketeknek elsajátítania. Így a végcélt jelölő határkő előtt jó néhány mérfölddel kell támogatott vándorunkat magárahagyottan útra bocsátanunk.

Ez a körülmény ismét különös kötelességet s feladatot ró ki reánk. Nevezetesen azt, hogy a kilencévi támogatásnak, nevelésnek a legszerveesebben összetartozónak, a legkövetkezetesebbnek kell lennie, hogy így a szokás és a gyakorlat erejével, törvényével még hosszú időre előnyösen befolyásolja a szárnyára bocsátott védencünk cselekedeteit, elhatározásait. Támaszt adjon és irányt mutasson neki hosszabb időre, míg aztán a kívánatos helyes önneveléssel az igaz út járásában meg nem erősödik. S hogy ez az önnevelés valaha elérkezhessek, szükséges, hogy annak alapjait és alapvető gyakorlatait már az iskolai neveléssel kapcsolatban megismertessük és gyakoroltassuk.

Igy látjuk meg, hogy a nevelési kérdések és feladatok rendszeres tervbe való foglalása nemcsak komoly, nehéz feladat, hanem számunkra, munkánk eredményessé tétele céljából elengedhetetlen követelmény.

Tekintsük most át sorra azokat a főbb feladatokat, kérdéseket (részletes áttekintés csak a tantervi anyag betűszerinti ismeretével lehetséges), amelyeknek megoldásával közeledtünk célunkhoz. Az életfeladatokat tekintve, nevelési tevékenységünk egyszerű, kezdetleges életfeladatok megoldásának további helyes szabályozásával kapcsolódik bele a szülők eddigi nevelési munkájába. E tevékenységünkben nem az a célunk, hogy a gyermeket szüleitől érzelmileg elszakítsuk, hanem ellenkezőleg, arra törekedjünk, hogy a köztük levő természetes kapcsolatot minél jobban ápoljuk s még szorosabbra fűzzük. Mert a nevelésnek s a gyermeknek is természetes támasza a család. E téren fokozott kötelesség háramlik a siketek tanárára. Kezdeti fokon a gyermek bármily csalogatás ellenére makacsul, ösztönös erővel ragaszkodik szülőjéhez. A későbbi időben a hedonisztikus törekvések lassú érvényesülésével azonban gyakran észlelhetjük, hogy siket növendékünk jobban érzi magát az intézetben, mint otthon szülei és testvérei körében. Ez egyoldalulag megállapítva szép dolog, mert igazolja az intézeti jölétet, de nevelési szempontból nemleges eredménynek kell elkönyvelnünk. A kicsíny, falusi viskó kell, hogy kedvesebb legyen a siketnek is a drága kőpalotánál, mert *ott találja meg mindenkor természetes támaszát, az apát, az anyát, a testvért.* A költő a következő szavakat adta a kiskirályt visszautasító leánya ajkára:

„Köszönöm a meghívását,
De el nem fogadhatom,
Szalmatetős kicsi kunyhó
A hely ahol én lakom.

A mi libánk közönséges,
Nem aranyos a cicánk,
De ott van a két testvérem,
Édesapám, meg anyám!”

Ha a családja iránt való szeretetet nem csak felébresztjük, hanem ébren is tartjuk a gyermekben, akkor folytatólagosan és már a legelső fokon megkezdhetjük a közösségek s az azokból eredő életfeladatok megéreztetésének kiterjesztését a vele közvetlenül foglalkozókra. Később még tágabb térre lépünk, hogy a felsőbb osztályokban a földrajz, majd a történelem tanítással a kört az egész nemzetre, majd annak multjára is kiterjesztjük.

Ugyanilyen központosítottan haladó nevelési feladatot képez a tulajdonjog iránti tisztelet nevelése, amely az alsófokon szintén az ösztönös életfeladatok helyes megoldási módozatainak megéreztetésével kezdődik, ha, mondjuk, az egyik gyermek magántulajdonát képező irón eltűnésének helytelenségét éreztetjük meg. Későbbi időben aztán más esettel kapcsolatban megéreztetjük s már meg is éreztetjük, hogy milyen helyes cselekvéssel lehet a kellemetlenséget elkerülni s a gyönyörűt, az élvezettest megtalálni. Így folytatva és haladva, a saját testi épség őrzéséből, neveléssel mások személyes szabadságának tisztelete, a fegyelmezés szigorából az engedelmeség erénye; a tanterem rendjének, csínjának követeléséből az intézet, az otthon tisztasága iránt való finomabb esztétikai érzék fejlődik ki.

Előbbi rövid áttekintés után megismertük általánosságban a tantervvel kapcsolatos nevelésnek feladatait. Hogy e feladatok megoldásának lehetőségéről véleményünket teljességben kifejhessük, gyakorlati szempontból még meg kell ismernünk azokat a tényezőket, amelyek a megoldásnál számottevően közrejátszanak.

E szempontból elsősorban a növendékanyag minősége s ezen túl ennek egyöntetűsége, illetőleg másneműsége, ellentétes volta jön szóba. Minőség alatt a gyermek magával hozott, veleszületett testi-lelki képességeinek összességét, egyöntetűség, ill. másneműség alatt pedig azt a fokot, amely megmutatja, hogy az életük folyamán szerzett lelki s testi készségeik mennyiben hasonlítanak, vagy mennyiben térnek el egymástól. Az ép és erős szervezetű gyermek más nevelési feladatot ró a nevelő tanárra, mint a csenevész gyermek. Nagyobb ez az eltérés, ez a különbség a lelki tulajdonságok terén. Finom megérző idegrendszerű, választékos cselekvő készséget kíván pl. egy érzékeny idegrendszerű, erősen érzelmi életet élő gyermek anélkül, hogy rendellenesnek lenne mondható. Ezzel szemben ugyancsak az átlagon belül akadunk oly gyermekekre is, akik csak igen erős ráhatásra válnak fogékonnyá. Hát mennyi elkülönítő képességet kívánnak a tanártól a kóros, beteges esetek, amelyek a gyógyító-nevelés gyakorlatában éppen különlegességüknél (sajátságuknál) fogva elég gyakoriak. Ki tudná megmondani, hogy hány ideggyenge, idegbeteg gyermek jár intézeteinkbe? S ha akadnak oly esetek, amikor a szakember arra a kijelentésre ragadtatja magát: „nem érdemlik meg ezek a siketek, hogy az ember annyit vesződjék velük, mert hálátlanabb faj nincs e földön” lehet, hogy igaza van. De ez egyúttal azt is bizonyítja, hogy az előbb felsorolt s megemlített egyéni tulajdonságokat,

ezek számtalan árnyalatát nem vette figyelembe. Az ilyen tanár talán nagyszerűen tanít, de nevelni elefejt, vagy nem ér rá.

Ezzel szemben azt mondhatja bárki, hogy kár ezt a dolgot annyira felfújni, hisz ott vannak a szülők, akik mindezekről még nem hallottak s mégis nagyszerűen tudnak nevelni! Erre a válasz igen rövid: a szülő és a gyermek az átöröklésnél fogva egyéniségre, vérmérsékletre s sok más, az egyént jellemző tulajdonságra nagyban hasonlatos, esetleg azonos is. Ebből az következik, hogy az érzékeny lelkületű szülő érzékeny gyermekével szemben, érzékeny a nevelési cselekvések és eszközök megválasztásában, az ellenkező természetű szülő pedig kevésbé az. De mihelyt a hasonlatosság kisebb, mindjárt rossz gyermekekről beszélnek, hol a másik szülő különös isteni gondviselésnek tartaná, ha az ő gyermekei oly csendesek és szófogadók lennének. Ha az előbbinél még fokozottabb a különbség, akkor gyógyítónevelésre adják gyermeküket, jeléül annak, hogy a szülő csak a természetes adottságaival tud nevelni megérvésből, de nem tudatosan. Amit a szülőnek a természetes megérvés és hasonlatosság ad, azt a szakembernek és fokozottan a gyógypedagógusnak tudással, nevelési ismeretekkel s gyakorlattal kell pótolnia.

A második tényező, amely szerepet játszik az iskolai neveléssel kapcsolatban, a tanítási anyag. Fontosságát azt hiszem felesleges vázolni, részleteibe meg úgy sem bocsátkozhatom, egyrészt azért, mert a tantervet nem ismerem részleteiben, másrészt azért, mert ez egymaga terjedelmesebb lenne e cikk többi részénél.

Harmadiknak a helyi körülményeket említem. Szép és eredményes munkát csak ezek kiaknázásával képzelhetünk el. Mert amint már említettem — a nevelést csak tettekre lehet építeni. Semmiféle mesteri fogás itt nem használ, mert ható, befolyásoló ereje nincs; a későbbi ráébredésnél pedig a másúton szerzett eredményt is közömbösíti, sőt megsemmisíti. A helyi körülményekre és a lélekre való hatását és a lélek pillanatnyi adottságát azért is szükséges mindig kiaknázni, mert a tények behatása alatt keletkezett lelki állapot, főként, ha a gyermek előtt kétes, bizonytalan, nem szűnik meg működni, hatást kifejteni a tudatból való letűnéssel, hanem tudat alatt folytatja működését, hatásának érvényesülését. Gyakorlati szempontból pedig azért nem hagyható figyelmen kívül, mert egy jól alkalmazott szóval, vagy jellel nevelési szempontból hasznosítható.

Itt kell megemlítenem, hogy a nevelési eredmények fokozására negyedik tényezőnek a jelet is be kell állítanom. Ez főként azokra a helyzetekre vonatkozik, amikor a tökéletes megértést beszéddel el nem érthetjük. Egy igazságtalannak látszó jutalom, büntetés, visszacselkedet vagy hamis állításnál károsabb hatású nevelési momentumot elképzelni nem lehet. Főként akkor, ha ez közvetlenül érint valakit, ha gyermek is, s ha siket is az. Tehát ne irtózzunk az ily állapotok elkerülése céljából a helyes megértésért a jelet is igénybe venni.

Ötödik tényezőként a nevelő-tanárt említem meg. Ennek szerepéről és kötelességéről nem szólok, azt mindegyikünk ismeri és érzi.

Miután a nevelés célját és feladatát részletesen áttekintettük, tényezőit felsoroltuk, a tanulás, következtetés levonása van még

hátra : mit adjon, mit határozzon meg a tanterv, illetőleg annak utasítása a nevelés célját szolgálólag? Szerény véleményem szerint a tantervnek a nevelésre vonatkozó utasításaiban lehetőleg általánosságban kell mozognia. Mert leghelyesebben akkor járunk el, ha a nevelést, amely annyira az egyéni érzelemtől s ennek kisugárzó erejétől függ továbbra is, a tanár bensőséges megérzésére s az ebből eredő gyakorlatára bízunk. A gyakorlat terén járatlanok részére támpontul, másoknak meg okulásul kívánatosnak látom, hogy a tantervben részletekbe menő tájékoztató útmutatások legyenek. De ezek is inkább egy-két eset gyakorlati feldolgozási módjának szemléltetésére szorítkozzanak. Tehát ne a nevelési feladatok részletes felsorolását adja, mert ezeket tantervbe beleszorítani s évekre vagy hónapokra elosztani nem lehet, hanem egy-egy esetnek a feldolgozását, kiaknázási módját tartalmazza.

Vakok oktatása tantervének fontosabb irányelvei.*)

Herodek Károly

Hosszú évtizedek után, 1902-ben látott napvilágot a vakok oktatásának első tanterve.

Az első tantervben lefektetett pedagógiai szempontok teljes mérvben megfelelték az akkori idők követelményeinek, ami mellett élénken tanuskodik, hogy immár több, mint három évtizede elmúlt annak, hogy e tanterv szellemében folyik az oktatás az ország első és legrégebb nevelő- és tanintézetében, az Alma Materben.

Kétségtelenül voltak időszakok, amikor az érvényben levő tanterven módosításokat kellett eszközölni, azonban ezek a módosítások annak szellemét és a lefektetett typhlo (vak)-pedagógiai szempontokat nem befolyásolták, rugalmasságára és a változó időkkel dacoló belső értékére ezen körülmény kétségtelenül élénk fényt vet.

Ha visszaemlékezünk az elmúlt három évtizedes periodusra, amelynek tartama alatt a vakok helyszíni nevelés-oktatását jelen sorok írója intézte, a krónikás köteles objektívásával megállapíthatjuk, hogy amióta a tanterv életbelépett és az intézeti oktatás annak szellemében végzi kiszabott feladatát, humanisztikus oktatói munkánk felfelé ívelő s mindegyre erősbödő irányzatot mutat. Azon idő óta előnyösen tapasztaltuk, hogy az oktatás szakszerűbb, tömörebb és egységesebb, célirányosabb és eredményesebb, mint az azt megelőző időkben. Megszűnt a tapogatódzás, divergálás, célnélküli munkálkodás korszaka s az egyes oktatási ágazatok kereteit a gyakorlati élet

*) Felolvasta a szerző a Sikelnémák és Vakok Tanárai Orsz. Egyesületének 1934 január 27-i szakülésén.

követelményeinek megfelelő anyaggal töltöttük ki, miáltal eljutottunk addig a határig, hogy a mennyiség mellett mindenkor figyelemmel lehettünk a minőségre is.

Az így készült és alkalmazásba vett tanterv nyomán erőteljes lendületnek indult az oktatás belterjes kiépítése is. A tanárok megszabott feladatuk szakszerű tanulmányozása alapján gondosan elkészíthették a részletes tanmenetet, elmélyedhettek az egyes oktatási tárgykörök stúdiumaiba, mérlegelés tárgyává teheték, illetőleg ellenőrizhették mindazon előnyöket és hátrányokat, amelyek a tanítás folyamán felmerültek s abból a fokozatos haladás és tökéletesülés biztosítására konzekvenciákat vonhattak le. S végül, de nem utolsó helyen, örömmel állapíthatjuk meg, hogy kedvező lendületet vett a tankönyv-irodalom is.

Mindezeket a történelmi tényeket el kellett mondanunk azért, mert 1928-ban elérkezett az időpontja annak, hogy a változott viszonyok következtében rendeltetését többé sikerrel nem szolgálhatta és az idők folyamán oktatásügyileg beállott nagyhorderejű változásokat *kategorikus imperatívusként* a modern felfogásnak és követelményeknek megfelelően kellett érvényesíteni és állandó formába önteni.

Hosszas, beható, fáradságos és szakszerű munka után a tanári testület önzetlen buzgólkodása folytán, 1932-ben elkészült a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének új tanterve s további eljárás foganatosítása céljából beterjesztettük az országos szakfelügyelőséghez. Hogy pedig az események regisztrálásában egész pontosak legyünk, mielőtt azonban ez a különben *par excellence* elsőrendű pedagógiai munka, érdemleges tárgyalás alá vétetett volna, bizonyos szervezési szempontok áttekintése, illetőleg realizálása céljából a már egyszer benyújtott tantervet visszakértük, majd a szükségesnek tartott módosítások eszközzése után, 1933 júniusában ismét beterjesztettük.

Időszerűnek tartjuk, hogy a revideált tantervről s annak főbb irányelveiről rövid, vázlatos formában, csak néhány főbb szempont kiemelésével, elmondjuk véleményünket.

Minden tervezet és munka akkor éri el valódi célját és rendeltetését, ha kijelöltetnek és megállapíttatnak mindazon lényegbevágó szempontok és irányelvek, amelyek mintegy gerincét alkotják a kivételre alkalmas műnek. A 18.616/1928. VII. számú miniszteri rendelet idevonatkozólag megállapítja, hogy a tanterv revíziójánál a szakszempontok mellett figyelembe veendő az elemi- és polgári iskolák részére kibocsátott és érvényben levő tantervekben lefektetett fontosabb elvi és gyakorlati megállapítások, sőt a külföldi vak-intézmények rendelkezései is a hazai viszonyokhoz alkalmazva érvényesítendőek.

Ezen nagy, általános keretekben mozgó, de kétségtelenül hasznos utasítások figyelembe vétele mellett oktatásügyünkhöz közelebb eső célkitűzéseket és irányelveket kellett keresni, amelyek a gyakorlat folytán jegecesedtek ki, azért belső értékük minden egyébénél nagyobb jelentőséggel bír.

Azt a ténybeli megállapítást szívesen koncedáljuk, hogy a hivatkozott miniszteri rendeletben lefektetett szempontok megjelölték a tantervi munka megkezdéséhez és anyagszerű feldolgozásához szük-

séges kereteket, de egyébire nem terjedtek ki. A szakemberre hárult az a feladat, hogy a tantervnek egyéni karaktert, szint és belső erőt kölcsönző irányelveit kijelöljék és megállapítsák.

A szakbeli vélekedésekkel minden tekintetben megegyezik, hogy a vakok tantervének a maga különlegessége mellett alludálnia kell azokra az iskolai típusokra, amelyek mind szervezetüknél, mind pedig célkitűzéseiknél fogva közelebb állanak a vakok nevelő- és tantintézeteihez; nem szabad azonban ezen oktatási intézmények fejlődési képességét lezártnak tekinteni, különösképpen nem szabad a polgári iskolákét, amelyekhez célkitűzésben, szervezetben és anyagfeldolgozásban a legközelebb állunk.

Elhibázott eljárásnak bizonyulna azonban, ha a vako ügyével foglalkozó szakemberek be nem látnák és nem koncedálnák, hogy a feldolgozásra kerülő anyag nem lehet csupán sematikus átvétele az elemi és polgári iskolai tantervi anyagnak; itt még valami egyébnek is kell a dolgok helyes megítélése szempontjából történnie, ami a tantervnek vakügyi szempontból megszerzi és biztosítja *lelkiségét*. Ki kell tehát terjeszkedni a világtalan tanulók súlyos érzékszervi fogyatékoságából származó szellemi, erkölcsi és fizikai eltérésekre és hiányosságokra, amelyek a világtalan növendék egyéniségének kiépítését befolyásolják; de szem előtt kell tartani azokat az eléggé fel nem becsülhető értékeket is, amelyek a vakság folytán kiváltódnak és a nevelés-oktatás folyamán az individuum javára fordíthatók.

Ami a világtalan tanuló egyéniségét illeti, nem tekintve vakságából *ab ovo* származó hátrányokat, fejlődését illetőleg gyakran inferiális helyzetbe kerül. És itt nem maradhat figyelmen kívül a vaksági állapot, amely rendszerint valamely előzetesen kiállott, illetőleg lezajlott betegség folyamánaképpen áll elő. Nagyon természetes, hogy ez a kóros jelenség gátlásokat támaszt a szervezet organikus kiépítése és zavartalan működése elé. Innen van aztán az, hogy számosan találhatók olyanok soraikban, akik egyenlő életkörülmények mellett szellemi és fizikai fejletlenséget mutatnak. Amíg a látó gyermek betöltött 6-ik életévében minden akadály nélkül megkezdheti és sikerrel folytathatja a tanterv által megszabott polgári alapismeretek megszerzését, addig a világtalan gyermek gyakran csak a maga animális életét kénytelen élni, mert neki még küzdenie kell az önkiszolgálási készségek megszerzésével és elsajátításával és csak azután veheti fel a versenyt szerencsésebb, érzékű társával. S oh mily kevésszer fog ez a szakszerű kíváncsi a szülői házban elkövetkezni! Eppen azért a szakoktatás a zsengekorú gyermekek teljes akcióképességét igyekszik minden eszközzel előmozdítani és biztosítani, ezért létesültek számúkra óvódák és előkészítő osztályok, ezért történik a különféle egészséges szelekció és ezért ragadnak meg az intézetek minden alkalmat és fektetik be minden erejüket, hogy a gondjaikra bízott védeceket szellemileg és erkölcsileg, izom- és idegrendszerileg talpraállítsák.

Az általános tapasztalatnak és a világtalan tanulók jófelfogott érdekének az felel meg legjobban, amelyet úgy itthon, mint egyéb kulturális államok vak-intézményeiben egyaránt követnek, hogy a világtalan gyermek betöltött 8-ik éve után vonatik a rendszeres okta-

tás alá. De segítségünkre szolgál az alábbi figyelmet érdemlő eset is! A Társadalomtudományi Társaság 1905-ben a magyar társadalomhoz egyebek közt a következő kérdést intézte: „Helyes-e, hogy a gyermekeket 6 esztendő koruktól kezdve arra kényszerítik, hogy iskolába járjanak és ilyen zsenge korban olvasással, írással és számolással gyötrik“. A reformerek válasza a következő volt: „Az olvasás, írás és számolás tanulása több évvel halasztassék el; egy félév alatt meg fogják azt tanulni, amit 4 év alatt nem végeznek el“.

Az új tanterv e szerint a világtalan tanuló egyéniségét figyelembe veszi, amidőn a legszükségesebb elementáris ismeretek elsajátításának időpontját két évvel hátrább tolja. Az első osztály növendék-anyaga szellemileg és fizikailag ekképpen teljesen éretté lesz a kiszabott ismeretek befogadására és elimináltatnak mindamagátlító körülmények, amelyek az oktatás rendszeres haladását befolyásolják.

Mindezek előrebocsátása után térjünk át a tanterv szerkezetének ismertetésére. A vakok tanterve ugyanis szerkezetileg két fő részre oszlik, ú. m. *nevelő- és szakképző-tagozatra*.

A nevelő-tagozat az elméleti, manuális és kedélynemesítő tárgyakat foglalja magában és az I—VI. évfolyamra épített felmenő osztály-rendszert követi. A szakképző tagozat egy közös eredőből, a szellemi tárgyaknak I—IV. tanéven át továbbvezetéséből indul ki, majd az élet-íratási célkitűzések mellett bifurkációs rendszer álláspontjára helyezkedik és feloszlik *zenei és ipari szakcsoportokra*.

A nevelő tagozatban mondanunk sem kell, a typhlo-pedagógiai szempontok uralják a helyzetet. Minden iskola akkor tölti be feladatához híven rendeltetését, ha nemcsak egyoldalú, sablonos didaktikai munkát végez, hanem az oktatás integrans részét képező nevelésnek is megfelelő helyet biztosít.

A vakoknál ez a kíváncsi kétszeresen nagyobb súllyal esik a mérleg serpenyőjébe, mert mit ér, ha a vakot tudóssá tesszük és szívét üresen hagyjuk; mit ér, ha az ismeretekben és tudományokban gazdaggá lesz és az érzélemvilágából száműzzük a hála és szeretet virágait. Nincs sívárbabb látvány, mint amikor egy, a tudományokban elbizakodott, minden szerénységből kivetkőzött, szinte saját magát bámuló vak embert látunk. De továbbhaladva: a rendszeretet, a fegyelmezett gondolkodás, a munkának öncélúsága, a művészetnek l' art pour l' art szeretete mindazon hatékony tényezők, amelyek a vakot magárahagyottságából, izoláltsági helyzetéből kiemelik és a munkaképesség életadó piedesztáljára helyezik. Hadd tudja meg és élvezze ő is a homo sapiens gondolatának felemelő, a léleknek szárnyatadó erejét. És én meg vagyok győződve, hogy ez az a helyesen megválasztott út és mód, amellyel a vak lelkében meggyújthatjuk a világító mécset, amely számára sötét, földi vándor pályáját tartalmassá és értékessé teszi. De nézzük, mit mond idevonatkozólag tantervünk: „Az első és legfőbb követelmény, hogy a munkát és a munkás, önálló, független életet a gyermek eszményképévé tegyük“. Aki az erkölcsi nevelésnek tantervileg is hangsúlyozott *ezt a krédóját* tartja magára nézve végérvényűnek, biztosak lehetünk

abban, hogy feladatának minden tekintetben a legcélravezetőbb módon fog megfelelhetni.

Az erkölcsi nevelésnek egyik legfontosabb feladata a *jellemnevelés*. Mindkét nembeli, ifjabb és idősebb intelligens vakjaink között, hála Isten, számosan vannak olyanok, akiknek becsületes és altruisztikus felfogásában, szerény modorában, sorstársaik és feljebbvalóik iránti tiszteletében mindannyiunknak öröme telhetik. Pedig ezekre a szegény emberekre mázsás súllyal nehezedik az élet terhe. S ez a hatványozott tehersúly már korán arra készítet bennünket, hogy a jellemnek alakítását mindennél jobban követeljük és hajtsuk végre; ők szegények tökéletlenebbek és esendőbb lények, mint az éppérzékűek, nekik az erkölcsi világrend örökbecsű értékeinek nagyobb mérvű megszilárdítására inkább van szükségük, mint másoknak.

Kétségtelen, hogy az oktatás kapcsán feldolgozásra kerülő anyagban számtalan *jellemképző elem* található s ezeket minden i-kola kellőképen kiaknázni és a tanulók javára gyümölcsöztetni iparkodik. Mindazonáltal az általános nézetnek adunk kifejezést, hogy a jellem nem nevelhető tanterv és órarend szerint. A tanár egyénisége, modora, az intézet rendje, erkölcsi felfogása, a nevelői személyzet kötelességteljesítése és helyes belső érzülete, mint apró mozaikszerű mozzanatok hozzájárulnak a jellem kialakulásához és jó irányban való megszilárdításához. Éppen azért, helyesen állapítja meg egy kiváló pedagógiai író: legyen az iskola a szépnek, a jónak, a lelki és szívbeli derűtségnek világa, amelyben mindenki érezze a szeretet melegét, amely nemcsak bizonyos kötelesség teljesítését kívánja meg, de amely magában a jócselekedetben jutalmaz is.

Ha a nagy gonddal és szakszerűséggel készült tanterv lapjait forgatjuk, külső látszatra is gazdag és értékes anyag tárul szemünk elé, amely nemcsak elrendezésében, kiválogatottságában, hanem egyes kiviteli formákban is a differenciálódás síkján mozog. Nem lehet előttünk közömbös, hogy a vaknak csak a leglelkiismeretesebb önkritika és szakszerűség retortáján átesett anyagot kell és lehetséges nyujtanunk. Fontoljuk meg jól, hogy egész szellemi készletét ami komoly, lelkiismeretes és jól átgondolt, nemkülönben az igazságnak és tárgyúságnak minden tekintetben megfelelő munkánkból meríti. A vakok oktatásának egyik legnagyobb zsenije, a pontírás feltalálója, Braille Lajos, tanításaira mindenkor gondosan és igen alaposan elkészült, azokat papírra vetette és csak annyit közölt, amennyit a tárgyszerűség megkívánt. Szívesen hivatkozunk e helyen is erre a jeles férfiúra, mert nemcsak példát mutatott a komoly munkára, hanem figyelemmel volt a vak emlékező tehetségére és annak teherbírására is, amelyet semmi fölöslegessel nem szabad megterhelni, de minden hasznos és szükségességgel kívánatos erősíteni, fejleszteni és állandó működésben tartani.

Nem utópisztikus kíváncsi, ha az ismeretek nyújtásában a *nagyobb adagolás* módszeréhez nyúlunk; tehetjük ezt annyival is inkább, mert egyrészt a tanulók magasabb életkorban lépik át az oktatás küszöbét, másrészt, mert a vaksági állapot az ismeretek szerzésében serkentőleg hat. Élénk figyelőképesség, a dolgok mélyére való hatolás, az emlékezőtehetségnek intenzív működése és fejlett

volta, a minden iránt való érdeklődés csak annak az egy célnak a szolgálatában állanak, biztosítani számára azokat a kultúrjavakat, amelyeknek az érzékűek részesei. Nyilvánvaló tehát, hogy védenecink a nehezebb és súlyosabb dolgokkal relatíve könnyen birkóznak meg, sőt, ha nem kapják meg szellemi teherbírásuknak és az ismeretek befogadására szomjúhozó lelküknek megfelelő adagmennyiséget, unatkoznak és szellemüket kielégítetlennek találják. Ebből következik, hogy a nevelő tagozat minden egyes évfolyamában a megfelelő szelektálás szem előtt tartásával a normális iskolák számára megállapított tantervi anyagnál nagyobb quantumot lehetséges és kell nyújtanunk. Mi sem természetesebb, minthogy az ilyen szempontok változása mellett a keretek eltolódnak. Hogy mi az a különbség, ami ekként a tantervek egybevetéséből előáll, egy újabb kérdés, amelyre megadandó válasz nagyon érdekesnek és tanulságosnak látszik.

Azonban nemcsak az anyagquantumban találunk eltéréseket, hanem a metodikában is. A vakoknál a *tapintáson alapuló módszer* alkalmazása lép előtérbe s a *domum didaktikum* szorgalmával s a folyamatos, megszakítást nem tűrő energiával igen figyelemreméltó eredményeket érhetünk el, amelyek a tanár munkájára fel-emelőleg hatnak, a laikusra pedig a jóleső érzés benyomását teszik, mert azt találja, hogy a vakot ért nagy szerencsétlenségben is vannak vigaszt és reményt keltő momentumok.

A tapintáson alapuló eljárás mind a tapintás ütemét, mind pedig az adagolás módját meglassítja és sokszor egyéni bánásmód alkalmazását kívánja meg. Azonban a tanítás tempójának csökkenő tendenciája a nyújtott ismeretanyag minőségét javítja meg. A kézbe vett objektum tüzetes átérzése és annak nyomán a saját tapasztalatok számonkérése, majd az egésznek szerves egységbe való foglalása a figyelő, fürkésző és befogadó képességét annyira kiműveli és fokozza, hogy alig lehet csodálkozni azon, ha az ismeretanyag megtartásában és pontos leírásában túlhaladja azt a színvonalat, amelyen az érzékű tanuló áll.

Tervszerűen időzünk ennél a kérdésnél, mert az értelmi kérdések fejlesztésének egyik legbiztosabb kulcsa. Az alapos, minden részletre kiterjedő érzékelés mellett fogja megtanulni a világtalan tanuló saját 10 ujjának okszerű használatát, de emellett mind a négy érzékszervét állandóan és igen behatóan kell foglalkoztatni, mert még az illetén elgondolás mellett is csak relatív tud tiszta képet szerezni a dolgok tökéletes mibenlétéről. Tanítási objektum nélkül a vakok oktatása gyakran az *üres verbalizmus* színvonalára süllyedne. A dolgokhoz nem értő egyén előtt lehet az ilyen eljárás tetszetős és elgyönyörködhetik a vak gyökérnélküli, szabatos kifejezéseiben, a fantázia játékában, de a szakember előtt egy percig sem bírhat jelentőséggel.

(Folytatjuk.)

A dadogók sorsa az életben.

Schulmann Adolf.

A dadogóknak az iskolában és az életben való magatartása a velük foglalkozó szakköröknek állandó megfigyelés és kutatás tárgyát képezi. Soruk megfigyelése és ellenőrzése nem is oly könnyű feladat. A dadogó ugyanis a kezelésnek akár önkéntes elhagyása, akár befejezte után a legtöbb esetben hírt sem hallat többé magáról, nagyrésze elköltözött, némelek meghaltak stb.

Hazánkban dr. Sarbó Artur egyetemi tanár és Istenes Károly siket-némaintézeti igazgató gyűjtöttek a dadogók sorsára vonatkozólag értékes adatokat. Sarbó statisztikája szerint 6046 dadogó tanuló közül 2208 volt iskolai előmenetelében hátráltatva, ami viszonylagosan kifejezve 36%-nak felel meg. Nem szerint: 4396 fiú dadogó közül előmenetelében hátráltatva volt 1591, azaz 36% és 1650 leány dadogó közül 617, azaz 37%. Az előmenetelben való visszamaradásnak ez a nagy százaléka bizonyára relative értendő, mert tudvalevő, hogy a dadogók nagy száma sokszor nem részesül az iskolában a megfelelő elbírálásban. Sokszor kényszerülünk az iskola egy-egy tanítójánál, ill. tanáránál eljárni növendékeink érdekében, amikor is a megfelelő tájékoztatás után más mérlegelést kérünk.

Istenes statisztikája szerint 1089 hibás beszédű egyén (837 férfi 252 nő) közül — akikből 547 volt dadogó és 129 dadogó- és pöszebeszedéses — iskolai tanuló volt 718, földmives 22, iparos 96, kereskedő 15, értelmiségi pályán működött 36, háztartásbeli 47, hivatásos katona, rendőr stb. 32, foglalkozás nélküli 120. Iskolai előmenetelében Istenes kimutatása szerint — és az 1089 adatból levonva 368 ismeretlen esetet — 739 hibásbeszédű egyénből 297 volt hátráltatva, azaz 40,2%.

Figyelemreméltó *Nadoleczny* adatgyűjtése e téren. 1927—28-ban adatokat kísérelt megszerezni az 1901—24. években kezelt dadogókról és olyanokról, akik kezelésben nem részesültek. A Münchenben lakókat felhívta, hogy jelentkezzenek az egyetemi fülklinika illető osztályán. A vidéken lakókhhoz kérdőívet küldött ki a következő kérdésekkel: Meggyógyult-e a beszédzavar? Mióta? Változatlan maradt-e? Javult-e? Mióta? Kezelték-e többször? Mikor kezelték utoljára? Kicsoda? Hány idősebb vagy fiatalabb testvére van? Ha házas, hány gyermeke van? Volt vagy van-e a testvérek vagy gyermekek között beszédzavarban szenvedő? Befolyásolta-e beszédhibája pályaválasztását? Befolyásolta-e előbbrejutását? Ha igen, mennyiben?

Sajnos nem jelentkezett mindegyik behívott és a kérdőívet is csak kevesen küldték vissza. Csak 179 esetben sikerült megfelelő adatokat kapni. A dadogás gyógyulásának megállapításánál természetesen figyelembe vették, hogy erről csak akkor lehet komolyan szó, ha az már évek óta tart.

A vizsgálatok folyamán a dadogás öröklöttségére vonatkozóan is igyekeztek a fenti esetekből adatokat szerezni és ennek folyamán kitént, hogy ezek száma valamivel nagyobb, mint azt *Nadoleczny* régebbi statisztikai adatai (40%) feltüntették.

Lényegesek voltak azok a kérdések, amelyek a dadogó hivatására és boldogulására vonatkoztak. Csak kevés esetben fordult elő, hogy a dadogás a pályaválasztást és előbbrejutást befolyásolta volna (27). Az esetek nagyrésztében ez nem hatott hátráltatóan. (123).

Ami a pályát illeti, figyelemreméltó, hogy 147 férfi dadogó közül kerek 10% választott önálló, beszéléssel járó hivatást (pap, tanító, kereskedő, képviselő). Ezek közül csak egy panaszkodott, hogy a dadogás előbbrejutásában gátolta. A többi vagy meggyógyult, vagy annyira javult, hogy a beszédhibája nem hatott zavaróan. A beszéddel járó hivatások száma valószínűleg még nagyobb a dadogók között, mert a 10%-hoz hozzá kell számítani a tanulók és diákok kb. 20%-át, akik szintén beszéléssel járó pályára mennek. A megkérdezettek egy része említette, hogy politikai, vagy tudományos előadásokat szokott tartani (kereskedők, fogorvosok).

A diákok között figyelemreméltó volt egy tanárjelölt, aki egyetemi vizsgáját kitüntetéssel tette le és belső gátlásai ellenére a gyakorlati vizsgákat is kifogástalanul megállta. Régebben együttmozgásokkal és toldóhangokkal hevesen dadogott.

A 32 női dolgozó között a beszéddel járó pályán működők száma jóval kisebb. 9 könyvelőnő vagy más alkalmazott, (ezek közül 1 volt előmenetelében akadályozva). 7 férjhez ment, 4 tanul, 6 a háztartásban segít otthon, 6 pedig más pályán működik.

Különösen figyelemreméltók a következő esetek: 1.) 36 éves lelkész, az első káplánévében igen nehezen látja el hivatását. Most nagy hitközségben működik, mely 1600 lelket számlál. Prédikál és nehézség nélkül látja el hivatását. Az „elhatározás” és a „vasakarát” az alig érthető dadogóból simán beszélő szónokot formált ki. Kezelés alatt állt: 1921–23-ig. 2.) 38 éves tanár 1909-ben kezelés alatt állt. Beszéde az utolsó 7–8 évben „fokozatosan javult.” Csak alkoholt nem szabad innia! Előbbrejutásában nem volt gátolva. Naponta 3–4 órán át ad elő. 3.) 31 éves gyári képviselő. Fellépése nyugodt és biztos. Északnémet szójárással beszél, ámbár született müncheni. Egész nap folyékonyan intézi el üzleti beszélgetéseit. 1908-ban kezelés alatt állott, eredmény nélkül. Az iskolából való elbocsátása után fokozatosan javult a beszéde. Csak néha fordul elő, hogy az olvasásnál akadozik. „De káromkodni nem tud.” 4.) 31 éves büffékisasszony a pályaudvaron. 1909-ben poliklinikai kezelésben részesült kevés eredménnyel, 6 év óta beszél jobban. 14 éve bocsátották el az iskolából, 5 éve keresi önállóan kenyerét. Nyugtalan és folytonos sietéssel járó foglalkozásában beszéde egyáltalán nem akadályozza. 5.) Közjegyző, akit mint 27 éves joggyakornokot kezeltek eredményesen. Később visszaesett, mert mint diák nem vonhatta ki magát az alkohol élvezete alól. Képességei és kedvező körülményei ellenére le kellett mondania arról, hogy bíró vagy ügyvéd legyen. 6.) 20 éves bölcsészhallgató. 8 éves korában néhány hónapos kezelés után gyógyult. A háború alatt szülővárosának bombázása miatt visszaesés következett be. Az életviszonyok romlása, édes anyja halála és az említett súlyos események következtében újabb kezelés számára hozzáférhetetlen. Nem dadog hevesen, de beszédfelelemben szenved. 7.) 48 éves bakteriológus, 21 éves diákkora óta különböző metódusok szerinti kezelés alatt állott. Az akadémiai képzettségű pályaválasztásról le kellett mondania. Beszéde az utolsó 10 év alatt lényegesen javult. 8.) 31 éves hajadon 1903-ban, mint iskolás gyermek kezelés alatt állott. A tanítónő adatai szerint a javulás 1905-ig tartott. Vezető a háztartást, de dadogása miatt nem megy társaságba.

Ezek a vázlatosan leírt esetek áttekintést nyújtanak a lefolyásra és a gyógyulásra való kilátás tekintetében.

Azt is megállapították, mennyiben javultak vagy gyógyultak az esetek kezeléssel, vagy anélkül. Az adatok azt mutatták, hogy 179 esetből 18, (10%), közvetlenül a kezelés után gyógyult maradt, 30 (kerek 17%) lényegesen javult, 11 (6%) kezelés nélkül gyógyult, 34 (19%) kezelés nélkül lényegesen javult és 18 (10%) társaságképes lett. Kevésbé javult 15 (8%). Noha kezelték sem javult 40 (22%), kezelésben nem részesült és nem javult 13 (7%). Nehéz megítélni, mennyiben hatott a kezelés, ha a gyógyulás nem állt be közvetlenül. A betegeknek azon adatai, hogy a gyakorlási mintákat megőrizték és itt-ott még ma is gyakorolják, valószínűvé teszi a később bekövetkezett előnyös hatást. Természetesen belső, lelki okok is számtalanszor jöhetnek ezzel kapcsolatban.

Ilyen értelmű hírt ad egy 32 éves kereskedő, aki 1913-ban állt keze-

lés alatt. „A gyógyulás tökéletes“, az eredmény azonban nem állt be közvetlenül a kezelés után, hanem a 3 és 1² éves frontszolgálat alatt, „előbbre akart jutni!“ Később nyilvános gyűléseken is beszélt, most évek óta hibátlanul beszél. Van egy 4 éves fia, akinek „nyelve nem tudja a gondolkodás gyors menetét követni.“

Ezekután fel kell azt a kérdést vetnünk, mikor minősíthetünk egy dadogót gyógyultnak? Kimondhatjuk, hogy a dadogó akkor gyógyult, ha indulatkitörésében sem dadog, ha nem emlékszik arra, hogy tulajdonképpen hogyan dadogott és ha véletlen elszólások nem zavarják. Egy 26 éves leány azt írja: „A nyelvem olyan jól forog, mintha soha sem dadogtam volna.“ 7 éves korában állt kezelés alatt.

Másként áll a dolog a javulással. Ez lehet igen csekély úgy, hogy a beteg bizonyos fokig akadályozva van. Lehet olyan mértékű, hogy a beteg társaságképes. Társaságképesnek mondhatjuk azokat, akiknél a beszédzavart általában nem vesszük észre, de ijedtségnél, vagy indulatban újra fel lép. Ehhez a csoporthoz tartoznak a „belső dadogók“ (*Treitel*), akik a dadogásukat bizonyos mértékig leplezni tudják. *Fröschels* ezekben az esetekben „palástolt“ dadogásról beszél. Ide tartoznak azok, akik nem tudnak káromkodni és akik folyamatos előadók, de egy hirtelen feltett kérdésre nem tudnak azonnal válaszolni. Egy fiatal gyáros azt írja, hogy: „A beszédzavar teljesen eltűnik, ha nem erőlteti túl magát, de újra megjelenik, ha tulsokot dolgozik, vagy mulat.“

Külön érdeklődésre tarthatnak számot azok a dadogók, akik kezelés nélkül, vagy a kezelés eredménytelensége dacára egy idő múlva maguktól meggyógyultak.

41 éves fogorvos, 1909-ben heves dadogással és együttmozgásokkal, kezelés alatt nem állott. A háboru befejezése óta, mióta nincs feljebbvalója, jobban beszél. De már 1903-ban, mint asszisztens, negyedórakon keresztül képes volt zavartalanul beszélni. 2 év óta *Coué* módszere szerint gyakorol és 1926-ban zavartalanul tartott tudományos előadásokat. *Coué* hatása megadta neki a szükséges önbizalmat és azóta úgy érzi magát, mintha egy súlyos bajtól szabadult volna meg.

51 éves kereskedő. 1902-ben egyszer megvizsgálták, kezelés alatt nem állott. Sulyosan dadogott együttmozgásokkal. Tíz év óta javult az állapota és nyilvános előadásokat tart a háztulajdonosok egyesületében. 1902 óta kipróbálta a legkülönbözőbb gyógyeljárásokat, hipnotizáltatta magát s elolvasott mindent, ami a dadogásról megjelent, eredményesen kezelte magát és végül magát is meggyógyította a régi ütemes eljárással és autósuggesztióval. Nagy kitérővel annyira vitte, hogy „Achilles-sarkak“ nélkül tud beszélni, csak havonta egyszer történik valami „katasztrófa“, pl. vasúti jegyváltásnál.

46 éves esztergályos, erőteljes férfi, akik 1910-ben eredménytelenül kezeltek. 1917 óta özvegy. Laikus hipnotizőrnél járt, de az sem tudott rajta segíteni. Később egy hölgyismerőse állítólág írásbeli utasítások alapján álmában hipnotizálta. Ennek megtörténetét azonban utólag kétségbe vonta. Ez a hölgy folytonosan támogatást követelt tőle. A férfi azt állítja, hogy a nő 7 éve szipolyozza őt, azóta perlekedik vele folytonosan. Minthogy sokat bosszankodott és ez alatt az idő alatt sokat kellett beszélnie, a dadogás majdnem teljesen elmaradt. A köznapi életben nem is lehetett észrevenni.

Ezek a rövid kórrajzok is mutatják az önállóságért és a létért folytatott küzdelem jelentőségét.

A gyógyultak alacsony száma miatt nem tudjuk biztosan megállapítani azt a kort, amikor a gyógyulás be szokott következni. Negyedrésznél a gyógyulás 5 éves kor előtt állt be, másik negyedrésznél 5—15 éves kor között, felénél pedig 15—25 év között és 5 olyan eset is volt, amikor a 25. év után állt be a gyógyulás. Ezek az adatok azért nem megbízhatóak, mert a spontán gyógyuló gyermekek száma feltétlenül nagyobb. Különösen kedvező időszak a gyógyulásra az iskolából való távozás kora (*Nadoleczny*

szerint negyedrészen), tehát a népiskolásoknál a 15. életév, középiskolásoknál a 19-ik életév.

Ami a kezelés tartamát illeti, a müncheni 6 hetes tanfolyamokon a gyermekek harmadrésze nem gyógyult. A nem gyógyultak továbbkezeltevé, harmadrészüik fél éves tanfolyamon sem gyógyult. A félévénél továbbkezeltek száma sem oly nagy, hogy abból következtetéseket lehetne levonni. Minden szakember tudja, hogy gyakoriak a visszaesések és néha igen hosszú kezelési idő szükséges.*)

A számszerű eredmények *Nadoleczny* szerint kedvezőtlenebbek, mint a valóság, mert oly eseteket is vettek számításba, akik nem jelentkeztek, de akiről biztosan tudták, hogy nem gyógyultak meg, vagy alig javultak. De a teljes gyógyulásra való kilátások nem tulságosan nagyok. Kb. 33%-ra számíthatunk. A társaságképességre való kilátások megnyugtatóan javítják ezt a számot (az esetek egyharmada). Fennmarad egyharmadrész gyógyulatlan, köztük iszákosok, gyengeelméjűek, gyermekbénulásosok, stb. Az említett példák azt is igazolják, hogy igen nehéz esetek is kecsegtethetnek későbbi javulással.

A később gyógyulókon szerzett tapasztalatok mutatják leginkább, mennyire tekintettel kell lenni a beteg egyéni sajátosságaira. Az eredmény titka épen az, hogy mindenki a neki megfelelő kezelésben részesüljön. *Döntő jelentőségű az eredmény szempontjából a beteg kora, önállóság és függetlenség a polgári életben, tehát az a lehetőség, hogy megállja helyét és hivatását eredményesen gyakorolhassa: különösen az a céltudatos törekvés, hogy amit akar, azt keresztül is vigye, tehát: a célkitűzés az életben.*

*) *Nadoleczny* szerint azoknak a gyermekeknek, akik a kezelés alatt hamar jól beszélnek, de otthon továbbra is dadognak, általában rosszabb a prognózisuk, mint azoknak, akik lassan javulnak és otthon sokkal jobban beszélnek, mint a kezelés folyamán. (Sch)

Részlet a siketnémák nevelésének és tanításának tervéből.

(Az Orsz. Szaktanács javaslata szerint).

Közlő: Klug Péter orsz. szakfelügyelő, szaktanácsi előadó.

II. közlemény.

Módszeres utasítások.

Az előkészítő osztály részére.

Az intézetbe kerülő siketnémák szakszerű nevelésének feladata — intézeteink mai szervezeténél fogva — elsősorban és főleg az osztályvezető tanárookra hárul s ennek a kötelességnek a teljesítése az előkészítő osztálytól kezdve valamennyi osztályon át nehéz és felelősségteljes munkát ró a tanárookra. Az előkészítő osztályba kerülő kis siketnémák legtöbbször testileg és szellemileg is fejletlenek, nevelésük elhanyagolt vagy legalább is egyoldalú s ezért gondos nevelésükre már is intézetbe lépésük napjától a legnagyobb figyelmet kell fordítanunk. Az előkészítő osztályban kell elhinteni azokat a magvakat, melyek előbb vagy utóbb kicsiráznak s megérlelődve, (kalászbá szőkkennek) a felnövő siketnémának egyéniségét alkotják, boldogulásának útját megszabják s a társadalom és az állam hasznos tagjává, értékes polgárává avatják.

Az intézetekbe hozott siketnéma gyermek — bármilyen hiányos, vagy ferde nevelésben részesült is — általában hamar és szívesen illeszkedik be az intézet rendjébe. A sorstársakkal való találkozás a félénkekben is érdeklődést vált ki s az idősebbek jókedve megnyugtatólag hat rájuk. Ezért felette fontos, hogy az előkészítő osztály tanára úgy fogadja az osztályába lépő gyermeket, hogy félénksége eloszoljék s érdeklődése fokozódjék. Mindenekelőtt igyekezzen növénydekeinek szeretetét és bizalmát megnyerni. Ezt pedig úgy éri el, hogyha maga is szeretettel van irántuk s ha tanítványainak minden ténykedése és megnyilatkozása iránt őszinte érdeklődéssel viseltetik. Továbbá, ha lelkiismeretes és szakszerű munkája mellett mindig otthonias hangulatot tud osztályába varázsolni.

Habár az előkészítő osztály anyaga és egész menete mindvégig a nevelés céljait is előmozdítja, mégis vannak különleges nevelői feladatok, amelyekről a tanárnak megfedkeznie nem szabad.

Sok siketnéma gyermek visszamaradt testi fejlődésében, még ép érzékszerveinek egyik-másika is hiányosan működik; érzelemvilága többé-kevésbé sivár, vagy szertelen kitörésekben megnyilvánuló; az ösztönök eltompultak, vagy egyoldalúak, akaratmegnyilvánulásuk hézagoss, erkölcsi felfogásuk irányítását váró; sokban súlyossá válható jellembeli fogyatkozás (bizalmatlanság, makacsság, önhiúság, irigység, káröröm, durvaság, kegyetlenség rombolásra való hajlandóság stb.) mutatkozik. Mindezeknek a nevelés általános és végső célja érdekében való eltüntetése vagy alakítása, úgy szintén a nemesebb érzelmek kiváltása és fejlesztése rendszeres és körültekintő munkát kíván.

A siketnémának testi és szellemi fejlődése — éppen úgy, mint a normális gyermeké — bizonyos öröklött adottságon alapszik, melyet a gyermek magával hozott a világra, azonban fejlődését azok a hatások is befolyásolják, amelyek a gyermeket növekedése folyamán érik. Gondolnia kell tehát a tanárnak a test s az érzékszervek óvására, ápolására és fejlesztésére éppen úgy, mint a gyermek érzésvilágának, lelkének s jellemének kialakítására, valamint figyelmének, emlékező képességének a gondolkodásnak és általában szellemi erőinek alkalmas fejlesztésére. Szoktassa a gyermeket rendre, tisztaságra, pontosságra, illemre, gondosságra; ültesse lelkükbe a munkaszeretet, kötelesség- és felelősségérzetet, a szeretet-, a hála, a részvét és együttérzés magvait. Kisérje figyelemmel a gyermek játékait, élményeit, sőt maga is vegyen részt ezekben, ne kicsinyelje egyiknek se a jelentőségét, mert ezekben nyilvánul meg legőszintebben a gyermek igazi énje s ezek az élmények adják a legjobb alkalmat a nevelői beavatkozásra. Ezeknek kellő kihasználása minden más nevelői eszköznél értékesebb eredményre vezet.

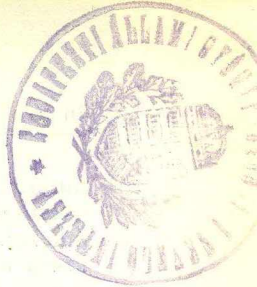
Mivel az intézetbe, ill. előkészítő osztályba kerülő néma gyermek még nem tud beszélni, természetes, hogy a tanárnak a neveléskutatás e fokán jelekkel kell érintkeznie. (L. ott).

Az arcjáték — a szeretet, kérés, félelem, harag stb. visszatükrözése — különösen mély benyomást kelt tanítványainkban. Ezért valamint azért, mert az arcjáték kifejezőképessége a beszédmozgások által lesz igazán teljessé, nemcsak a beszédre szoktatás szempontjából, hanem nevelési okokból is fontos, hogy jelekkel való beszéd közben is hangosan szóljon a tanár növendékeihez.

Az előző fejezetekben felsorolt anyag némely része a felületesen gondolkodóban könnyen azt a látszatot keltheti, hogy az előkészítő-osztály munkája csak ovóyszerű foglalkoztatás, valójában azonban már itt is céltudatosan és szakszerűen felépített munka folyik, amelytől nemcsak a siketek testi és szellemi erőinek kifejlődését várjuk, hanem ezek mellett főleg a tiszta, természetes és hangos beszédnek a megalapozását. Tudjuk, hogy az étellelektani okok az érzékeny gyermeknél is hosszabb-rövidebb ideigtartó gagyogást tesznek szükségessé; ugyanúgy sokszor több étellelektani ok teszi ezt szükségessé a siketnémáknál. Itt azonban ezt a gagyogást jórészt a tanároknak kell ügyes fogásokkal és hangfiziológiai ismeretei alapján kiváltania, állandóan szorgos figyelemmel kísérnie és a legéberebben gondoznia. Nem folyik itt kifejezetten kiejtéstaniítás, azonban az előkészítés annyira fontos és szakszerű munkát igényel, hogy ezt csak tökéletes pedagógiai és fonetikai felkészültséggel rendelkező tanár végezheti. (Folytatjuk.)

A vakok testneveléséről általában.

Konrád György



A világháború és a trianoni békekötés után, nemzetvédelmi és nép-egészségügyi okokból elsőrangú fontosságúvá vált a modern testnevelés bevezetése.

Hazánkban e téren nagy arányú fejlődés, haladás indult meg. E haladás elől intézetünk sem tudott elzárkózni s a régi germán rendszerről, intézetünk is áttért a svéd és dán testnevelési rendszerekre. Ha a vak gyermekek nevelése szempontjából vizsgáljuk e kérdést, meg kell állapítanunk, hogy a vakok intézeteiben a testnevelésre sokkal nagyobb és nehezebb feladat hárul, mint az érzékűek iskoláiban. A legtöbb vak gyermek, midőn átlépi intézetünk közbétét, testi fejlődésében el van maradva hasonló korú érzékű társaitól. A vak gyermek testalkata gyenge, testtartása rossz, mellkasa beesett, szűk, leglőbbjénél már az első látásra is megállapítható a gerincelferdülés, -elhajlás, angolkór vagy a vérszegénység. Ha megszólítjuk őket, félnékek, bizalmatlanok és ha megfigyeljük mozgásaikban, látjuk, hogy ügyellenek, gyámoltalanok, izmaik gyakorlatlanok, gyengék, esetlenül járnak-kelenek, mozognak, testtartásuk szánalmas, arckifejezésük élettelen, mintha a gyermeki mosoly száműzve volna arcocskáikról. A nem szakember e tünetek okait kizárólag a vakságban keresi, de a szakember tudja, hogy e sorscsapás mellett legnagyobb szerepet játszik egyrészl az elkenyezettett, másrészl az elhanyagolt nevelés és a szakismeretek hiánya. A jobb módú és intelligens szülők részvétebl — mintegy kárpótolni akarva gyermeküket e sorscsapásért — mindent megtesznek gyermeküknek; öltöztetik, mosdatják, etetik, fésülik, elkenyeztetik, becézik s ez által teljes tétlenségre kárhoztatják őket. E tétlenségre való kárhoztatásnak káros következménye azután az, hogy a kis vak gyermek keveset mozog, izmait nem ügyesíti, erősíti, fejlesztli, bátortalanul és ügyetlenül mozog, testtartása esetlen, hiányzik a gyermekből az önbizalom, akaraterő és minden cselekvésében ügyefogyott. Ugyanez a következménye az elhanyagolt nevelésnek is — mely leginkább a szegényebb, egyszerűbb szülőknel fordul elő — midőn a szülők tehetetlenül állnak e sorscsapással szemben, gyermeküket nyúgnek, tehernek tartják s ezért teljesen elhanyagolják és sok esetben még a tisztaság szempontjából is csak az elkerülhetetlenül szükségesekben részesítik a kis sorssujtottat. Tetézi e bajt, hogy a kis vak gyermek vakságának következtében mozgásában korlátozott s a legnagyobb csapások egyike ránézve még az, hogy érzékű társainak, a gyermeki világnak oly nélkülözhetetlen, mosolyt fakasztó, tetet-lelket üdítő játékaiból is ki van zárva. Ezért oly önmagába zárkózott, ezért oly nyomott és egyhangú kedélye, talán ezért élettelen arckifejezése is. Ha megnézzük az érzékű iskolásgyermekek halálózási statisztikáját és ha ezt — relative — összehasonlítjuk a vak gyermekek halálózási statisztikájával, a halálózási arányszám nagyobbsága azonnal szembeötlő lesz és ez különösen áll a legveszedelmesebb népbetegségre, a tuberkulózisra, mely még a későbbi korban is nagyobb számmal szedi áldozatait a vakok fénytelen világából, mint az érzékűek körébl.

A vak gyermek testi nevelése már az intézetbe lépése első pillana-

tában megkezdődik, ha nem is kifejezetten testnevelési órákkal. A vak gyermek az óvóban kezd megtanulni öltözködni, mosakodni, fésülni, étkezni, ruháit elrakni, ujjait, kezét használni, itt tanul meg kisebb táncszerű mozgásokat s úgyszólván itt részesül először a gyermekek társasjátékában és annak mosolyt, kacagást kiváltó áldásaiban. Itt kezd tanulni helyes irányban járni, fordulni és itt kezdődik már a helyes testtartásra való szoktatás is, mely több külföldi intézetben mint külön tárgy szerepel. Midőn az első osztályba lép, kezdetét veszi a rendszeres testnevelés, melynek nem csak az a feladata, hogy a fenti hátrányokat eltüntesse és a hiányokat pótolja, hanem röviden az is, hogy az egészséges, helyes testtartást s ez által a belső szervek normális működését biztosítsa és a vak gyermeket ügyessé, hajlékonyá, erőssé tegye, hogy kifejlessze benne az önbizalmat, önuralmat, határozottságot, fegyelmezettséget, bátorságot, megedzze idegrendszerét, megszilárdítsa jellemét, hogy az intézetből kilépve e hazának egészséges, erkölcsös, hazafias és hasznos munkás tagja lehessen.

Hogy a testnevelés e kitűzött célját elérhesse, a legelső feladatunk az, hogy a növendékeket-tesli állapotukat illetőleg orvossal vizsgálattassuk meg, hogy a gyenge testalkatú, gerincelferdülésben, gerincelhajlásban, angolkórban, vagy más testi hibában szenvedő növendékeket a gyógytornára oszt-hassuk be és a normális testalkatúakkal a rendszeres testnevelést megkezd-hessük. E vizsgálat elvégzése igen fontos, mert e vizsgálatok igazolni fog-ják azt a sajnálatos és sok esetben szemmel is megállapítható tényt, hogy az alsóbb osztályos növendékeink 60—65%-a (a leányoknál e százalékszám még nagyobb) gerincelferdülésben, gerincelhajlásban, angolkórban vagy egyéb testi hibákban szenved.

E vizsgálatok megejtésénél igen fontos az, hogy a leánynövendékeket ne férfi, hanem nőorvos vizsgálja felül, mert ellenkező esetben a vizsgálatok megejtését leánynövendékeink érzékeny szeméremérzete meggátolhatná, — amint ez már a múltban is megtörtént — aminek azután az volna a következménye, hogy a gyógytornára szoruló leánynövendékek nem volnának beoszthatók a gyógytornaórákra.

A rendszeres tornaórákra beosztott növendékekkel ezután kezdetét veszi a rendszeres testnevelés. A testnevelés vezetőjének első feladata az, hogy megállapítsa: mit, mennyit és hogyan tanítson? Miután a vakok testtartása igen rossz, a testnevelési rendszerek közül elsősorban is azt a rendszert kell választania, amely leginkább tudja biztosítani a helyes testtartást, úgy állásban, járásban, mint futásban és azon kívül meglegyen az az előnye is, hogy a rövid izmokat nyújtsa, erősítse, a hosszúakat pedig rövidítse. E követelményeknek leginkább megfelel a svéd rendszer. A testtartás biztosításánál arra kell vigyáznunk, hogy a testtartás természetes, könnyed legyen és ne mesterkéltséget, erőltetést. Ezt azonban csak úgy tudjuk elérni, ha ügyelünk arra, hogy a test kifogástalanul legyen alátámasztva s azért nagy gondot kell fordítanunk a lábfej- és talp izmainak és a boka ízületeinek erősítésére és gyakorlására. E fokon a rendgyakorlatoknak sokkal nagyobb a szerepük, mint az éperzékűek testnevelésénél, mert az egyenes irányban való járás, futás begyakorlásának úgyszólván ez a legcélszerűbb eszköze és mert a rendgyakorlatok helyes végzése és gyakorlása is egyik eszköze a helyes testtartás biztosításának. Fiziológiai szempontból is nagyobb az értékük, mert a vak gyermek sokkal kevesebbet mozog és mozgásszabadságában is gátoltabb, mint éperzékű társa. A rend- és svéd gyakorlatokkal kapcsolatban itt már táncleépéseket is tanítunk és egyes — foglalkozási ágat jellemző — mozgásokat, cselekvéseket játékszerű formában utánoztatunk és gyakoroltatunk.

A felsőbb osztályokban (a III. osztálytól kezdve) midőn már a helyes testtartást biztosítottuk, átmehetünk, ill. átme gyünk a tartásos, nyújtásos svéd rendszerről a mozgásos-dán-rendszerre. E fokon már nem csak az

egyes tartások tanítása és nem csak a helyes testtartás biztosítása a fontos, hanem a darabosság, merevség kiküszöbölése és a hajlékonyság, ügyesség, rugalmasság, erősség fejlesztése és biztosítása. Azért tehát e fokon nem helyes tartásokat, hanem helyes mozgásokat gyakoroltatunk és nagy gondot fordítunk arra, hogy a tartások és mozgások öntudatosakká, biztosakká, harmonikusakká, szépekké váljanak.

Az alsóbb osztályokban a fiúk és leányok közös de a felsőbb osztályokban már külön csoportokban és órákon tanítandók, mert a női szervezet különbsége itt már a női testnevelésnek egész más célt tűz ki és más irányt szab.

A vakok testnevelésénél nem ragaszkodhatunk mereven egy rendszerhez, hanem a leghelyesebb az, hogyha az eddigi rendszerekből megtartjuk azt, ami pedagógiai, biológiai, élettani és mozgástani szempontból a vakok testnevelésénél fontos és ami leginkább biztosíthatja a vakok harmonikus testi és lelki fejlődését. A gyakorlatok végzésénél itt törekednünk kell még arra is, hogy az növendékeink mozgási és zenei ritmusát is fejlessze.

Hogy mily nehéz, lassú, aprólékos, kitartó munkát és türelmet igényel a vakok testnevelése, azt csak azok a kartársak tudják megmondani, akik maguk is részesei e nehéz és fárasztó munkának. Hogy a testnevelés e nehéz és felelősségteljes feladatát megoldhassa, a jelenlegi heti három óraszámot legalább is heti hat órára kellene felelni, sajnos e fontos kérdés még mindig háttérbe szorul az elméleti nevelés javára, pedig szerény véleményem szerint a testnevelési órák a vakok oktatása és nevelése szempontjából vannak olyan fontosak, mint bármely más elméleti tárgyak órái. A vakok nevelésénél eddig a fősúly az elméleti képzésen nyugodott, márpedig a nevelés nem elégedhetik meg az értelem, ítélőképesség és logikai gondolkodás fejlesztésével, hanem annak ki kell terjednie az egész emberre, annak fizikumára, érzelmi, erkölcsi és akaratvilágára is, mert csak az az elméleti oktatás bír szociális, nemzetgazdaságtani és közegészségügyi szempontból teljes értékkel, mely a test egészsége, ügyessége, ruganyossága, hajlékonysága, erőssége által harmonikusan és morális alapon érvényesülhet is.

A heti három órának hat órára való fölemelésére különösen a téli hónapokban volna szükség, midőn a növendékek a napi kötelező egy sétaórán kívül — az alvást kivéve — idejük legnagyobb részét az osztályokban, társalgóban, vagy a műhelyekben munkájuk fölé görnyedve töltik. Szükséges volna még a felsőbb osztályos fiúk és leányok részére külön táncórák beállítása is, mert akkor, midőn a testnevelés e nehéz kérdést megoldotta, kikiváncozik a testnevelés köréből és mert e kérdés száz százalékos megoldására a heti három óra igen kevés. E kérdés megoldása nem csak a kedélyképzés és testnevelés szempontjából fontos, hanem társadalmi szempontból is, mert ez által a vakok bekapcsolódnak az érzékük szórakozásaiba s elviselhetőbbé válik számukra a sorsnak a csapása.

Meg kell emlékeznünk még a vakok cserkészteréről és sportjáról röviden annyiban, hogy az alapot az intézeti nevelés lerakta, de ennek kifejlesztésére, ill. egyesületek és sporttelepek létesítésére, vezetésére, már az ifjú vakok intézetei, ill. a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület a hivatott. E téren igen sok a teendő, mert felnőtt vakjaink részére tudtommal hazánkban eddig sportpályákat még nem létesítettek és a vakok sportolásával még nem igen foglalkoztak.

E cikkemben csak általánosságban akartam foglalkozni a vakok testnevelésének kérdésével, mert céloom csak az volt, hogy e kérdés fontosságára felhívjam a szakemberek figyelmét.

A siketek oktatásának problémái.

Ismerteti: **Murányi Antal.**

Tárgyalták a siketek tanárainak 1933. évi west trentoni nemzetközi- és a chicagoi konferenciáján.

Felolvasta a szerző a siketek budapesti áll. int. tanári testületének 1933 dec. 15-én tartott módszeres értekeztétén.

Általános nevelésügyi problémák.

A mai szociál-gazdasági felépítettség kritikai boncolása olyan alapvető beteges tüneteket tár fel, amelyek annak létérdekét fenyegetik. E jelenségek egyik legfőbb tényezője és előidézője a nevelésnek ama hibája, amely nem ismeri fel idejében a haladás követelte szükségleteket és így mind bonyolultabbakká és mind terjedelmesebbé tornyonyosulnak jelentőségükben.

A hibák a következőkben mutatkoznak:

A *mennyiségi* nevelésre irányuló tendencia, a szükségképen való felületesség és a külső máz nem lehet hatékony alapja az alkotó hajlamú állampolgár megteremtésének. A romlottság és a bűn iránt való sóvár érdeklődés, a demagógiának az uralma, a jó ízlésnek az egész vonalon való hiánya stb. egyaránt bizonyítják az alap hibás voltát. Minthogy a nevelésnek ez a típusa nem minőségi, azért ezt alkalmatlannak kell osztályoznunk.

Az életbevágó szociális szükségletek egyike az *önkormányzás*. A korábbi élet folyamán kialakult önkormányzati eszközeink alkalmatlanoknak bizonyultak a jelen technológias és nagyvárosi állapottal való együttműködés kielégítésére. Következésképp azok mélyen az önkormányzati színvonal alatt halmozódnak fel. A nevelés — hangzik a vád — csak kis mértékben segítette elő e komoly probléma megoldását s kevés polgárjoga van ahhoz, hogy támasza és fenntartója legyen egy demokratikusabb irányzatnak.

A nevelési módszerek alapvető hibában szenvednek, amikor olyan erősen függenek, aminthoggy függenek a *közlő* eljárástól. Tantárgyak tömegét, egy kis számtant, egy kis földrajzot, egy kis irodalmat, egy kis történelmet csepegtetnek külön-külön az elmébe. Ha a tananyagnak e cseppecskéi már belekerültek a tanuló elméjébe, a nevelő jóleső érzéssel és azzal a reménnyel vonul vissza, hogy ha az illető egyén felnő, s találkozik az élet valóban kritikus problémáival, aya valami csodálatos művelettel újjászervezi e tantárgyak összeségét és a helyes végrehajtás gyújtópontjába lendítvén azokat, megmutatja neki problémája miként való megoldását. Pontosan nem így működik az elme, nem az a tapasztalati élet útja és mégis a legtöbb tanítás még mindig ezen a vágányon halad. Pedig az életvéteknységnek fontos tényezője az egyénnek arra irányuló törekvése, hogy az adódó szituációkat olyanképen rendezze el, hogy azok támogassák őt a vele folytonosan szembenálló szükségletek kielégítésében. Ez pedig a tapasztalatok alapján és azokon keresztül történik. Azokon a tapasztalatokon, amelyeket az átélt, a lezajlott szituációból leszűrünk és magunkban elraktározunk. A nevelés így a szakadatlan tapasztalatoknak az organizált egybefoglalása.

A *helyes szociális és gazdasági érzék* érvénybentartásának a felelőssége a nevelésen nyugszik, mert a nevelésnek joga van a *laissez-faire**) ma már reménytelen tanának tanulságait a maga általános strukturájába beleilleszteni. Nehezen

*) *Laissez faire* (lesszé fer) a. m. hagyjátok, hogy a dolgok maguk szerint menjenek. Egyébként ezzel a jelszóval jellemzik a nemzetgazdák egyik iskolájának, a fiziokratának az irányát, akik az állam be nem avatkozása elvét hirdették és abból indulva ki, hogy a szabad verseny a közérdekre a legelőnyösebb, a kereskedelem szabadságának korlátait, a kereskedelmet védő vámokat megkivánták szüntetni.

fogadható el az az elmélet, hogy az egyéni kezdeményezés impulzív ereje a szabadverseny adottságai mellett jó hatással lenne a közösség érdekeire. E filozófia eredménye a talentumnak az üzleti világba, a professzionizmusba, a gyakorlati művészetek és technika területébe való áthajlásában látható. Természetesen önérdékeket szolgálóan, a köz rovására.

A nevelés nem készített elő bennünket egy, a *kooperatív* *szükségen* alapuló világban való életre. Az önző, ki-ki magáért elv, amely oly sokáig uralta gazdasági és szociális rendünket, nemcsak ellentmondása a nevelés alaptételének, hanem erkölcsstelen is. A nevelés egyedüli nagy célja a szociális és gazdasági élet között való intelligens összműködés inspirálása kell hogy legyen, azzal a meggyőződéssel, hogy az egyén akkor szolgálja a legjobban önmagát, ha általános érdekekért munkálkodik.

A nevelésnek pedig az új célok felé való fordulásában *az egyénnek és a közületnek egymásra vonatkozó érdekeit* kell keresnie. A nevelés gyújtópontjában a tanuló mint egy *változó világban* felnövekvő személyiség kerüljön, akire a *szükség* a *hajlékonyság* köntösét parancsolja rá. Ez a hajlékonyság terjedjen ki a tapasztalat minden ágára, legyen az fiziológiai, hivatásbeli stb., beleértve még a morális hajlékonyságot is. A hivatásbeli hajlékonyságra való nevelésnél nem hagyhatjuk meg a gyermeket pl. abban a hitben, nem biztathatjuk azzal, hogy egy a választandó, vagy választott foglalkozási ágban állandó elhelyezkedést nyerhet, mert hiszen ebben magunk sem vagyunk már biztosak. Foglalkozásokat kell vele megismertetni, meg kell láttatunk a jót, a hasznosat, az érdemest azoknak változataiban, hogy képes legyen gyorsan áthajolni egyikből a másikba, az élet akármelyik szakában is.**)

A nevelésnek egy másik fontos célja legyen, hogy igyekezzen a tanuló magatartásának a felépítésében a *megkülönböztetésben való érzékenységet* kifejlesztetni, ne hogy a rábeszélésnek, a propagandának, a babonának, vagy más mindenféle megkísértésnek ártatlan áldozata legyen.

A siketek oktatásának anyagi kérdései.

A siket gyermekek képzésének pénzügyi gondoskodása terén folytatott viták rámutattak arra, hogy nincs általános megegyezés abban, hogy milyen feltételek mellett történjen oktatásuk. Ráműtattak a viták továbbá az oktatás anyagi ellátásának csökkentését célzó törekvésekre, mégpedig az osztálylétszám megnövelése, a nagyobb városokban több és kisebb egységek alapítása és a növendékek egy részének, avagy az egészének a hallók osztályaiban való elhelyezése, illetve az értelmi és ipari nevelés akár egy részének, akár egészének itt való megszerzésére irányuló tervezet utján.

Az oktatás pénzügyi gondoskodásának kérdései kapcsán nagyon erősen előtérbe nyomult a bentlakásos és a kintlakásos iskolák működésének ügye is.**)

Mind egyik típusú iskola igen világosan meghatározható területen működik. Ezzel szemben az externátusos iskolák az oktatásról, az egészségügyi és orvosi gondozásról, kisebb mértékben az ipari nevelésről, a testi nevelésről, a szórakozásról, a társadalmi és az erkölcsi nevelésről gondoskodnak.

A viszonylagos költségekre való tekintettel fontos megjegyezni azt a tényt, hogy az externátusos iskolák az ellátási gondoktól fel vannak mentve. A fent felsorolt szolgáltatások természetesen jobban megterhelik az internátusos, mint az externátusos iskolákat. Az internátusos nevelés-oktatási költségei azonban nem azon alapulnak, mintha azok általános jobb eredményeket érnének el. Ha össze akarjuk hasonlítani a két típusú iskola működését, akkor részletes kimutatást kell készítenünk a teljesítményekről, mert nem képezheti vita tárgyát az olyan elgondolás, amely nem analizálja a költségeknek a szolgáltatásokban való visszaadását.

*) Nálunk a B-lista intézménye csődött meg, mert a jó részben a hivatásbeli hajlékonyság hiánya miatt. A B-listások kevés kivétellel nem tudtak elhelyezkedni más foglalkozási ágakban, pedig egy kis tőkéjük is volt a kezdet megindításához. Ma már majdnem valamennyien visszakerültek állami szolgálatba. A szabad pályákon foglalkozó egyének közül pedig sokan, akik a változott viszonyok következtében szintén az élet B-listájára kerültek, öngyilkosságban kerestek menedéket.

**) Amerika 202 iskolájának több mint kétharmada kintlakásos iskola. Az internátusos iskolák munkatere az ellátásra, az egészségügyi és orvosi szolgálatra, a szórakozásra, a pihenésre, a társas érintkezés ápolására és fejlesztésére, az oktatásra, a nemzeti, vallás-erkölcsi és jellemképző nevelésre, továbbá az ipari előkészítésre és gyakorlásra terjed ki.

Az internátusos iskolák megfelelőbb programot adnak: az egészségügyi és az orvosi ellátás terén; a pihenés és a szórakozás terén; az ipari előkészítésben és vezetésben; a környezetnek a gyermekre való hatását illetőleg, mert a gyermek a nap 24 órájában az iskolában tartózkodik és az erkölcsi nevelés és a jellemképzés terén.

Az externátusos iskolák következő előnyeit viszont szintén nem szabad lebecsülni, mert ezek meg mentesítve vannak az ellátási és egészségügyi költségektől; előnyös lehetőségeket nyújtanak a társadalmi rehabilitáció terén; a gyermek családi, otthoni környezetben nő fel; barátokat és ismerősöket szerezhet saját köréből, akik aztán nagy segítségre lehetnek későbbi életében; a mindennapi élettel kapcsolatban megszokja a halló embereknek azt a világát, amelyben majdan ő is el akar helyezkedni.

Az externátusos iskolák valószínűleg jobban kielégítik a társadalmi követelményeket és a megoldandó feladatok területén hajlékonyabbak és nagyobb harmóniában vannak a haladó nevelésügyi gondolatokkal és oktatásügyi eljárásokkal, mint az internátusos iskolák. Az internátusos iskolákat a tradicionális eszmék és eljárások befolyásolják és kevésbé elégítik ki a szülői kívánságokat és társadalmi követelményeket. Az ideális internátusos iskolát azért a legtöbb esetben a szülőhöz nem tudja pótolni. Vannak jelentős dolgok, amelyeket az internátus pótolhat és kiegészíthet s amelyek igazolják a nagyobb költséget. Az externátusos iskolák előnyei mellett is egyes esetek miatt gyakran előnyösebbnek kell tekintenünk a gyermek szempontjából az internátust. Éppen ezért, a két iskolatípus között az elhelyezést és egyéb sajátosságokat illetőleg szükséges és ésszerű az összműködés.

Bár az externátusos iskola jobban az életnek nevei a gyermeket mint az internátusos, tény az is, hogy a beszéderedmény éppen olyan jó lehet az egyikben, mint a másikban. Arra a kérdésre, hogy az internátusos iskola valóban ipari előkészítést ad-e, illetve, hogy ezen iskolák végzett növendékei könnyebben tudnak-e maguknak munkaalkalmakat teremteni mint az externátusos iskolák növendékei, az a vélemény alakult ki, hogy nincsen iskola, amelyik el tudná érni az ideált. Ezért egyik iskola tanuljon a másiktól azzal a céllal, hogy a siket nevelését a lehetőségig teljessé és befejezetté tegyék.

A jelen gazdasági válság éreztette hatását a siketek oktatásának egész vonalán. Tény azonban az is, hogy a depressziónak a súlyos volta mellett jó hatása is volt. Végeredményben eddig még nem sujtotta túlságos mértékben az oktatást, másrészt meg egy az eddiginél sokkal megértőbb nyilvánosságot teremtett. A gyermekek jóléte érdekében történő munkálkodásuk kapcsán a tanárok és szülők azokat alapvetően kiismerhetik. A gyermekeket jobban hozzáidomította az életben elfoglalandó helyükhöz. A tanárokat arra a gondolkodásra készítette, hogy hogyan tehetnék jobbá a munkát. Hatása alatt olyan dolgokat is meg lehetett valósítani, amelyeket két-három évvel ezelőtt még lehetetlennek tartottak volna. A szükség törvényt bont és új utakat teremt.

Számos jel azt mutatja, hogy a válság tovább fog tartani, amiért is mindent el kell követni és egvütmunkálkodni azért, hogy a megcsökkenett bevételekhez mért rendszer épülhessen ki.

A szakfelügyelőkhez és az igazgatókhoz intézett körkérdésekre érkezett válaszok egybevetése szerint a gazdasági válság a következőkben volt kihatással az oktatásra:

Majdnem valamennyi iskola tanulólétszáma megnövekedett.

Az iskolák 80 %-nak jövedelme csökkent.

Az állami iskolák közül többen volt csökkenés, mint a városiakban.

Viszont a városiakban nagyobb volt a csökkenés százalékszám, mint az államiakban.

Az állami támogatás csökkenésének a százaléka 0—52 között mozog.

A helyi források elvesztése 8—55 százalékra rúg.

Az alapítványi vagyon nagyobb hanyatlást mutat, mint a privát hozzájárulás.

A pénzügyi nehézségek nyomása alatt a tanári fizetésekhez nyúltak legelőször.

Sok internátusos iskola a növendékek ellátási költségeit csökkentette.

Ott, ahol fizetési jegyzék alapított, ezt vagy elvették, vagy felfüggesztették.

(Előlépési tilalom.)

A szerződéses állapotokat szintén felfüggesztették.

Majdnem valamennyi iskola a jelen állapotokban való folyamatosságot, mint a valószínűleg jobbat, fenn kívánja tartani.

A siketek pszichológiai vizsgálatának az eredményei.

Mindenekelőtt megállapítható, hogy a siketek pszichológiai vizsgálata a halló gyermekek ilyen irányú vizsgálatához képest sajnálatos elmaradást mutat. A siketek oktatásával kapcsolatos sajátos nehézségek azt kívánják, hogy maguk az iskolák lássák el a felmerült problémák pszichológiai szolgálatát.

A beszédhasználatot igénylő vizsgálatok szerint a siketek 3—6 évv. között vannak a hallóknak, vagyis az átlagos siket gyermek tanulmányi ideje alatt a beszédhasználattal járó értelmi és ügyességi tudásból csak 65 százalékot sajátít el a halló gyermekhez képest. Az átlagos siket gyermek határozottan gyenge a szavak jelentésének a megértésében, valamely beszédszakasz megfogódlatának a felfogásában és nagyon gyakran félreérti az utasításokat. Azoknál a teljesítményeknél, amelyek vizsgálatában a beszédhasználat ki volt kapcsolható, az intelligencia-hányados 80—90 százalék, ami jelentős többlet a 65 százalékos beszédhányadoshoz képest.

A mechanikai képességekre vonatkozó vizsgálatok még nagyobb közeledést mutattak a halló gyermek e képességei felé. A motorikus teljesítményekben pedig, kivéve az egyensúlyozással összefüggőket, valójában nincsen különbség a siketek és a hallók között.

A megsiketülés ideje nem befolyásolja, vagy csak csekély mértékben, azokat az eredményeket, amelyek a beszéd nélküli vizsgálatokból származnak, ellenben a tanulmányi eredmények vizsgálatai során azok, akik 4—5 éves koruktól kezdve veszítették el hallásukat, jobb eredményt mutattak. A tanulmányi eredmény tekintetében az adatok szerint, nem volt lényeges különbség akár a beszéd módszer, akár a jelmódszer szerint tanított növendékek között. A bejárós iskolák növendékei azonban valamivel magasabb teljesítményt mutattak fel a tanulmányi eredmények terén. Intelligencia tekintetében nem volt különbség a szerzett és a született siketiség esetében.

Ezekből a vizsgálati eredményekből azt látjuk, hogy az összes szóhasználatot igénylő szituációkban és a szószimbólumon felépített gondolkodásban a siketek erősen visszatartottak (elmaradottak) és dacára a hosszú és kitartó oktatásnak, képtelenek halló testvéreik színvonaláig feljutni. A szóhasználatot nem igénylő teljesítményekben azonban már sokkal közelebb vannak a hallókhöz. A teljes konkrét vonatkozású dolgokkal kapcsolatban teljesítmény pedig még jobb eredményt mutat.

Amennyiben a további vizsgálatok a fentieket megerősítik és a siket mindenemű kapacitását még inkább megismerjük, vajjon nem lenne tanácsos mechanikus és motoros képességeire építeni és kísérletet tenni egy olyan tantervvel, amelyek e képességeket tenné meg az oktatás irányító tengelyévé, míg a beszédmunka csak kiegészítés lenne abban.

A mai napig a siketek oktatásában az az eszme uralkodik, hogy mindazt, ami hátráltatja az előmenetelt, direkt, frontális attakkal ki kell küszöbölni, illetve le kell csökkenteni. A siket nem tud beszélni, tehát a főtörekvés az, hogy beszélővé tegyük. Mivel gyenge a nyelv használatában, az oktatási idő legnagyobb részét az annak az elsajátításra érdekében való gyakorlatokkal töltjük el. Ez az eljárás logikusnak látszik, de a nehézség abban van, hogy tanításunk nélkülözi az adekvát alátámasztást. Próbáljuk meg a tanítást a másik oldalról. Tanítsuk meg a gyermeket olyan dolgokra, aminek az elvégzésére legtöbb a képessége. Ezeket a legjobban fogja elvégezni és beszédtanításunk is jobban alá lesz támasztva. Az egyéni képességeket azonban természetesen mindig figyelembe kell venni. Nem minden siket mechanikai és motoros típus. Soknak absztrakt és szó intelligenciája van. Ezeknek viszont minden alkalmat meg kell adni, hogy képességeiket kifejthessék. Ebben mutatkozik meg az egyéni vizsgálatoknak a szükségessége, mert így a tanár minden gyermeknek azt nyújthatja, amit az haszonnal képes elvégezni.

Néhány tényező, amelyen a siket személyiségének a vonala felépül, a következő:

A hallászavarokból kifolyólag személyiségének biológiai felépítettsége nem mozog a hallóéval azonos színvonalon. A siketnek az érzékszervek hallókörnyezetétől való elszigeteltsége fokozott terhet jelent eszmei világának a kialakulásában. A látástól való nagyobb függőség eredményeként azonban a siket élesebb vizuális tehetséget mutat. Hogy a kisebb szellemi értékűség gyakoribb lenne a siketeknél mint a hallóknál, az kétséges. A siket jelenlegi intelligencia-mérései ugyanis a legtöbbször tökéletlenek és gyakran jeleznek olyan szellemi visszamaradottságot, amelyek valójában nem fedik a tényeket akkor, ha az intelligencia-hányados értékelésénél a

gyermek teljes potenciáját vesszük figyelembe. A siket énje valószínűleg kevésbé szűkített mint a vaké. Látási tapasztalatainak reális volta valószínűleg elég ahhoz, hogy énjének szilárd szerkezetet teremtsen. A siket meglehetősen korlátozott képzeletvilága egy tudatos-tudattalan kiegyensúlyozottságnak a biztosítéka. A született siket ideges viselkedése sokkal lefokozottabb mint a hallóé, illetve mint azoké, akik hét éves koruk után veszítették el a hallásukat, miután az erősebb, a hevesebb képzeletnek inkább kedvez a szavakon felépült eszmetartalom. Egyébként a siketek az élet realitásainak kitűnő mérlegelesével a személyi alkalmazkodás magas fokát látszanak elérni. Tény az is, hogy megfelelő szociális és gazdasági adottság elérével személyiségüknek indulat, düh, félelem stb. elemei természetesen visszaszorulnak. Az ú. n. nyáj-öszlön a siketnél erős és az intézeti élet jó talaja a szociális személyiségbe való átmenetnek, bár kifejezetten szükség mutatkozik arra is, hogy a szociális személyiség fejlesztésére a hallók és beszélők társaságán keresztül is kínálkozzék arra alkalom. A személyiség normális fejlődésének szélesebb alapjait már korán le kell fektetni s e célból az óvodai és az előkészítői oktatás bevezetése minden iskolánál kívánatos lenne.

A fiatalokorú siketek oktatása.

A siket gyermek életében az első öt év a legfontosabb mert, ezek az évek reprezentálják a némaságra való áthajlás, a némaságra való determinálás korszakát. A legelső lépés az anya előkészítése legyen a gyermek otthoni nevelését illetően. Hogy előnyösen kihasználhassuk korai éveit, annak a megértésére kell nevelni a szülőket, hogy a gyermeknek fogvatékoságából következően vannak különleges szükségletei és hogy melyek azok a végső lehetőségek, amelyek a korai nevelésben annak egyéni szituációjához mérten kihasználhatók. Fel kell világosítani továbbá a szülőket arról a módszerről, amely segíti a gyermeket beleilleszkedni a körülményekbe és állapotokba, amelyek és ahogyan azok a gyermek saját világában előfordulnak. De ne csak a szülők, hanem a család valamennyi tagja értse meg ezeket az állapotokat és feltételeket.

A következő lépés az iskola megválasztása. Amint csak lehetséges, kerüljön a gyermek az otthonból az iskolába. Legcélszerűbb, ha az átlag a 4 éves korban következik be. Ha az iskola mellett megfelelő óvoda is van, a belépes korábban is megtörténhetik, ha csak előkészítő, akkor később, 5 éves korában adható be. Ha az otthoni környezet nem kielégítő, akkor az internátusos iskolát kell előnyben részesíteni.

Az iskola adja meg a siketnek ugyanazon alkalmakat és lehetőségeket, amelyeknek a hallók a részesei. „Legelső sorban az egészség és boldogság” legyen a fiatalokorú siketek oktatásának a jelszava. A szabadteri játék és a szellemi, szociális és fizikai tevékenység szüntelensége uralkodjék e kor oktatásának vonalvezetésében. Nem szükséges, hogy nevelési tervezetünkben az értelemfejlesztés, az érzékszervi gyakorlás, a leolvasás, az olvasás, a beszéd és a játék önálló tantárgyként szerepeljen, hanem nyujtsuk ezeket együttesen úgy, ahogyan ezek a képességek az otthoni környezetben szoktak ebben a korban fejlődni.

Amikor az óvodai oktatás belekerült az általános nevelési tervezetbe, a kimondott cél a gyermeknek a következő „fokozatra” való előkészítése volt. Ma az óvodai oktatás szélesebb területen mozog, mert alkalmakban gazdag környezetet kísérel megteremteni a gyermek fejlődő képességeinek a gyakorlására. Ma a cél, a gyermek korához alkalmazott élettapasztalatok nyujtása. Tanítással a fejlődést nem lehet siettetni. A gyermeknek meg kell érnie. A beszédtanulásnak is számos olyan mélyenfekvő tényezői vannak, amelyek el vannak rejtve a pedagógus elől. Tanítással nem lehet felszínre hozni őket, azonban — és ez vigasztalásul legyen mondva — a fejlődéssel rendszerint előbukkannak. Ezért kell hibáztatni azt a felfogást, amely az előkészítő osztályban az első osztály kicsinyített mását látja, úgy a beszédanyag, mint az arra irányuló eljárás tekintetében.

A fiatal halló gyermekek viselkedésével kapcsolatos vizsgálatok kimutatták, hogy az idejük 82 százalékát tárgyalással való fizikai cselekvés tölti ki. Más vizsgálatok eredménye szerint pedig a gyermek idejének 8 százalékát a magához való és 5 százalékát a másokhoz való beszélgetés tölti ki. Az is kitűnt, hogy a 2—3 éves óvodás gyermekek idejük harmadrésében szociális természetű tevékenységet fejlettek ki s ennek több mint egyharmad része tárgyalással volt kapcsolatos; hasonló *tömegtársaságban tevékenykedett és 5 százalék szorítkozott önmagára.* E tényeket figyelembe kell vennie a mi ilyenmű oktatásunknak is.

Az előkészítő tanterve ösztönözze a fejlődést és az alapvető jártasságokat.

Legyen megegyező a gyermekpszichológiával, épüljön fel szociális szükségleteken és legyen hajlékony. A gyermek a saját tapasztalatain keresztül tanuljon. Legyen a tantervben érzékszervi gyakorlás, szótárlelépítés, a beszéd első lépései, szájról-olvasás, számfogalmak szerzése, írás, olvasás és rajzolás. De nem nélkülözheti a beszéd érdekében való ritmikus gyakorlatokat és a hallásnevelést sem.

Hallásnevelési eljárások.

Bekerülvén a siket az iskolába, állapítsuk meg elsősorban olyan pontosan, ahogyan csak lehetséges, hogy mennyi és milyen hangfelfogó képességgel rendelkezik.

Különbséget kell tennünk a beszédelsajátítás megkezdése előtt és a beszéd megtanulás után teljesen megsiketült gyermek között. Az utóbbi, ha a siketek közé kerül, teljesen megnémul és azért a halló gyermekek között oktatandó. Ha a siketség az iskolaköteles kor előtt következett be, tanácsos az ilyen gyermeket a siketek közé helyezni.

Nagyobb gondot okoz a részlegesen siketült gyermekek elhelyezése. Ezek között minden egyes gyermek egyéni probléma, amelyben a hallásvesztések a foka kevésbé fontos, mint az egyéb tényezők. Fontosságuk szerint ezek a tényezők a következők: 1. A hallás elvesztésének a kezdete. 2. A szellemi képesség. 3. A környezet. 4. A halláshiány foka. Egy másik felfogás szerint az ilyen gyermekek elhelyezése a következőktől függően: 1. Született képességek. 2. A környezettel szemben való viselkedés. 3. Az iskolai környezet.

A fent felsorolt gyermekek közül némelyek csak szájról-olvasást, mások meg hangerősítést is megint mások csak hangjavítást, avagy hallási gyakorlatokat igényelnek, hogy aztán a hallók között haladhassanak. De mindegyiknek szüksége van az elkövetkezendő beszédgyávasz vonzó formában való megelőzésére.

Fontos az is, hogy a legjobb akusztikai helyiségekben tanítsák őket, mert a szükségtelen zörejek a hallóknál 20 százalékkal csökkentik a hallás használhatóságát s a csökkent hallásúaknál ez a hatás még inkább növekedik.

A súlyos hallásvesztés eseteiben való hallásnevelési eljárások a következők:

A megmaradt hallás százalékanak a kiderítése. Itt meg kell különböztetni: kit nevezünk súlyosan siketültnek. A kis gyermek kevés hallásvesztése sokkal jobban lehet determináló hatású, mint a nagyobb hallásvesztéséé annál, aki akkor siketült meg, amikor már elsajátította a beszédet. Ha azoknak a gyermekeknek oktatásánál, akiknél 20–25 százalékos hallás maradt meg az egyik fülben, sajátos eljárást követünk a fül bekapcsolásával és ha ezt az eljárást korán és kitartóan alkalmazzuk, akkor olyan szép eredmény mutatkozik úgy a beszéd-, mint a nyelvhasználatban, amit eme eljárás nélkülözésével egyáltalán nem lehetne elérni.

Meghatározandó a napi foglalkozási idő a felfogott hangokkal asszociálandó értelmzés elméleti lefolyásának a gyakorlására és ahol lehetséges hallási szótár tanítására. Ne feledjük el, hogy ez már tanított.

Meghatározandó a napi foglalkozási idő a hangvibráció felismerésének a gyakorlására a hangmagasság és a hangmoduláció felfogása érdekében különösen ott, ahol a hangfelfogás mennyisége és minősége nem engedi meg a hallási szókincs megszerzését.

Kísérletezések a különféle típusú hallási és pedig úgy a légvezetési, mint a csontvezetési segítő eszközökkel mindaddig, amíg határozottan meg nem állapítható a használhatóságuk. Ha az eredmény megfelelő, akkor ki kell választani, hogy melyik típus felel meg leginkább az egyéni eseteknek.

Adassék idő a ritmus, a hangsúly és a moduláció gyakorlására, a megmaradt halláson, ha pedig ez nem lehetséges, akkor különböző fizikai megismeréseken (gégefő, hangtölcsér, zongora, dob stb. rezgéseinek érzékelésén) keresztül.

A beszédtanítási eljárásban a tanárral szoros kapcsolatban lévő fizikai gyakorlás egészítse ki a szem munkáját a vibráció, a ritmus, az idő, a hangmagasság stb. fizikai érzékelésével. A tükrögyakorlat pedig legyen kapcsolatban a fül munkával. Figyelmet kell azonban fordítani a kapcsolatok, a használatok, a nyomtatók stb. megismertetésére is.

A súlyos hallásvesztés kérdéseivel kapcsolatban felmerült egy olyan javaslat törvénybeiktatásának a gondolata, amely annak be nem jelentése miatt az orvosok, avagy mások megbüntetését mondaná ki. Az ilyen bejelentések mellőzése károsabb, mint ha azt valamely ragályos betegség esetében mulasztanák el.

A beszédtanítással kapcsolatos kérdések.

A beszédtanítás eljárásában több iskola a következő tanítási módot vallja eredményesnek:

A nyelvi szabályok természetes alkalmazásával előzzük meg azoknak a formális tanítási anyagban való megjelenését. Így a gyermek a sorra kerülő nyelvalakkal való találkozását jóval megelőzőleg megismerkedik annak használatával. A módszer sikere a gyermek pillanatnyi beszédzsűkségetének állandó kielégítésén és hasonló beszédalkalmaknak a kellő időben való megteremtésén alapul.

A nyelvi formáknak ily módon való felépítésében a beleélő megértést nem zavarja az, ha a szó, vagy a szerkezet egy jóval későbbben sorra kerülő fokozathoz tartoznék is.

A beszéd természetes elsajáttatása a természetes alkalmyszerűségek nyújtotta változatos beszédanyag alakjainak vissza-visszatérésén és nem a nyelvi szabályok alaki menetének a gyakorlatán múlik.

Megengedhető, hogy az alsó fokon a szájról-olvasás a már megszerzett szókinccs határán túl is fejlődhessék.

A mikor egy-egy új nyelvalak megtanításának az ideje elérkezett, a közvetett megközelítés alkalmazandó, vagyis a tanár az elméjében élő és elértetni szándékolt nyelvalakok számára helyzeteket teremt, illetve azokat állandóan behelyezi a megfelelő beszédalkalmak keretébe mindaddig, amíg azok természetes használatára meg nem rögződik.

A felső fokon kívánjuk meg a növendékektől a szórend pontos használatát, a beszédanyag elrendezését és az önkritikát, továbbá bátorítsuk a saját egyéniségéből eredő megnyilatkozásra.

A kiejtésjavítás eljárásában a következők veendő figyelembe:

A beszédtanítás és következőleg a kiejtésjavítás nagyon bonyolult munka. A tanár sok esetben megállapítja azt, hogy annak teljes végrehajtására képtelen. Mindenesetre fontos követelmény először az, hogy a tanár a saját hallását nevelje és a hangfejlesztés, a beszéd anatómiai, fonetikai és fonológiai követelményeit tartsa állandóan szemelőtt. Az utóbbi meglehetősen ismeretlen a nagy többség előtt, dacára annak, hogy az összefüggő beszéd érthetőségének elsőrendű tényezője.

Az előbeszédben való javítás a fontosabb.

A javítás egyéni legyen.

Minden egyes gyermek egyéni zavaráról mindig előzetes diagnózist kell felvenni, hogy így a tanár a szembeszökő hibákat állandóan csiszolhassa, javíthassa. A hangadás (zöngé) hibáinak kiküszöbölése egyszerűsíthető az ideális hangadási állapot megteremtésével. Kívánjuk meg:

a) Az énekesek használta „mosolygó kifejezést”.

b) A garatüreg tágra való tartását.

c) A nyelv hegyének az alsó metsző fogakat érintő viszonylatában könnyed és szabad mozgását.

d) Általában a feszültségnek, a merevségnek a kiküszöbölését.

Az így körvonalozott, ideális állapot megteremtése jobb hangadást fog eredményezni, illetve ez következhetik be a jó hangképzés nyomán. Nem lehet minden esetben meghatározni, hogy melyik az ok és melyik az okozat.

A megfelelő hangadásban nincs különbség a halló és a siket között, következőleg nincsen szükség a szokatlan, vagy mesterségesen kiépített lélegzési gyakorlatokra sem.

A siket képtelen a hallók bonyolult hangszínezését elsajátítani. Ennek az elérésére fordított idő kárbavész. Elég a hangváltozás alapjának, az emelésnek és a sülyesztésnek az elsajátítása.

Megfelelő hang nemcsak zöngéfejlesztéssel, hanem artikulációval is fejlődik.

A beszédtanulás folyamatában a halló gyermek szabályokhoz nem kötött módon szerez gyakorlatot a nyelv összes hangjainak az elsajátításában, még pedig úgy, hogy nyolc hónapos kora előtt és körülbelül három éves koráig a kifejezés egyszerű szavakkal történik meg. A siket ellenben iskolába lépésének az első évében megtanulja az összes hangokat s még ráadásul a napi kifejezések használatára is szorítják. Kíséréljük meg a fenti beszéd- és nyelvfejlődést követni a siketnél is azáltal, hogy:

a) Több időt engedünk a hangképzés elsajátítására.

b) A siket gyermek nyelvi kifejezéseit korlátozzuk egyszerű szavakra addig.

amíg gyorsabb automatikus reakció érhető el a gondolat és a hangbeli kifejezés között.

c) A beszéd leolvasása az első időben domináló legyen.

d) A hangok, szavak és mondatok fölön keresztül való nyújtása lépjenek fel nagyobb terjedelemben és az iskolai idő első napjától kezdve.

Általában pedig a beszédet adjuk inkább pszichológiailag, mint logikailag.

A tantervvel kapcsolatos kérdések.

Megállapítást nyert, hogy amíg a múltban a siketek intézetei úgy az értelmi, mint az ipari nevelés terén nagyon tiszteletreméltó helyet vívtak ki maguknak, addig az utóbbi évek folyamán kiengedték a kezükből a vezetést és az általános oktatásügy háttérébe szorultak. Ezt az állapotot kiélezi és mind válságosabbá teszi a mai ipari világ megváltozott karaktere, amelyben a siketek intézetei ipari termékeinek a megélhetésért kell versenyeznie és az a tény, hogy a *legtöbb iskola tanterve nem a növendékek nagy többsége, hanem csak ama kevesek számára készült, akik azt el tudják végezni.* A jelen rendszerrel szemben nagy elégedetlenség mutatkozik, mert: 1. *A mai célok a tanulási folyamat természetének elkopott fel fogásán alapulnak.* 2. *Céljaink a hagyományokon nyugszanak és nem a gyermeki egyéniség analizésének a szükségletén.* 3. *Céljaink inkább általánosak, mint különlegesek.* 4. *A mai módszerben annyit beszélünk a gyermekhez, hogy szellemi restsége hamarosan krónikussá válik.*

Az új tanterv készítse elő a siketet az élet megteremtésére irányuló magatartásra és viselkedésre. Ennek az alapelvnek érvényesülnie kell az óvoda tantervében is.

Ki kell kutatni a gyermekben rejlő lehetőségeket az egyes növendékek szociális megfigyelése, az egyéni kezdeményezés számára szolgáló nagyobb alkalomnyújtás, a növendékeknek társas egységbe való tömörítése és egy olyan beszédteremtési program érdekében, amely nem a nyelvtani szabályok menetén, hanem a gyermek azonnali kifejezési szükségletén épül fel.

Szükséges továbbá, hogy azok a növendékek, akik nem képesek a haladó osztállyal lépést tartani, külön oktatásban részesüljenek egy olyan szervezet keretében, ahol az ipari képzésen van a nyomaték az elméleti rováására.

Az ipari képzés, illetve a hivatásra való nevelés területén az iparág megválasztásában, illetve az iparra való nevelésben a fennálló tradíció küszöböltsékké ki és egy olyan tervezet készítenőd, amely a gyermek egyéni képességeit és szociális körülményeit veszi figyelembe.



Milyen benyomásokkal távozott a Bárcki-féle kísérleti osztályból?

A szerkesztőség körkérdése azokhoz, akik a budapesti áll. siketnéma-intézetben, a Bárcki-féle kísérleti osztályban már jártak.

A siketek hallanak, a némák beszélnek. Szentgyörgyi Gusztáv.

1 sz. hozzászólás.

A Megváltó nyomán indult el a munka először is. Megnyitottuk a némáknak lezárt ajkait. Beszélőkké tettük a példa nyomán őket, valahogy úgy, mint az isteni Megváltó.

Most Bárcki ugyanezen isteni cselekedet mintájára a süketeket hallóvá akarja tenni. Csakúgy, olyan formán mint az Istenember.

Ez jutott először eszembe, mikor Bárcki Vácon ismertette meg legúj-

jobb megfontolásait, ez jutott eszembe másodszor is, amikor Budapesten mutatta be kísérleti osztályát.

Az elmélete *Bárczi* kartársunknak, nézetem szerint, elfogadható. Úgy látszik, hogy nincs benne semmi zökkenő, a felépítés hézagmentes, tiszta, világos, észszerű. Legalább is előttem ilyen. Ami benne zökkenő, sántikálás lehet, annak kitöltésére, majd reaszorítják *Bárczit* az orvosok, a fizikusok. Pedagógiailag sem látok benne semmi zavarót, semmi erőszakolat. Szerény tudásommal elfogadom azt.

A bemutatott eredmény szintén meglepő, azonban egyes egyénekkélfolytatott eljárásoknak, igen nagy és sok időt igénybe vevő munkának az eredménye, úgy hogy olyannak tűnik fel az előttem, mint a Keller Helén-féle eredmény. Megvan majd minden bemutatottnak a magyar Miss Sullivánja, Bárczija, Petője, akik sok-sok időt áldozhattak egy-egy gyermeknek. A legtöbb bemutatott gyermek szülője jobb társadalmi osztályhoz tartozó, aki időt, fáradságot, talán több költséget is áldoz. Az intézeti, tömegesebb, osztálytanítási eljárás még igen a csírájában van, s ezért a véleményemet is fenntartom még ebben az irányban.

Lehet hogy tévedek, de az a vélekedésem, hogy a bemutatott növendékek egy része a szemmel való szájról leolvasás helyett a fülével, tapintással olvassa el a szavakat. Persze, hogy megdönti eme vélekedésemet majd mindazon növendék, akinél majd a pozitív hallás is fel fog valóban ébredni. Aminthogy már van ilyen is.

Egy-két kritikai megjegyzés, apró szerény észrevétel, s ez is csak azért, mert hiszen *Bárczi* kartársunk nem dicséret énekeket vár tőlünk, hanem éppen elméleti és gyakorlati eljárásának boncolgatását, ami tisztázza majd a most még esetleg homályos, kérdéses részeket is.

Egyébként a legnagyobb örömmel és elragadtatással szemlélem, figyelem az uttörő munkát, készen állunk mi is kísérleti osztály megnyitására és boldog volnék, ha teljes mértékben beigazolódna a jó reménység, beváltódnék a szép ígélet, amely a magyar feltaláló, kutató szellemnek volna újabb diadala.

Oktatásunk jövője.

Wolkóber János.

2. sz. hozzászólás.

Dr. Bárczinak igen előnyös helyzete van a siketnéma-oktatás szempontjából, mert ő orvos és pedagógus, mégpedig aktív pedagógus. Az ő pedagógiai elgondolását egybekapcsolja orvosi tudományával és e kettős alapon épül az ő beszédtanítási rendszere. — Hogy fül útján férközzünk a beszédtanításhoz a siketnémák oktatásánál, ez nem új dolog, erre számos kísérlet történt a múltban. Amde ilyen kísérletek csak hallási maradvánnyal bírókkal történtek, a teljesen siket gyermekekkel ily módon senki sem foglalkozott. Dr. Bárczié a kezdeményezés dicsősége. Az általa elért és szakemberek által ellenőrzött eredmények figyelemre méltók, feltűnést keltek pedagógiai és orvosi szempontból.

De bármilyen csodálatosak is ezek az eredmények, dr. Bárczi módszere nem lehet általánosá, nem fogja megszüntetni a mostani beszédtanítási rendszert.

Dr. Bárczi alapos orvosi vizsgálat után állapítja meg, hogy a siket alkalmas e fül útján való tanításhoz, amint egyik előadásában hallottam, *ő nem mindenkit tanít meg hallani*. Az általa kiválasztottak csak kisebb % a siketeknek, a sokkal nagyobb számú siketnémát csak a mai módszerünkkel tesszük beszélővé és nem hallóvá. —

A jövő képét úgy látom, hogy majd lesz olyan intézet, ahol dr.

Bárczi féle módszerrel teszik hallókká a siketeket, a többi intézet megmarad a mai fonetizáló-rendszerénél. Vagy úgy is lehetne megoldani a kérdést, hogy minden siketnéma intézetben, az új módszerrel oktatható siketnémak külön tanulnának és ha elérik a normális hallástávolságot, esetleg a hallók iskolájában folytatják a tanulást. —

Még az a kérdés is felvetődhet, hogy a felnőtt siketek oktatását hogyan lehetne megoldani?

Hallanak a siketek? . . .

Zsembai Ferenc.

3. sz. hozzászólás.

„Megtanítom a siketeket hallani“ . . . mondotta Dr. Bárczi Gusztáv. Bevallom, meglehetősen szkepszissel fogadtam a kijelentést, tartottam tőle, hogy csak blöff. Mikor azonban hallottam, Bárczi dr. előadását és még inkább, amikor az előadás demonstratív részét is láthattam, kételkedésem hitté változott s érzem, hogy a siketnéma-oktatásnak oly forradalma előtt állunk, mely nem rombol, de épít, mely bár mondhatni teljesen szakít a múlttal, . . . új, de biztosabb alapokra fekteti a jövőt. A siket megtanul hallani . . . és ezzel összehasonlíthatatlanul könnyebb lesz a tanár munkája.

Bárczi dr. ugyanis abból az elgondolásból indult ki, hogy amíg régebben az ú. n. *scarlatinás* typus volt a túlnyomó a siketnémak között, eddig ma . . . éppen mert a preventív intézkedésekkel, meg az orvosi kezelés tökéletesedésével a fertőző bajt majdnem teljesen ki lehet küszöbölni — ma inkább a *degenerációs* typus az uralkodó. Előbbi esetben a fül roncsolt, az utóbbi esetben fejlődési visszamaradottságról beszélhetünk, ami lehetővé teszi folytonos gyakorlás mellett a hallás tudatosá tételét . . ., tehát: ami ellenmondásnak tetszik bár, . . . a siket megtanítható a hallásra.

Különféle fejlődési fokon álló növendékeket mutatott be Bárczi dr., meg is győződhattünk róla, hogy a beszédet hallók valóban siketek . . . és . . . én tisztelettel hajtok fejet az előtt a lelkesedés, kitartás, buzgalom és ügyszeretet előtt, ami dr. Bárczi Gusztávot eltölti, amikor ügyünknek óriási lépéssel való előbbrevitelét célozza munkája. Öröm és büszkeség tölt el, hogy *magyar emberé* a felfedezés dicsősége, még nagyobb, hogy kebelbeli kartársé, aki orvosi és pedagógiai tudását egyesítve haladt nagy kutató útján. Csak egytől félek, t. i. a magyar felfedezők sorsától, . . . hogy a világ majd csak akkor vesz erről a nagy horderejű dologról tudomást és csak akkor kezd majd vele komolyabban foglalkozni, ha majd egy nagyobb nemzet fia jut 10—20 év múlva erre a felfedezésre és úgy járunk majd dr. Bárczival, mint ahogy járt Simon Antal írva-olvasató módszerével Graserrel szemben. Kívánatos lenne, ha dr. Bárczi erre vonatkozó tanulmányát már most jelentethetné meg legalább is német nyelven, még jobb lenne, ha angol, francia nyelven is ismertté tehetné.



Beszédtanítási következtetések a beszéd reflex voltából.

Záborszky Árpád.

Verebélyi Tibor dr. egyetemi tanár megállapítása szerint a beszéd: reflex.

A beszéd lényegének és folyamatának ez a meghatározása végtelen fontosságú nemcsak a hallók nyelvtanulása, de különösen a siketeknek a hangzó beszédre való tanítása szempontjából.

Mert, hogyha elfogadjuk azt, hogy a beszéd reflex, — amiben ilyen nagytelkintélyű tudóstól származó megállapítás után nincs jogunk kételkedni, — akkor a siketnémánál minden tanított szónak csak akkor van beszédbeli értéke, ha azt reflexszerűen tudja, vagyis azt beszédközben minden gondolkodás és különösebb erőlködés nélkül használja. Amelyik szó kiejtésében ugyanis nem biztos és azt csak nagy nehézséggel tudja létrehozni, az nála a beszéd szempontjából teljesen értéktelen hangcsoport. Azért tehát, ha el akarjuk érni, hogy a siketnémánál beszédbeli értékű legyen a tanított szó, azt addig kell gyakorolni, amíg az reflektórikussá válik. A beszédtanulás és beszédtanítás alapfeltétele a szavaknak és mondatoknak alapos begyakorlása, illetőleg begyakoroltatása.

Igaza volt tehát Merész (Michelsz) Fülöpnek, amikor a sok-sok motorizálást, az állandó beszéltetést követelte. Abban azonban tévedett, hogy a cél elérése érdekében mielőtt bármit is alaposan begyakorolt volna, mindig újabb és újabb hangcsoportokat motorizáltatott, vagyis a tanított anyagot a legtöbbször nem is emelte reflektórikus fokra.

Ezért nem volt sikeres a beszédtanítási módszere és nem a várt eredményekre vezetett mindenütt, ahol utánózták.

Ha Merész tudta volna, hogy a beszéd az reflex, ilyen végzetes hibába soha bele nem esett volna s a tanított anyagot a reflektórikus fokig gyakorolta volna be. Igaz, hogy a beszéd reflex voltáról nekünk sem volt tudomásunk s ezért nem is tudtuk megfelelő érvekkel Michelsz tanításának tarthatatlanságát megdönteni, s érv hiányában megvártuk, hogy az sikertelenségében magától omljék össze.

Módszere valóban össze is omlott, hibái azonban figyelmeztessenek arra, hogy a siketnémák beszédtanításának módszere soha többé ilyen eltévelyedésbe ne eshessék.

Meg kell hát szüntetnünk a mai kort jellemző lázas sietést már a fonetikai oktatásnál s át kell térnünk a lassúbb, de alaposabb s értékesebb munkára. Nem szabad a fonetizálásban addig továbbmennünk, amíg az egyes szavakat reflektorikus fokra nem emellük. Nagyon természetes, hogy ezt sem szabad egészen úgy értelmezni, hogy pl. a Borbély-féle ABC-és könyv menetét követve nem taníthatjuk addig a „kapa” szót, amíg az egész osztály nem tudja a „babá”-t, „pad”-ot jól kimondani, mert bizony erre sokszor hónapokig is várhatnánk. Csak ismételtlen vissza-vissza kell térni a még el nem sajátított szavakra mindaddig, amíg azok reflexszerűek-ké nem váltak.

Szabályként állíthatjuk fel, hogy az I-ső osztályban csak annyi szót tanítsunk, amennyit be is tudunk jól gyakorolni, illetőleg gyakoroltatni, miért is a mostanság annyira megduzzasztott I-ső osztályos anyagot le kell fokoznunk 150 szóra, mert egy közepes osztállyal ennél többet jól begyakorolni nem lehet.

Ezt igazolják a jelen és a mult egybevetett eredményei is. Ha például egy 30 év előtti I-ső osztály anyagát összehasonlítjuk egy mostani I-ső osztály anyagával, azt látjuk, hogy akkor nem végeztek sokat az I-ső osztályban, — de nagyon jól tudják azok, akik látták, — hogy azt a keveset jól tudták a növendékek, mert az reflektorikus fokig volt náluk begyakorolva. A mai I-ső osztály anyaga ezzel szemben igen terjedelmes s csak úgy hemzseg a sok mondatról, de mihaszna, ha nemcsak ezeknek a kiejtése megy nehezen, de még a normálszavak kimondása sem biztos. Így bosszulja meg magát a nagy sietés, a sokat akarás az alapos tudás rovására.

Nem csoda azután, hogy a felsőbb osztályokban oly nagyok a kiejtésbeli küzdelmek, akik oly annyira meglássítják a gyorsabb haladás ütemét. A rossz fundamentumra nem lehet erős házat építeni, a rosszul, illetőleg sietősen elvégzett fonetikai munka sem szolgálhat az eredményes beszédtanítás alapjául.

A tanított beszédelemek reflektórikus fokra való emelésének követelménye azonban nemcsak az I-ső osztály anyagára vonatkozik, hanem érvényesülnie kell e kívánalomnak az egész kiképzési idő alatt.

Az alapvető és a későbbi ilyenmű munka között a különbség az, hogy a fonetikai oktatás keretében a tanuló mindig együtt gyakorol a tanárral, a II-ik osztálytól kezdve azonban a növendékek a tanulás és emlékezés keretében az iskolán kívül és segítség nélkül magukban is gyakorolják a végzett anyagot, amit mindaddig kell tanulniok, ismételniök, amíg az teljesen a vérükké nem vált, mert különben nem lesz az élő tudássá a lelkükben.

Látnivaló tehát, hogy mennyire fontos a siketnémáknál is a tanulás s mennyire nincs igazuk azoknak a pedagógusoknak, akik feleslegesnek minősítik a siketnémák iskolán kívüli tanulását.

A beszéd reflektórikus volta egyébként állandóan figyelmeztessen minden siketnéma-intézeti tanárt arra, hogy különösen az alsó fokon haladjon a tanításban lassan, gyakoroljon be mindent alaposan, hogy aztán a felsőbb fokon gyorsabb ütemben haladhasson s mentül szebb eredményt mutathasson fel.

Ugy véljük, hogy nem lesz érdektelen itt közölnünk *Verebély Tibor* dr., egyetemi tanár cikkéből ama részt, amelyre *Záborszky Árpád* hivatkozik. A cikk a maga egészében az „*Új Idők*”-ben jelent meg „*Ami mindenkinek tudnia kell*” cím és „*A lelkiélet a műtőasztalon*” alcím alatt.

„Mint mondtam, a *lelkiélet alapja: a reflex*. Ilyen egyszerű reflex például az, hogy ha tővel megszúrják az ember kezét, akkor ez az inger az említett kémiai folyamatok segítségével eljut az agyvelő megfelelő helyére, ott tudomásul vették, onnan pedig kiindul egy újabb kémiai folyamat, amely az idegek keresztül eljut az izmokig: a megszúrtkező ember elrántja kezét. Itt tehát *egy teljes körfolyamat* zajlott le a szúrás helyétől a szúrás helyéig és ezt nevezzük *reflex-gyűrűnek*.

Van az anyagnak egy rendkívül titokzatos sajátága: az emlékezés. A központi idegrendszerben levő anyag valami úton-módon képes az emlékezésre. Ez a megdöbbentő képesség teszi aztán lehetővé a komplikáltabb lelkiélet kialakulását. A reflexek emlékképeket hagynak az agyvelő legkülönbözőbb vidékein, ezek az emlékek pedig keresztül-kasul, össze-vissza vannak hálózva az idegvezetékekkel. Ha tehát megszúrják a kezünket, akkor az előbb említett elemi, vagy első reflexgyűrű fölé rétegeződik egész sereg újabb reflexgyűrű. A szúrás ingere az ideghúzakon át összeköttetésbe kerül az emlékek seregével és mindegyik lejátsza a maga reflexét. A tűszúrásnál nem csupán elrántjuk kezünket, hanem konstatáljuk egyúttal, hogy mekkora a tű, milyen anyagból van, milyen következményei lehetnek egy tűszúrásnak, mibe szúrtak bele. stb. Fel sem lehet sorolni az egymásba kapcsolódott, vagy egymás fölé rétegezett reflexek számát a komplikált lelkiéletnél.

Az előbbi felsorolásnál az egyik reflexként megemlítem a tű anyagát. Hogy erre gondolunk és hogy ezt esetleg ki is mondjuk, az szintén reflex-működés. Ha ugyanis, például egy asztalt látunk, akkor ez a látási inger a megfelelő reflex-gyűrű végeredményeként megmozgatja torunkban azokat az izmokat, amelyek kimondatják velünk az „asztal” szót. *A beszéd tehát reflex*. És itt jutottunk el a lelkiélet egyik legfontosabb mozzanatához: *beszéd nélkül nincs gondolkodás. Egyszerű embereknél ez annyira szembeszökő, hogy sem olvasni, sem gondolkozni nem tudnak anélkül, hogy legalább is csendesen ne motyognának*. Tulajdonképpen tréning dolga, hogy az ember gondolkodás közben ne mondja ki tényleg a szavakat, de az ilyen egyénnél is lezajlanak azok az idegfolyamatok, amelyek megszólaltathatnák a torok hangszerkezetét. Az idegrendszer hangindító parancsai azonban ezeknél az egyéneknél olyan gyengék, hogy a keletkező reflexeket, a szavakat nem lehet meghallani.

Az emberi elme egyszerű adományának: a gondolkodásnak mechanizmusa tehát olyan primitív jelenségen alapszik, mint amilyen az egysejtű lénynél a táplálék mohó megragadása. *A szavak: reflexek* és miután az agyvelő csak a reflexekre tud emlékezni, a to-okban keletkező reflektorikus hörgésnek köszönhetően, hogy gondolkozni tudunk. *Minél differenciáltabb a torok, minél több reflexet tud létrehozni, annál nagyobb arányú lehet a gondolkodás. A majmok csak pár száz szót tudnak kimondani, ezért az ő lelki világuk jóval kisebb, mint az emberé.*

A kutyák is gondolkoznak, mert nekik is van egész sereg szóképük és közt ismert a *szajkó fecsegése*, amelyet vadászberek megértene és például vaddisznó-adászatnál nagyon jól értékesítenek is. Ismeretes, hogy a szajkó elkotyogja, ha vaddisznó van a közelben.

Ez a mechanizmus természetesen szükségessé teszi a rendezést, nehogy a sokmillió reflex zürzavarrá, káosszá fajuljon. A központi idegrendszerben, mondhatnám: telefonközpontok vannak, a melyek mindegyike csak egy bizonyos természetű fogalmat kapcsol be a gondolkodásba. A négy láb, a vízszintes sík és a függő-

gőleges támla együttes jelentkezését egy fogalomná zsugorítja: székek nevezi. A székek és egyéb hasonló célú tárgyak sokaságát a bútor fogalmává zsugorítja. A következő rendező központokban a bútorokból már csak a fa marad meg, a fa a következő felsőbb központban már csupán az anyaglistán szerepel és így tovább. A központi idegrendszer mechanizmusa tehát a fogalmakat takarékosági szempontból kénytelen megfosztani a felesleges sallangoktól és mindegyiket belesorozza egy felsőbb, egy elvonatkoztatottabb kategóriába, amelyben impliciten benne vannak az összes lehetséges tulajdonságok, attributumok.

A gondolkodás ezzel a kényszerű sorozással jut aztán el a fogalmak létráján a legfelsőbb fokig: az Isten fogalmáig. Az Isten, ez az egyetlen fogalom egymagába foglalja a gondolkodásnak, a létezésnek, a valóságnak és látszatoknak minden fajtáját és lehetőségét. Az ember tehát központi idegrendszere mechanizmusánál fogva kénytelen eljutni az Istenhez. Az istentagadás papírszagú, értelmetlen fecsegés, természettudományilag műveletlen emberek gondolati tévelygése.

A természettudós előtt nyilatkozik meg legfőnségesebben a Teremtő műve: úgy alkotta meg az elmét, hogy az ember a lényegét soha ne ismerhesse meg, de a megismerés titokzatos részletei nélkül is biztos tudomást szerezzen Alkotójáról.

Kiki magának...

Rédiger Károly

Ez a régi közmondás jutott eszembe (Kiki magának!), amikor ismét az első osztályba kerültem és a siketnéma-oktatás alapvető munkájába fogtam. Önkéntelenül is felvetődik bennem az a jogos kérdés, hogy amennyiben előkészítővel megáldott intézetek vannak, miért nem „kiki magának” teremti meg abban az alapot a további munkához?

Szent meggyőződéselem, hogy amiképpen több hasznot remélhetünk a gazdaságból, ha hozzáértő egy személy végzi, vagy végeztetni a talajművelő és magvető munkát, azonképpen nálunk is több és szebb eredményt várhatunk, ha az a tanár folytatja a munkát az I. osztályban, aki az alapot az előkészítőben megvetette.

Ez esetben nincs ráutalva az illető kísérletezésekre, próbálgatásokra, hanem ott folytatja teendőit, ahol annakidején abbahagyta. Ezzel pedig sokban előmozdítjuk a beszédben való előmenetelt.

Azt mondják követeléssel szemben egyesek, hogy jobbnak tartják, ha az előkészítő mindig egy és ugyanannak a tanárnak a kezére van bízva, mert az e fokon kívánatos játéki modort nem tudja mindenki elsajátítani, pedig enélkül nem is előkészítő az előkészítő. Ez azonban csak részben igaz. Mert nem lehet ezt a képességet csak egyik-másik embernél feltételezni. Szerintem ugyanis: aki vállalkozik és alkalmas az I. osztályban való tanításra, az megfelel az előkészítőben is. Ha nem akarjuk, hogy a gyermek kedvét veszítse és ne álljon előttünk szárnyszerűen, akkor az első osztályban is jó hangulatot, jókedvet kell teremteni és ezzel is elősegíteni a kiejtés gépies munkájának leküzdésére irányuló készséget.

Játéki módon, észrevétlenül kell a kis siketnémat a komoly munkába fogni. Ne tudja, ne érezze a siketnéma, hogy mi a komoly és mi a játékos foglalkozás. Végezzen mindent egyformán jó szívvvel, kedvvel, örömmel, odaadó lélekkel, érdeklődéssel, mintha az csak játék lenne. Minket azonban tudatosság hasson át még a játékban is, mert csak játékos időtöltésre nincs idő. A játék is csak egyet szolgálhat: a beszédre való előkészítést. — Ez a főcél és a tanterv minden gondolata ennek a szolgáltatásban áll. Aki ezt másképp magyarázza, az helytelenül értelmezi az előkészítő elnevezést. Mert, mire készítjük elő növendékeinket? Ugye, hogy a beszédre. Ha minél tovább dolgozunk az alapon, annál érthetőbbé, folyékonyabbá tehetjük a skn. beszédjét. A helyes nevelés megkívánja, hogy a hibát csírájában elfojtsuk, mert különben megrögződik s később aligha jut időnk a csorba kiköszörülésére. Ezért kíván a játék megfelelő vezetését a szakembertől. Ehhez finom, antennaszerű érzék kell. Amint az orvos cukrosvízben oldja a keserű orvosságot és azzal gyógyít, úgy a tanár is játékkal édesíti meg a néma küzdelmes, nehéz, komoly munkáját, tanulását. Amint azonban gyermekorvos csak hosszú tapasztalattal bíró egyén lehet, éppúgy nem alkalmas a siketnéma kezdő munkájának, a tanításnak

ellátására a tapasztalatlan, gyakorlattal nem bíró tanár sem. Az a gyakorlat, amit a tanárképzőn szereznek a jelöltek, édeskeves a hangoztatott kívánalmak megoldására.

Vannak, akik azt állítják, hogy nők valók előkészítőbe, mert azok inkább tudnak a gyermekekkel játszani és inkább pótolhatják az édesanyát. — Ezt csak legfennebb a munkabeosztás szempontjából fogadhatom el. Ebben az osztályban ugyanis könnyebb a munka, mint a továbbiakban és azért szokták őket ide beosztani. — Ne haragudjanak rám nőkaritásaim az őszinteségemért, de én neheznek és nem nekik valóknak tartom a siketnémák oktatását, még ha százszor is külföldi példákra hivatkoznak. Azt nem szabad feledni, hogy amint csak az az orvos tud igazán gyógyítani aki már több éven át kezel hasonló betegeket s így tisztában van a betegségek különböző jelenségeivel, lefolyásával, úgy a siketnémák oktatásánál is csak a gyakorlat teheti az embert mesterré. A tanárképző a hármás irányú képzésével nem nyújthatja azokat az értékes tapasztalatokat, amelyekkel az onnan kikerülteké mindjárt bele lehetne állítani a legfontosabb alapvető munkába, az előkészítő osztályba úgy, hogy ott kifogástalanul meg is felelhessenek. A szükséges tapasztalatokat előbb meg kell szerezni. Bele kell magát dolgoznia mindenkinek legalább egy évtizednyi odaadó fáradozással a tanításba s csak azután vállalhatja az előkészítőt. Az előkészítőbe épp azért a legkiválóbb, a legtöbb gyakorlattal bíró embereket kell beosztani. Nem tagadom, az idő kitermelhet embereket az előkészítő keretében is. De azt is vallom, hogy oktatásügyünk nem lehet kísérletinyű, amelynek munkájára bárkit, de különösen kezdőt, gyakorlattal nem bírót lehesen állítani azon a jogcímen, hogy az illető a gyerekekhez lelkületben közelebb áll. El tudok képzelni olyan komoly szakembert, aki szükség szerint tud játszikedélyű, igaz gyermek is lenni tanítványai kedvéért. És ez fontos! Vannak olyanok is tekintélyes számmal, akik azt mondják, hogy miért ne lehetne mindig egy kézben az előkészítő, mikor az érzékűeknél is gyakori dolog, hogy I—I osztályt állandóan egy ember tanít. Elfelejtik, hogy az elemi oktatás nem hasonlítható soha össze a mi szakoktatásunkkal. Ott félannyi tetterőt (energiát) kell a vezetőnek a munkához viszonyítva kifejtene. A beszéd alapozási művelete nagy és körültekintő munkát igényel, erre valóban csak jó mester alkalmas.

Hallottam olyan felfogást is: azért nem jó, hogy kikerüljön egy ember kezéből az előkészítő, mert félő, hogy ez esetben „fél elsőosztályos ütemben s nem az előkészítőnek megfelelően fog ott folyni a munka”. Pedig valójában örülni kellene annak az előnynek, hogy akad vállalkozó, aki maga akarja megtanítani növendékeit az első lépésre is és azonfelül vezetni kívánja őket addig, amíg a beszédben a maguk lábán meg tudnak állani. E vállalkozás elé akadályt gördíteni, szerintem: véték. Ha van az előkészítőnek elfogadott tanterve, akkor az előkészítő vezetőjének keze ahhoz van kötve. Ha aztán a megkívánt eredményeken felül a növendékek képességéhez mérten még többet is végez csak azért, hogy az I. osztályban előírt munkája meg legyen könnyítve, vagy, hogy ott is többet végezhesse, az, az már az illető vezető dicséretes törekvése, de semmiesetre se nevezhető fél I. osztályos vezetésnek és nem is lehet hiba.

De nézzük, hogy fest a mai állapot? Ma más tanítja a növendékeket az előkészítőben, más a II.-ban, más a III.-ban, a többi kényszerű változatokról nem is szólok. És ezt helyesnek tartják a kartársak? Én egy cseppet sem rajongok érte. Ennél sokkal többre becsülöm a régi felmenő rendszert. Kivenni egy olyan ember kezéből egy osztályt és akkor, amikor a megkezdett úton való haladás még indokolt lenne és az osztály jó nagy százaléka rá is volna utalva, a legnagyobbfokú büntetéshez hasonlítható. Sok út vezet Rómába. Ahány ember, annyi szokást visz bele a munkába s megannyi módszerrel igyekszik minél több eredményt elérni. Az én módszerem nem képes egy másik ember alkalmazni és én sem a másét, pedig a növendék érdeke az ismert úton való haladást tenné szükségessé. Az új próbálkozás nagy idővesztéssel jár, holott minden percére szükség van... De az ilyen váltakozó rendszer mellett lehet-e az időt kellőképpen és jól felhasználni? Akkor változtatást eszközölni az osztályvezetésben, amikor a gyerek csakúgy falja a ki-fejezéseket, ismétlem: bűn. Ha jó kézben van a növendékanyag, akkor szerintem a legideálisabb, ha csak kétszer állítjuk növendékeinket tanárcsere elé, de ezt is csak akkor, ha a beszéd felépítése be van fejezve, ahol már szabadon taníthat bárki is.

E gondolatok felvetésére nem egyéni becsvágy ösztönzött, hanem annak a felismerése, hogy az előkészítő munkáját végző tanár több eredményt érhetne el, ha a további fokozatban is az ő kezében maradna az általa előkészített gyermekanyag. Tehát a „ki-ki magának” szóló elv teljes végrehajtásáról van szó. Mert bár-

mit mondanak is mások, én nyíltan hirdetem, hogy más, eredményesebb munkát végezne az előkészítőt vezető kartárs — bárki legyen is az — ha azt a növendékanyagot magának kellene előkészíteni és tovább vezetni. Ezt a más munkát szeretném bevezetve látni. Adjunk időt és alkalmat arra, hogy a szakember növendékeit jól kiismerhesse, hogy az I. osztály nagy munkájához szánt isk. év minden percét a megismert alapon a legeredményesebben használhassa ki. Jó munkát csak ott és akkor végezhet a legjobb szakember is, amikor tisztában van a növendékanyag felfogó és megrögzítő képességével. A megismerésre idő kell. E nélkül még a leggyakorlottabb megfigyelő is tapogatózik. *A munka tehát az előkészítőben kezdődjék!* Néha még egy év is kevés ahhoz, hogy valamelyik növendékünk képességét megismerjük. S ha ezt az évet megnyertük az előkészítővel, akkor bizonyára több eredményre fogunk jutni az I. o.-ban. Tökéletesebb és eredményesebb munka várható ott, ahol tanuja volt a szakember a siket gyámoltja első szárnypróbálkozásának. Megfelelő alapra csak az építhet mindjárt felelősségteljesen, aki maga is készítette elő a talajt. Adják meg az alkalmat, hogy kiismerhessük tanítványainkat. A munka csak így folyhat simán, nyugodtan, az illető vezető lelkiismerete szerint.

Akadálytalannak teli munkánk közepette mindnyájan szomjúhozzuk a több eredmény elérését. A legjobb és legigazságosabb bíró mindig az ember igaz, őszinte lelkiismerete, amely sohasem tévedhet s óraműszerűen pontosan mutatja a haladást, visszaesést, vagy bármiféle kilengést. Ez egyben tanácsadó is, hogy ebben v. abban az irányban hogyan lehetne eredményesebb munkát felmutatni. — Jelen sorokat is a lelkiismeret szavára írtam meg, mert arra törekszem, hogy oktatásügyünk ne veszen el az *elvek harcában*, hanem hogy a gyakorlati tapasztalatok érvényesülésével előre haladjon. Szóljanak hozzá mások is és főleg azok a kérdéshez, akik annak előnyeit élvezik v. hátrányait látták, tapasztalták. — Ezeknek elfogulatlan véleménye fogja megteremteni az idevágó helyes közelfogást, amely előtt aztán mindenki meghajolhat, míg az ellenkezőt csak jobb meggyőződése ellenére fogadhatná el bárki is.

Tízpercben.

Murányi Antal.

Kedves Kartársak!

„Tízpercben“ cím alatt új rovat nyílik meg lapunkban. A cím körülbelül el is árulja, hogy mi lenne e rovat rendeltetése. Szélesebb körben kívánna megismertetni ama nevelés-oktatási kérdések közül néhányat, amelyek rövid eszmecsere formájában a tanári szobában, a tízpercekben, vagy más alkalommal felvetődnek.

Nem az oktatásügyet megrengető kérdésekre, problémákra gondolunk. Csak olyanokra, amelyek hol az egyik, hol a másik kartárs ajkáról röppennek el: „Nem tudom, mi van a gyermekeimmel! Nem lehet összetartani őket! Elvégre nem állíthatom már őket a sarokba, mint az előkészítőben tettem?“. Erre ki ilyen, ki olyan szempontból szól azon melegében a kérdéshez s már meg is születhetik egy-egy cikk, amely az iskolai rend és munkafegyelem köréből ad akár elméleti, akár gyakorlati útmutatásokat.

Mindnyájunknak vannak egyes gyermekekkel kapcsolatos megfigyeléseink, tapasztalataink és egyéni eljárásunk. Nem ártana kissé szellőztetni az ilyen dolgokat. Kicsinységük mellett is nagy nevelés-oktatási értékeket rejthetnek magukban. A lélektani megfigyelések, az egyes tantárgyak anyaga miként való nyújtásának érdekesebb példái, hirtelen felbukkant problémák megbeszélése szintén ide tartoznának. Egy-egy megoldottnak tartott kérdés további csiszolása, vagy más oldalról való megvilágítása ugyancsak hálás anyagnak mutatkozik.

Itt van mindjárt a nevelés kérdése. A testületek valószínűleg már le is tárgyalták a szakfelügyelőségnek azt a köriratát, amely az egyes tantár-

gyakkal kapcsolatos nevelési eljárásokat kívánta megbeszélés tárgyává tenni. Gondolom, hogy majd mindegyikünkben felvetődött a kétely, hogy erre bizony nehéz lesz megfelelni. Mert aki oktat, az egyúttal nevel is. Már most, ami nevelési alkalom mutatkozik az egyik tárgynál, az adódik a másikonál is. Ha mindazokat a nevelési alkalmakat felsoroljuk, amelyek az egyes tantárgyakkal kapcsolatban kiaknázhatók, akkor — amint az egyik kartársam megjegyezte — *elkezdhetjük a Gellért hegynél és még Rákosszentmihálynál sem fejezük be. Hát erről van szó.*

Mielőtt érdemileg szólnánk a kérdéshez, állapítsuk meg, hogy a szakfelügyelőség körirata, amikor fokozottabban kívánta a figyelmet a nevelésre irányítani helyes és szükséges volt. A nevelés kérdésének a rendezését követeli a kor és a siket egyénisége is.

Az általános pedagógiában is erősen előtérbe nyomult manapság a nevelés, a nevelve-tanítás. Az öntevékenység, a cselekvő aktivitás, a szoktatás, a tapasztalat-gyűjtés, a problémák önálló megoldása stb. inkább serkentő irányítást és nevelést kíván, mintsem közlést és oktatást. A pusztá tanítás inkább gondolkodó, mint szociális lényeket produkál. Ezért is kell a nevelést, annak az emberi érzelmekre, érzésekre és érzésekre kialakítólag ható erejét az emberreformálás szolgálatába állítanunk. A mi eljárásunkban pedig a siket személyiségét oly irányban is kell nevelnünk és alakítanunk, hogy ezzel közelebb kerüljünk a körülötte lévőkhöz, *a környezetével való összhanghoz, valamint a személyekhez és dolgokhoz való tartozandósága megértéséhez.* Nem elég tehát a gyermeknek csak tárgyi ismereteket nyújtani. Nem kerekedhetnek felül azok az oktatási kérdések, amelyek a siketségből folyóan vetődtek fel, mert a lényegesebb, fontosabb az a tény, hogy emberi lényekkel foglalkozunk.

Ne feledjük el, hogy a siketségnek, mint általában az egyéb fogyatékoságnak a természete minduntalan megakadályozza a siket gyermeknek a halló gyermekcsoportok közé való elvegyülését. Pedig ebben a fiatalkori szociális tömörülésben eltöltött évek és kapcsolatok igen jótékony hatással vannak az egyéni kilengések lecsökkentésére és a megkívánt életfelfogás kialakulására. A halló gyermek már kiskorában beleilleszkedik a maga társadalmába, amelynek szokásaiból, rendjéből, életformáiból fokozatosan és természetesen átmenettel jut az életbe. Ezzel ellentétben a siket gyermek fejlődésének menete sok tekintetben olyan idegen vonásokkal telíti meg énjét, amely a későbbiek folyamán erősen megnehezíti a hallók közé való nyugodt beilleszkedést.

A siket gyermeknek a hallók közösségébe való behelyezése kikerülhetetlenül elég hosszú ideig tolódik el, ami aztán bizonyos olyan lelki visszatartottságot von maga után, amelynek a kialakulása sokkal könnyebben történik, mint amilyen nehéz azt kiküszöbölni. E téren a nevelés van hivatva a hiányokat pótolni. Következésképp nemcsak a nevelési területen kell munkálkodnunk, amelyek bizonyos tantárgyak kapcsán már eddig is kijelöltettek s mint vallási-, hazafias-, erkölcsi-, akarati-, esztétikai-, stb. nevelés osztályozottak, hanem erősen szem előtt kell tartanunk a legemberibb tulajdonságok helyes irányban való fejlesztését is, amelyek ugyan a fenti osztályokban szintén helyet foglalnak, de amelyeket nekünk ki kell emelnünk az általánosságból és önálló területet kell biztosítanunk számukra.

Nevelési eljárásunk során először jöjjünk tisztába azzal, hogy melyek azok a siketben jól nevelhető tulajdonságok, amelyek igazolásul fel is lelhetőek az *általunk* is ismert egyik, vagy másik egyénben, aki a hallók társadalmában e tulajdonságainál fogva bele is illeszkedett. Ilyen egyéni tulajdonságok többek között a türelem, a bizalom, az önállóság, önszegítés, ötletesség, a humorérzék, a mások iránt való rokonszenves érdeklődés, az udvariasság, a szorgalom, a munka szeretete, az alkalmazkodás, az intelligencia, a meglehetősen beszéd és szájról olvasás, stb. Mindezen tulajdonsá-

gok elvitathatatlanul igen nagy emberi értékeket képviselnek a közösséggel való hathatós együttműködés elérésének megvalósítására.

Kétségtelen, hogy az egyes tantárgyakkal kapcsolatban jóformán akár-melyik tulajdonság is nevelhető alkalomadtán, ha a nevelő is telítve van az ilyen tulajdonságokkal, vagy erre irányuló szándékkal. Mindamellett azért, hogy ha meglehetősen nehéz feladat is megszabni az egyes tantárgyak ilyen, vagy olyan nevelési alkalmasságának egyedülvalóságát, tény, hogy az egyes tantárgyaknak is van önálló nevelő területük. Pl. a *tisztaságra* való nevelés gyakorlata az egész tanítási időben és minden tantárggyal kapcsolatban kereszttulvíhető, mégis az *egészségtan* az a tantárgy, amelynek kapcsán elméleti betetőzést nyerhet.

Az egyes tantárgyakkal kifejezhető nevelési hatások árnyalatokban is különböznek. A *becsületességre* való nevelés széles skálájában pl. a *szám-tan* teljesen más megvilágítású jelenségeket vet fel nevelési alkalmul, mint a *történelem*. A számtan inkább a realitás, míg a történelem az eszményiség terén szolgál nevelési eszközül a becsületességre való nevelésben.

Ily megvilágításban gondolnám az egyes tárgyak kapcsán megoldható nevelési feladatok megállapítását megvalósítani azzal a hő óhajjal, hogy alkalmazásukkal jól is szolgáljuk a siketet, az embert, a fogyatékossgával vívott harcában. Példák mutatják, hogy az ember erősebb, mint a fogyaté-kossága.

Mit tehetem volna . . . ?

Annak idején az egyik növendékem folyton az osztály ablakát figyelte. Hiába igyekeztem elterelni a figyelmét az ablakról, csak vissza-visszatekin-tett oda. Sütött a nap. Az egyik ablakfélen állandóan egy titokzatos árnyék mozgott fel s alá. Azt figyelte a fiu. Oda-oda nézett s gondolkodott. Fel nem foghatta a különös tünemény okát. Később már az egész osztálynak ott volt a fél szeme.

Mi az? — Kérdeztem. Egyik növendék azt mondta, hogy zászló van kitűzve. Azt lobogtatja a szél. Kissé megnyugodtak a kedélyek, de csakhamar ismét nyugtalanságot észleltem s a következő szavak ütötték meg a fületem: . . . nem tudom. Kérdezd meg a tanár urat. Majd hozzám intézve: Miért van kitűzve a zászló?

A kérdés igen természetes és helyén való volt. Sem nemzeti ünnep, sem nemzeti gyász nem volt. De a kérdés még is meghökkentett, mert feleletet kellett adnom. Ugyanis kapcsolatosan átvillant agyamon oktatásunk és a siket egy s némely fogyatékossga a megértetést és a megértést illetőleg. Megfelelni megfeleltem a kérdésre: „Dollfuss kancellár, az osztrák miniszterelnök érkezett meg. Látogatóba jött. Barátságban vagyunk Ausztriával és ünnepélyesen fogadjuk. Ezért tűztük ki a zászlót“.

Válaszommal a gyerekek kíváncsisága kielégítődőtt. Ugy tettek mintha megértettek volna. De én tudom, hogy nem fogták fel szavaim értelmét a maguk mívoltában. Mert: Dollfuss kancellár, miniszterelnök, fogadás, ün-nepélyes fogadtatás, barátoknak kijáró tisztelet, stb. homályos fogalmak az agyukban. Szavak. És itt van oktatásunk egyik fogyatékossga: Szavak... szavakon és szavakkal felépített szavak.

Azt is szerettem volna mondani, hogy az országok között is van „szivélyes viszony“, de... Meg azt is, hogy „a két ország közeledése“ de, . . . ezenkívül egyébként is számtan óra volt.

Ezzel szemben:

Vehettem volna egy kisebb méretű Európa térképet. Felragaszthattam volna egy szövettel bevont nagyobb kartonra, amelyen a térkép jobb és bal olda-

lán elegendő üres térség áll rendelkezésre. Kivághattam volna az ujságból azt a képet, amely alatt az a szöveg áll, hogy Dollfuss osztrák kancellár. A képet egy gombostűvel oda tűzhettem volna a bal üres mezőbe. Ettől a gombostűtől egy piros zsineget vezethettem volna a térkép ama pontjára, ahol az áll, hogy *Wien*. Kereshettem volna az osztrák parlamentről is egy képet. Eljárás ugyanigy. Attól a képtől pedig, amely Dollfuss győri fogadtatását ábrázolta, Győrig vezethettem volna a fonalat, míg a többi, budapesti képektől kiinduló zsineg végét Budapestet jelző karikába szúrtam volna.

De ugyanigy elkészíthettem volna már *Budapest* térképét is és most körülbástyázhattam volna a következő, ujságokból kivágott képekkel: Dollfuss megérkezik a keleti pályaudvarra. A két miniszter kezét fog. Gömbös miniszterelnök karonfogva vezeti Dollfuss kancellárt a kijáráshoz. Dollfuss kancellár a fellobogózott Baross-téren. Dollfuss kancellár az operában. Dollfuss fogadja az ujságírókat, stb. Mindegyik eseményt azután a fonallal a város megfelelő pontjához — k. p. u., Baross-tér, Andrássy ut, Dunapart — lokalizálhattam volna.

Reggel nyolc órakor, amikor a növendékek elszélednek osztályaikba, a folyosó falára akasztott s izléses keretbe foglalt térkép a mellette levő képekkel együtt bizonyára megállásra készítette volna őket. Megbeszélhették volna egymás között az eseményt a látott képek nyomán. Abban is bizonyos vagyok, hogy tisztázódott s *egységbe foglalódott* volna azonnal a zászló, az ünnepélyes fogadtatás, a kancellár, a miniszterelnök, a szívélyes baráti viszony stb. Én az osztályban meg sem említeném a dolgot, csak akkor, ha érdeklődnek valamely mozzanat iránt, vagy csak akkor, ha különösebb tervem is volna még a képek kifüggesztésével a földrajz, a történelem, a beszédtanítás stb. kapcsán.

A képeket mindenestre kifüggesztve hagynám mindaddig, amíg egy következő napi aktualitás szemléltető képei fel nem cserélnék azokat.

Most pedig megyek és beszerezem a térképeket és az egyéb kellékeket. Igaz, a szöveget alá egy parafalemezt is vásárolok, hogy a gombostű erősen tartson.

Ki tart velem ?

Alkalomszerűségek

a vakok berkeiből

Kleitseh János

Vakok a lelkészi pályán. A külföldön ez nem ujság. Nálunk eddig meddő kísérlet. Talán úttörő lesz ezen a téren a szegedi intézetnek az a látásmaradványos növendéke, aki a folyó tanév elején fölvételt nyert mint diakonus a debreczeni theológián. Hogy a katolikus theológiák még mereven elzárkoznak a vakok fölvételétől, annyiban érthető, hogy nehezen elképzelhető, hogy egy teljesen vak ember áldozópapi funkciókat, az érvényben levő előírások szerint végezhesen. Miután a protestáns vallások szertartásai sokkal egyszerűbbek, valóban nem tudom mik az okai annak a merevségnek, amit a protestáns egyházak a vakokkal szemben tanúsítanak. Nézetem szerint a vakok, még a teljesen vakok is, úgy a kántori, mint a lelkészi pályán igen jól megállhatják a helyüket. A magam részéről kevés életpályát ismerek, ahol a vakok kevesebb nehézségekbe ütköznek, mint éppen ezen. A vakok életpályáinak jegyzékébe vegyük tehát ezt is föl, de ne elégedjünk meg a fölvételével, hanem indítsuk meg a harcot

a megnyitásáért is, és ne elégedjünk meg azzal, hogy egy-egy esetben segédkezet nyújtsunk vakjainknak, mert így csak kivételes és kegyelmi elhatározásokat nyerhetünk, de elvi döntvényeket nem.

Bár nagyon is kétségbe vonom annak lehetőségét, hogy a vakok katolikus áldozópapok lehessenek, mégis nagy lehetőségeket látok a vakok elhelyezésére. Elsősorban szerzetesi rendházakra gondolok, ahol a vakok hasznos elhelyezést nyerhetnének. Minden rendháznak szüksége van kántorra. Minden rendházban folyik kisebb nagyobb adminisztratív, levelezés. — Úgy a kántorságot, mint a gépirást a vak igen jól elláthatja. Miután a vakok azonban áldozópapokká nem lehetnek, de minden rendházban több-kevesebb laikus tesvért találunk, akik bár sohasem szenteltetnek papokká, egész életükön át Istennek tesző hasznos munkát végezhetnek, csak meg kell barátkoznunk azzal a gondolattal, hogy vakjainkat a szerzetes élet felé tereljük és már mutatkozik a vakoknak sokféle elhelyezési lehetősége, még pedig olyan elhelyezés, amelyben kivetni való nem lesz. Érhetnek bennünket ezen az úton is meglepetések, de ezek bizonyára nem lesznek oly szomorúak, mint azok, amelyekben az élet lejtőjére került egyes növendékeink részcsináltak.

A „**Hírek a Vakok Világából**“ közli, hogy Vollmann János igazgató felhatalmazást kér a fölöttes minisztériumtól, hogy a Seitz Ferenc féle 2000 pengőnyi hagyomány kamatait, s szükség szerint a tőkét is, a pontírású könyvtár fejlesztésére, valamint a zeneoktatás és kántorképzés céljaira eddig nagyon hiányzó kották kinyomtatására fordíthassa. Amidőn Vollmann igazgató úrnak ezt a törekvését teljes mértékben helyesnek és igazoltnak elismerem, nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy a kántorképzéssel kapcsolatosan a kiképzett kántorok elhelyezésében segítségért ne kiáltsak! A kántorképzés is olyan kérdés ma, amely az ötletszerűség és szervezetlenség jellegét magánviselvén, következményeiben több csalódást hoz, mint örömet és kenyeret. A szegedi intézet kántorainak ez ideig a kántori oklevél az érdekelteknek csak egyetlen örömet hozott, azt, amit az oklevél elnyerése kiváltott. Kenyeret még egyiknek sem biztosított. Szeretném, hogy a Vakok József Nádor Intézetének tapasztalatai jobbakké volnának. Ez irányú reményeim azonban, — sajnos, igen csekélyek.

A vakok szegedi intézete okleveles kántorjai elhelyezése érdekében többféle, kisebb nagyobb akciót indított, fájdalom, teljes sikertelenséggel. Végül is a szegény kántorok oklevéllel a zsebükben magukra maradtak.

A szerzett tapasztalatok alapján azonban leszűrtem azt a tanulságot, hogy a kántorok elhelyezésének kérdése egy-egy intézet kereteit túlhaladja, s annak sikeres megoldása csak országos akciótól várható. Országos akciók sikeres kerestülvételét pedig első sorban egy arra hivatott szervtől várhatjuk. Szerény nézetem szerint erre legalkalmasabb volna az általam már más alkalommal is szükségesnek mondott *országos gyámoltó és védőszervezet*.

Ime egy okkal több, hogy az országos *védőszervezet* sürgős kiépítését követeljük.

K. J. Alkalmoszerúségek a vakok berkeiből című cikkének II. felére csak annyit óhajtunk megjegyezni hogy :

1. eddigelé nem tudtuk, hogy a szegedi intézet is képez kántorokat ! Hiszen ott nincs is zenei-oktatás ! Vajjon milyen alapképzettséggel, hol és kik képesítenek Szegeden világtalan kántorokat ? Avagy csak kontárokról volna szó ?

2. helyt nem állónak kell minősítenünk K. J. nak azt a megállapítását, hogy a kántorképesítést szerzett vak ifjak csak egyszer örültek képesítésüknek ! Akkor, amikor megkapták az arról szóló okmányt stb. — A tények mást mondanak ! Eddigelé körülbelül 11—12 kántori képesítéssel

bíró ifjút bocsátottunk ki az életbe, s ezek, de a már régebbiek — külön képesítés nélkülük is sokan, igen jól helyezkedtek el. Ime néhány beszélő adat; Lazin János (Bpest, Herminamezei plébánia), Galambos Ferenc (Zalaegerszeg, ferencrendi zárda), Moór János (Pápa, plébánia), Birman Ferenc (Székesfehérvár, ferencr.), Ferenc József (Veszprém, ferencr.), Ferenc Lajos (Gyöngyös, ferencr.), Arnold Emil (Érsekújvár, ferencr.), Urszuj Gábor (Pozsony, ferencr.), Sumira Ernő (Nagyszombat), Horváth András (Süveg ferencr.), Banadits János (Pilisvörösvár, Bányatemplom), Racs-kó József Esztergom, zárda), Pécsi Gyula (Újpest, plébánia), Wanyovszky György (Újvidék) és még sokan mások az ország minden táján.

Ezek mindegyike tisztességesen megél mint kántor, s vannak köztük olyanok is, akiknek havi jövedelme (zongora tanítás, hangolás) a 2—400 pengőt is eléri! Természetesen itt is, mint mindenütt embere válogatja!! Nem kell tehát olyan sötét szemüvegen át nézni a világot. — Sp.

Egyesületi élet.

A Siketnémák és Vakok Tanárainak Országos Egyesülete f. évi március hó 17-én Herodek Károly ny. igazgató elnökle alatt választmányi és szakülést tartott a siketnémák budapesti áll. intézetében. A gyűlés a f. évi közgyűlésünk helyének megállapításáról és szaklapunk fölös példányainak elhelyezéséről tanácskozott.

A mult lapszámában adtunk már hírt arról, hogy a legutóbbi gyűlésen a választmány örömmel tette magáévá a közgyűlésnek Debrecenben való megtartására s az ezzel kapcsolatos tornaverseny, rajzkiállítás rendezésére és a Homeros-énekkár szereplésére vonatkozó indítványt. A mostani választmányi gyűlés gondos mérlegelése alapján azonban határozatát akként módosította, hogy az ezidei közgyűlésnek Debrecenben való megtartását, valamint a kapcsolatos tornaversenyt, rajzkiállítást és a Homeros-énekkár szereplését, sajnálattal bár, de elhalasztja és átteszi egy kedvezőbb időpontra, miután a jelenlegi súlyos gazdasági helyzet miatt, de meg az idő rövidsége előreláthatóan nem nyújtanak elegendő biztosítékot a közgyűlés és a kiállítások tervbevett lebonyolítására. A választmány jegyzőkönyvi köszönetet mondott az oktatásügyet ilyenformán is lelkesen szolgáló és indítványttevő Simon József h. szakfelügyelőnek, Markovics Árpád igazgatónak és az elnökségnek az ügy érdekében tett eddigi fáradozásukért.

A választmány ezután akként határozott, hogy az adott gazdasági nehézségekre való tekintettel ezidei közgyűlésünket Szentgyörgyi Gusztáv igazgató szíves meghívására ősszel Vácot tartja meg, még pedig a szokásos Cházár András emlékünnepelellyel kapcsolatban.

A szaklapunk felgyülemlt fölös példányainak kérdésében pedig a választmány azt határozta, hogy a szerkesztő bizottságnak küldje meg a kiadóhivatal az előfizetők és tiszteletpéldányokat élvezők pontos jegyzékét, valamint azt, hogy egy-egy lapszámából ne nyomattassék több, mint 50 fölös példány. A postaköltségek lecsökkentése érdekében a jövő tanévtől kezdve a kiadóhivatal odahelyezését javasolja a közgyűlésnek, ahol a szerkesztőség, s a nyomda is van. Addig is a nyomda csak a szükséges példányszámot küldje el a kiadóhivatalnak s a többet maradjon Váccon. Az 50 példány túllévő fölös példányok hova fordításáról a választmány egy későbbi gyűlésén fog határozni.

A választmányi ülést követő szakülésen Murányi Antal tanár tartott felolvasást a siketek amerikai intézeteiben folyó ipari nevelésről és annak eredményeiről.

m. a

**Válasz Kleitsch János:
„Mérleg és mérlegelés“
c. cikkére.**

Tóth Zoltán dr.

Amikor a cikket olvastam, az új „Zrinyiász jutott eszembe. A szerző mintha ma ébredt volna fel álmából, mert nem tudja, hogy az elmúlt hat év alatt mily változások történtek a Vakokat Gyámoló Egyesületek szervezeti életében. A különvált egyesületek hat évvel ezelőt egymásrataláltak, a széthullott fiókegylet-rendszer helyébe önálló egyesületek léptek új alapszabályokkal. Majd az önálló egyesületek az elnökökből és igazgatókból közös megegyezéssel a Vakokat Gyámoló Magyarországi Egyesületek Országos Elnökségét alkották meg. Az Országos Elnökség vezetője az Országos Egyesület elnöke, a határozatok felelős végrehajtója az országos előadó, munkatársa pedig az országos titkár; továbbá az összes egyesületek számvizsgáló bizottságainak országos elnöke a kultuszminisztérium számvevőségi megbízottja. Az Országos Elnökségben helyet foglalnak a belügy- és a kultuszminisztérium kiküldöttjei. Oly központi szerv létesült tehát, amelynek keretében az összes egyesületek képviselve vannak. Az egyesületeket az Országos Elnökség az országos előadó útján ellenőrzi és a belügyminiszter úr utasítására időnkint meglepő számvizsgálatokat tart. Az Országos Elnökség minden évben egyszer összeül, a vakokat egyetemlegesen érintő kérdéseket, valamint a zárszámadásokat és költségvetéseket a miniszterek kiküldöttjeinek jelenlétében tárgyalja.

A szervezés óta sokat tanulunk egymástól és mintaszerű megértés és együttműködés fejlődött ki. Az országos akciók az Országos Elnökség vezetésével történnek, a különböző államsegélyeket az Országos Elnökség eszközli ki és a kultuszminiszteri segílyt kivéve, az egyesületek között megállapított kulcs szerint osztja szét. Az Országos Elnökség működése hogy mily erkölcsi és anyagi előnyt jelent az egyesületeknek, azt az országos jegyzőkönyvekben kifejezett köszönetek igazolják. Egyesületeink szelleme és anyagi helyzete állandóan javul és e tény annak a kiváló együttműködésnek és központi ellenőrzésnek és irányításnak köszönhető, amit a Vakokat Gyámoló Magyarországi Egyesületek együttesen alkottak meg.

Hármas bizottságok alakítása.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 660/1934. eln. sz., f. évi márc. 16-án kelt rendelete, amely a minisztérium hatásköréhez tartozó tisztviselőknek, tanerőknek és egyéb alkalmazottaknak az 1934. I. t.-cikken alapuló szabályszerű elbánás alá vonását megelőző eljárásra illetékes háromtagú bizottságok megalakításáról rendelkezik, oktatásügyünkre vonatkozólag az 1. §. alatt a következő rendelkezést olvashatjuk: (Hivatalos Közlöny 1934. ápr. 1.)

10. A Gyógypedagógiai intézetek és kiegészítő iskolák országos szakfelügyelőségénél.

A bizottság elnökét, tagjait és ezek helyetteseit a gyógypedagógiai intézetek és kisegítő iskolák országos szakfelügyelője hozza kijelölésre javaslatba. A bizottság elnökévé vagy az országos szakfelügyelő helyettesévé, vagy a hatásköréhez tartozó állami intézetek kiválóan minősített és hosszabb szolgálattal bíró egyik igazgatóját, elnökhelyettesévé, valamint azok tagjaivá és ezek helyetteseivé pedig a hatásköréhez tartozó állami intézetek kiválóan minősített s hosszabb szolgálattal bíró igazgatóit kell javaslatba hozni.

Illetékessége alá tartoznak:

a) A Gyógypedagógiai Intézetek és Kisegítő Iskolák országos szakfelügyelőségénél,

b) a m. kir. Gyógypedagógiai és orvopszichológiai intézetnél,

c) siketnémák intézeteinél,

d) vakok intézeteinél,

e) a szellemi fogyatékosok intézeteinél,

f) a kisegítő iskoláknál,

g) az összes egyéb gyógypedagógiai intézeteknél és intézményeknél,

h) a szakfelügyelőségek hatásköréhez nem tartozó és jelen rendelettel alakított más háromtagu bizottság illetékessége alá nem utalt hatóságoknál és intézeteknél stb. alkalmazott összes állami, izraelita, társulati, magán, uradalmi, közalapítványi uradalmi és érdekeltségi gyógypedagógiai tanerők, továbbá tisztviselők, gyakornokok, segédtisztok, kezelők, kezelőnők, díjnokok, altisztok és kisegítő szolgák.

Nem tartoznak illetékessége alá a szakfelügyelő és helyettese, valamint a háromtagu bizottság elnöke, tagjai és ezek helyettesei, akik a központi igazgatásnál alakított háromtagu bizottság illetékessége alá tartoznak.

(A központi igazgatásnál alakított háromtagu bizottsághoz tartozik: a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola és hozzátartozó állami gyógypedagógiai, kortani és gyógytani laboratóriumnál alkalmazott tanerők, tisztviselők, alkalmazottak.)

A 2. §. arról intézkedik, hogy a háromtagu bizottságok megalakítására az arra illetékeseknek nyolc nap alatt és pedig hármas jelöléssel kell javaslatot tenniük: Csakis kiterjedt szakismeretekkel bíró és tárgyilagos tisztviselők (tanerők) hozhatók javaslatba.

A 3. §.-ban rendelkezés történik arra, hogy szükség szerint több bizottság alakítására is tehető javaslat, s arról is, hogy a bizottság illetékessége alá tartozó különféle szolgálati ágazatok a lehetőség szerint képviselve legyenek, valamint arról, hogy ahol ez lehetséges, a hatóság székhelyén állomásozó tisztviselők, (tanerők) hozandók javaslatba.

A 4. §. megállapítja, hogy a bizottságok az 1934. évi 1610/M. E. sz. rendeletben foglaltak szerint járnak el.

E rendelet szövege a Budapesti Közlöny 39. számában (1934. február 18-án) tétetett közzé.

Szemle.

A „Debrecen“ c. lap 1934. február 25-i, vasárnapi számában *Bihari László* egész oldalt betöltő, képekkel díszített, meglehetősen közleményben számol be a debreceni siketnéma-intézetben folyó embermentő munkáról. Ritka szép cikk, amelyből hiányzik az a tájékozatlanság és felületesség, amely oly sokszor jellemzi az ilyenfajta megemlékezéseket. Tárgyilagosság és, azonkívül alaposággal megírt írás, amelynek minden betűjét az emberbaráti szeretet sugalta. Látszik, hogy nem sietett a szerző, hanem időt, fáradságot nem kímélve lelkiismeretes és figyelő szemmel, részletesen tájékozódott az osztályban és az osztályon kívül folyó értékes és hozzáértő lelkes munka iránt s ez készítette arra, hogy az intézet igazgatójának és tanárainak dicséretes jelzőkkel ismerje el nehéz és eredményes munkájukat.

Grósz Emil dr. egyetemi tanár, a szemklinika igazgatója, a vakokat gyám. orsz. egyesület társelnöke, nagyobb terjedelmű könyvben számol be több évtizedre szóló munkásságának eredményeiről. E könyvből tudjuk meg, hogy a kiváló tudós, a mindannyiunk által szeretettel körülövezett nagy emberbarát immár 40 esztendeje áll a közegészségügy szolgálatában. Munkásságának nagyszerűségét mutatja, hogy működése alatt 659.068 új szembeteg fordult meg klinikáján és 41.581 nagyobb szemoperálást végeztek ott. Mi évtizedeken át hálásan tapasztaltuk a világhírű professzor atyai pártfogását és támogatását, amelyet a világtalanokkal szemben tanusított, s azt kérjük a Mindenhatótól engedje, hogy Grósz Emil még hosszú éveken át sok-sok könnyet törölhessen le a fájó, beteg szemekről.

S. p.

Iskola és Egészség. E címen az Orvosszövetség iskolaorvosi szakosztálya indított ebben a tanévben egy folyóiratot, mely az iskolát, illetve a pedagógust és az orvost lenne hivatva egymáshoz közelebb hozni. Mult havi száma három tanulmányt is közöl, melyek szerzői a beszéddel foglalkoznak.

Istenes Károly cikke: *A magyar beszéd technikója és annak nevelési lehetősége az iskolában* cím alatt jelent meg. Rámutat arra, hogy az iskola a beszéd három főtényezője — a technika, az alaktan és jelentéstan között a technikát mily kévéssé gondolja. Ugyanakkor alsó és középfokú iskoláink tanterve az alaktani és jelentéstanitani részt túlságosan részletezi. Majd az ő közismerten szabatos és világos okfejtésével tárgyalja a különböző beszédhibákat. Kioktatja a szülőket és pedagógusokat, mire ügyeljenek, hogy a gyermekek beszéde tiszta, kellemesen hangzó legyen. Végül javasolja, hogy úgy, mint egykor régen, a világháború előtt, rendeztessék tanfolyam a tanítóképzőintézetit tanárok részére a beszédszervek bonc és élettanából, fonetikából stb.

Dr. Bárczi Gusztáv tanulmánya: *„Az ember beszéde, a beszéd hibái és zavarai”*. Cikkében főleg orvosi szempontból világítja meg a különböző beszédhibák keletkezését. Majd a beszéd fejlődésével foglalkozik behatóbban. — Cikke orvosnak és pedagógusnak szól. Felhívja a tanító figyelmét tanítványainak a hallásképeségére. Sok gyermek ül a tanteremben, aki nagyothalló s erről nem tud a szülő, a tanító. Az ilyen gyermek aztán csak zavarja a tanító munkáját. Sajnos ezek a nagyothalló, egyébként jóképességű gyermekek gyakran a kisegítőiskolába kerülnek, ami a későbbi fejlődésük szempontjából nagyon káros lesz. Külön, — nagyothallók iskolájába valók ezek. —

Dr. N. Tafferner Mária főv. iskolaszakorvos cikke: *„A fogazat szerepe a hang- és beszédképésben.”* A fogazat hiányosságából, rendellenességéből származó beszédhibákat tárgyalja.

Frey.

Megszűnt a „Blätter”. Németországi laptársunk, a *„Blätter für Taubstummembildung”*, amely 46 éve fejté ki eredményes szakirodalmi munkásságát, a kiadó értesítése szerint 1934. évi március 15-i számával megszűnt. Sajnálattal vesszük tudomásul e hírt s reméljük, hogy a német szakirodalmi munkásság továbbvitelére mihamarabb találunk megfelelő megoldást.

Elszakított kartársaink kálváriája címen lapunk 1933. évi 7—8-ik számában azt írtuk, hogy a temesvári ítélőtábla mint közigazgatási bíróság megsemmisítette a miniszter rendeletét, s a tanárok visszahelyezését rendelte el. Egyben kötelezte az egészségügyi minisztériumot, hogy az elmaradt fizetéseket egyenlítse ki! Mint most illetékes forrásból értesülünk, a rendelkezésnek az a része, amely az elmaradt fizetések kiegyenlítéséről szól, elmaradt, mert a miniszteri rendelet szerint: *nincs rá fedezet!!* Egyik kartársunk például mintegy 50.000 lei-nyi (2000 P.) elmaradt fizetését siratja. *Ilyen a jogszolgáltatás — odaát!*

S. p.

Intézeteink életéből.

Az egri siketnéma fiúk a Városi Színházban. A tavasszal Budapesten tartandó tornász-világ bajnokságok előkészítése céljából Egerben időzött *Tóth István*, a Motesz alelnöke és *Erdődy Béla*, a szövetség vidéki főtitkára, akik f. hó 11-én megtekintették az egri siketnéma intézet fiútornáját is. A két szakember a legteljesebb elismeréssel nyilatkozott a bemutatott munkáról, s a növendékek teljesítményéről. Kijelentéseiknek, hízelt megállapításaiknak az ad különösebb súlyt, amit a bemutató végén közöltek az intézet vezetőségével. Ez pedig az, hogy a világ bajnokságokkal kapcsolatosan tartandó tornász-világkongresszus tartama alatt a Városi Színházban tornász-bemutatók lesznek, amelyekre hajlandók felvinni az intézetnek mintegy 16 főből álló tornászcsapatát is, mely ott a hazai, sőt nemzetközi szakértő közönség előtt talajtorna-gyakorlatokkal szerepelne. Remélhetőleg testet ölt a szép terv. Oktatásügyünk érdeke mindenestre így kívánna.

—rm.

A siketnémák soproni intézete felügyelő bizottsága megállapította, hogy az intézet internátusa 50 növendék elhelyezésére építetett; így a jelenleg 100 növendéket befogadó internátus helyiségei szűknek bizonyulván, elvben elhatározta, hogy az intézetet kibővíti. Ennek céljából felhatalmazást adott az intézet igazgatóságának, hogy az államépítészeti hivatal vezetőjével lépjen érintkezésbe a megfelelő tervek és költségvetés elkészítése végett.

A vakok szegedi intézetének növendékei kicsiny vendégkoszorú jelenlétében ünnepelték március 15-ét. Az ünnepély ünnepi beszéde, szavalatai és énekszámai valóban értékes színvonalat értek el, s a vendégkoszorú kitüntető tetszésnyilvánításai teljes mértékben kiérdemelték. Az ünnepi beszédre és a szavalatokra a növendékek a január és február hó folyamán tartott versenyek kapcsán készültek, s a versenyek győztesei lettek az ünnepély szereplői.

K. J.

Ballagás a soproni intézetben. *László Géza*, a VIII. osztály főnöke rendezésében, a VIII. o. növendékei az iskolai évben ballagás keretében fognak búcsút venni az intézettől. Utána tornabemutató is lesz. Ezzel a műsorral lép az idén az intézet Sopron nagyközönsége elé.

Budapest. Áll. Gyógypedagógiai-intézet. Március 15-ét a magyar szabadság hajnalhasadását megható, lelkes hangulatban ünnepelte meg a budapesti Állami Gyógypedagógiai Nevelőintézet. A növendéksereg nemzetiszínű kokárdával feldiszitve vonult be az intézet tornatermébe, ahol 15 számból álló ünnepélyen hódolt édes magyar hazájának s március 15-dike hőseinek. Igen talpraesett beszédben méltatta Nyerges László VI. osztályos növendék, az Ifjúsági Önképzőkör elnöke március 15-ike jelentőségét. Nagy hatást ért el az intézet szavalókórusa a Talpra Magyar tüzes, lelkes előadásával. Berkesné Kovács Irén a márciusi idők eszményeiről mondott igen szép gondolatokkal s érzéssel telt finoman kidolgozott beszédet. A többi számokban versekkel s énekekkel hódoltak növendékeink március 15 emlékének. — o — ly.

Gyermekkarnevál. A budapesti Állami Gyógypedagógiai Nevelőintézet növendékei az „Ifjúsági Önképzőkör” rendezésében folyó évi február hó 14-én este farsangi estét, gyermekkarnevált rendeztek. Az este tüneményesen szép és kedves volt. Bors Vilmos az Ifjúsági Önképzőkör tanárelnöke és Szilárd Margit tanárnő vezetése és különös buzgólkodása mellett heteken keresztül készült a gyermekszereg az ő ünnepiségére. Nesztelenül, titokban, de fáradhatatlan igyekezettel készítették jelmezeiket, tanulták szerepeiket s gyakorolták a sok bájos mondókát s mókát. De meg is volt az eredmény, mert ilyen kedves, színes, kacagató gyermekmulatságot alig látott még valaki! Az ünnepség a feldiszitott intézeti tornateremben zajlott le. A terem színes szalagokkal, gömbökkel, virágokkal, s égőkkel volt feldiszitva. Pazar látványt nyújtott a gyermekszereg felvonulása. Minden gyermek jelmezben volt. A sok szín s különleges forma, alak, derült gyönyört váltott ki minden nézőből. A felvonulás

Bors tanár úr által szerzett indulóra történt. Az estének 40 szereplője mulattatta a meghívott családias közönséget. A felvonulást a pierrótok és pierrettek bájos csoportja nyitotta meg, s egymás után peregtek le a kedvesnél kevesebb számok. A kis bohócok trefái, a kozák tánc, az Éjkirálynő hangulatos dala, Hófehérke 7 törpéjével s a vassoru bábával, egymásután kellett jókedvű derűtséget, majd kedves meghatottságot. Jelen voltak az estén Gandhi, Zoro és Huru, a moloros, a matróz, az indián, a borosüveg, a kofta, a szobalány, a szakácsnő, a fogorvos, a szívkirály, a suszterinas, mindenik nagyszerű maszkban, élénk tetszést kelteve. Voltak tánc, ének s bohókás mutatóványok, amiket még bábszínház egészített ki. A tornaterem egyik sarkában ugyanis intézetünk bábszínháza ütötte fel tanyáját s adott elő 3 kacagató darabot. Hahota, kacagás töltötte be a termet, pir öntötte el a gyermekarcokat s egész lényükön meglátszott a boldogság. A kedves estének tánc lett a vége. Egy kis tündérke még az Igazgató Bácsit is megtáncoltatta. Három órán át gyönyörködtünk a gyermek-sereg túlradó boldogságában. S mi is mindannyian azzal az érzéssel távoztunk a kis estről, hogy ma valóban boldog gyermekeket láttunk. Ez a kis ünnepség példa arra, hogy egy kis jóakarattal s egy kis szeretettel mennyi örömet lehet szerezni növendékeinknek. — ó — ly.

Hazafias és kegyeletes ünnepélyek. A vakok József Nádor Kir. Orsz. intézetének növendékei a tanári kar és sok más érdeklődő jelenlétében március hó 15-én hazafias, március 19-én pedig az intézet alapítójának — József Nádornak —, valamint az összes jöveőknek emlékeztére, műsoros ünnepélyt rendeztek. Mindkét alkalommal megfelelő és művészi színvonalon álló műsorral lepték meg a jelenlévőket. A már megszokott tökéletességgel előadott énekszámokat Fiedler Lajos tanár tanította be és vezényelte; a zenekart Berindán László óraadó tanár vezette.

A Vakokat Gyám. Orsz. Egyesület Gróf Andrássy Dénes önképzőköre április hó 8-án tartotta meg elhunyt jöveői emlékére rendezett ünnepélyt, mely után gyakorló ülést is tartottak az önképzőkör tagjai. A dísztermet zsufolásig megtöltő ünnepelő közönség egy művészi emlékekkel meggazdagodva hagyta el a termet. Az ének- és zenekari számokat a Homeros ének- és zenekara adta elő a tőle megszokott művészettel. A betanítást és vezénylést itt Schnitzl Gusztáv igazgató látta el. Sp.

Látogatók a vakoknál. A József Nádor Kir. intézetét sűrűn látogatja a közönség, különösen a tanuló ifjúság tanáraik vezetése mellett. Legújában — többek között — az Erzsébet Nőiskola, a budapesti Szent Margit-, valamint a zsámbéki és kalocsa-i rk. tanítóképzők egy-egy csoportja, a középiskolai női tanárjelöltek és sokan mások. A tanulmányozó ifjúságra a szerzett tapasztalatok bizonyára olyan szívet és lelket nemesítő hatással voltak, hogy — nem egynél — egész jövőendő életének irányítására szolgál indítékul. Dr. Pataki Károly szerkesztő ezt írta: *Majd meglátjuk, mondjuk mi látók! Ezek a szerencsétlenek sohasem fogják meglátni azokat a könnyeket, melyek értük hullanak!* S. p.

Ünnepélyek a soproni intézetben. Március 15-én az intézet az ifj. Önképzőkör rendezésében hazafias ünnepélyt tartott. A nap jelentőségét Végh Ferenc tanár magyarázta meg. — Március 19-én, József-napján a növendékek szeretett igazgatójuk, Völker József tiszteletére rendeztek ünnepséget és osztályonként fejezték ki jókívánásaikat. A tanári kar nevében Vas János köszöntötte az igazgatót.

Sakkve seny a siketnémák soproni intézetében. Az ifj. Önképzőkörben március eleje óta sakkverseny folyik. A versenyben 12 fiú és 10 leány vesz részt. Külön a fiúk, külön a lányok; a verseny befejezése után a helyezettek az intézeti bajnokságért körmerközést játszanak.

A váci kir. orsz. siketnéma-intézet és leány foglalkoztató intézet növendékei a húsvéti szünidőben, a tavalyihoz hasonlóan fogkezelésben részesültek, amely alkalommal az egészségügyi mintajárás fogorvosa 55 fogtömést, 70 foghúzást és 6 separációt végzett.

A váci kir. orsz. intézet kertjében és udvarán a fa és cserjefajtákat a tavalyi esztendő óta kb. 50 féle fajtaival szaporították, hogy a növendékek természetben láthassák, megismerhessék a növényeket. A fákat, brokrok felirásokkal is ellátják. A névtáblák házilag készülnek. Az intézetnek külső két magyar holdas kertjét az ősszel Vácson jól tenyésző gyümölcsfákkal telepítették be.

Vegyes.

Szaktanácsi ülés. A Gyógypedagógiai Intézetek Országos Szaktanácsának elnöki tanácsa f. évi április hó 23-án, hétfőn délután 5 órakor dr. Petri Pál államtitkár elnöklete alatt ülést tartott, melynek tárgyai voltak: I. Miniszteri rendeletek: 1. a 40512/1934. V. a. 2. sz. rendelet a február havi ülés jegyzőkönyvében foglaltak tudomásul vé eléről. 2. a 38757/1934. V. a. 2. sz. r., a gyógyped. vizsgáló és nevelési állomások engedélyezése tárgyában. II. 1. Az állami gyógypedagógiai nevelési és pályaválasztási tanácsadó 1929—32. évi működéséről szóló jelentés. 2. A beszédhibák javítására szolgáló állami tanfolyam vezetőjének előterjesztése a tanácsadó beszédterapeutikai osztályával kapcsolatban. 3. Az állami gyógypedagógiai és orvopszichológiai intézet 1932-33. évi működéséről szóló jelentés. 4. Az állami gyógypedagógiai kórtani és gyógytani laboratórium 1932-33. évi jelentése és munkaprogramja. 5. A budapesti áll. gyógyped. nevelő intézet szakorvosának 1931-32. évi jelentése és munkaprogramja. 6. A budapesti áll. gyógypedagógiai intézet felvételeinek szabályozása. III. Indítványok.

Nyugtázás. A *Borbély Sándor* szoborra adakoztak: *Rochlitz Gyula* 2—, *Vaszary László* 4 pengőt, *Spiegel Károly* 50 fillért. Az adományok az alaphoz csatoltattak.

Áthelyezések. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr *Györgyfy Ákos* siketnéma-intézeti tanárt a siketnémák váci kir. orsz. intézetétől a váci siketnéma fiu foglalkoztató intézetéhez helyezte át és ott ideiglenesen az igazgatói teendőik ellátásával megbízta. *Györgyfy* kartársunk helyére *Kecskemétről Tihanyi Jolán* okl. gyógypedagógiai tanár helyezettetett a kir. orsz. intézetbe.

A Magyar Fonetikai Társaság első tudományos ülését 1934 február 20-án a Tud. Egyetem élettani intézetében tartotta. Dr. *Farkas Géza* Proff. megnyitó szavai után Dr. *Sarbó* professzor tartotta meg előadását: „A beszéd és a zenei hallás centrális viszonya” címmel. Az élettani intézet pompás ábráin közvetlen egyszerűséggel mutatta be azt a rendkívül bonyolult mechanizmust, mely a beszéd meghallás, megértés és leadás folyamán működik. Nagyon érdekesítően magyarázta az ösztönélet és a beszéd, valamint az ének viszonyát és sikerült módon vázolta, hogy az ösztönélet terén nem kizárólagosan a sexualitás a domináló és éppen ezért túlhaladott álláspont mindent a sexualis élet számlájának a javára vagy a kárára írni. A beszéd centrális eredetű mechanizmusára vonatkozó értékes kísérleti és irodalmi anyagot pompás vetített képekkel demonstrálta. A nagyszámú hallgatóság lelkesen tapsolt az előadónak biztató jeleként annak, hogy a fonetika kérdéseinek ma már nálunk is nagyon sok a művelője és az ősz folyamán Budapesten tartandó nemzetközi fonetikai kongresszuson Magyarország tekintélyes képvisellel fog majd felvonulhatni.

Dr. *Bárczi*

Üdülőtelep vakok számára. Debrecen város tanácsa elfogadta a Vakokat Gyám. Orsz. Egyesületnek azt a javaslatát, melyszerint az egyesületnek a debreceni nagyerdőn lévő Szabados-féle hagyatékából származó birtokán a vakok számára üdülőtelepet létesítsen. Örömmel várjuk, hogy ez a régen nélkülözött és óhajtott intézmény minél előbb megkezdhesse áldásos működését. (Vakok Világából.)

Névváltoztatás. *Wellbach Zsigmond*, gyógypedagógiai tanár a nagyothallók budapesti intézeténél, nevét belügyminiszteri engedéllyel *Ágotházi-ra*, változtatta.

Házasság. *Schannen Péter* vakintézeti igazgató fia, *dr. Schannen Béla* f.év. márc. hó 24-én Budapesten házasságot kötött *Antal Margit* úrhölgygel. Az egyházi szertartás az intimjellegű jáki kápolnában volt, amelyet *Mihalovics Zsigmond* kanonok-plébános, az *Actio Catolica* igazgatója végzett.

Eljegyzés. *Dr. Schnitzl Erzsébet* tanárnőt, *Schnitzl Gusztáv* igazgató leányát eljegyezte *Würth Ferenc* m. kir. h. ő. főhadnagy.

A **Homeros Énekkar** március hó 10-én tartotta meg ezidei nagy nyilvános hangversenyét a Zeneművészeti Főiskolán. A végig magyar szerzeményekből álló műsor keretében *Bartók, Hubay, Siklós, Huszka stb.* szerzeményeit emeljük ki. *Liszt Ferenc Pater noster-e* a Krisztus oratórium-ból magasztos hatással volt a jelenlévőkre. *Jarmer Lajos* világtalan zongoraművész, a Vakok József Nádor Kir. intézetnek neves zenetanára, *Kodály Marosszéki táncok*-kal ért el nagy és megérdemelt sikert. A teljes anyagi és erkölcsi siker jegyében lefolyt hangversenyről úgy a fővárosi napi-, mint a szaksajtó a legnagyobb elismerés hangján emlékezett meg, ami ismét csak a kiváló zenépedagógusnak, *Schnitzl Gusztáv* igazgatónak érdeme. S. p.

Vaszary László: Borbély és Náray-Szabó-szobrai. *Vaszary László* szobrászművész, a váci kir. orsz. siketnéma-intézetnek volt kiváló tanítványa, ugyanezen intézet *Cházár András és Ferenc király* szobrainak megalkotója, megtudván, hogy a váci intézet igazgatója és tanári testülete *Borbély Sándornak* és *Náray-Szabó Sándornak* is emléket óhajt állítani, e két férfiúnak életnagyságú mellszobrait elkészítette, egyelőre természetesen csupán agyagban, azért, hogyha a szoborköltség együtt lesz, mindjárt hozzá lehessen fogni az öntéshez és így előbb készülhessenek el a szobrok. A váci tanári testületnek két tagja (*Szentgyörgyi Gusztáv* igazgató és *Záborszky Árpád* tanár) a szobrokat megtekintették és beszámoltak tapasztalataikról a váci tanári testületnek. Ennek alapján közölhetjük, hogy *Vaszary* mindkét férfiú szobrát ifjabb férfikorabeli képeik alapján készítette el s bizony nehézségei voltak a művésznak, mert megfelelő képek nem állottak rendelkezésre, éppen úgy halotti maszkok sem, amelyek az arcok méreteiről pontos méretet adtak volna. *Vaszary* a *Borbély* szobron az arc élesebb vonásait szelidítette, hogy így a nyájasabb, az alkotó, a siketnémakért áldozatos munkát végző *Borbély-lelket*, kifejezést örökítse meg. A *Náray-Szabó* szobornál különös egy kissé a magyaros bajúsz, azonban a díszmagyaros arcképén *Náray-Szabónak* ugyancsak így van a bajúsza megörökítve. A szobrok egyébként, a kiküldötték beszámolója szerint értékes művészi munkára vallanak. *Klug Péter* orsz. szakfelügyelő, *Herodek Károly* tanáregyesületi elnök, *Istenes Károly* igazgató, amikor *Vaszaryt* felkeresték, hogy a szobrokat megtekintsék, csupán a gipsz negatívot láthatták, úgy, hogy

ők véleményét a szobrokról nem tudnak mondani. Kívánatos volna, hogy a budapesti kartársak tekintsék meg Vaszary munkáját s mondjanak róla véleményét, a címe Vaszarynak: Bp. Eszterházy-utca 25 II. udvar, földszint, jobbra az első ajtó.

A „Magyar Fonetikai Társaság” április havi összejövetelén, Fröschels m. tanár tartott előadást a „beszédgyógyítás mai helyzetéről.” Bevezeté-képpen nagy örömeinek adott kifejezést, hogy a magyarokkal együtt dolgozhat a nemzetközi kongresszus sikere érdekében, melyet szeptember 5. 6. 7-én fognak megtartani Budapesten. Azután sorba vette a beszédhibákat és röviden vázolta mindegyiknél saját felfogását és eljárását. Ujszerűt nem mondott, bennünket érintő kijelentése a dr. Bárczi-féle kísérletek „csodával határos eredményeinek” a felemlítése és azok elismerése. A dadogás területén felfogása teljesen a Sarbó-féle felfogáshoz simul, ezen a téren újszerűt is adott, amennyiben szerinte a beszélgetést az évéshez hasonlíthatjuk és a dadogónál kiindulhatunk a rágó mozgásokból és ezekből vezessük le — szerinte — a beszédmozgást. Nagyszámu közönsége szívesen hallgatta a kellemes szónokot és lelkes tapsokkal fejezte ki háláját.

Frey

Személyváltozás. A vakok miskolci fogl intézetének vezetését f. évi március hó 16-án Eck Péter, a vakok szegedi intézetének volt gondnoka vette át, akinek működéséhez igen sok reményt fűznek s tőle várják ez intézmény erőteljesebb fellendítését. Miskolc város közeleti vezérférfiai részéről, akiknél az új gondnok bemutatkozó látogatásokat tett, osztatlan szívélyes fogadtatásban részesült és hathatós támogatásukat helyezték kilátásban minden szép tervének megvalósítására.

Indiában a Neu-Delhi-i vöröskereszt egyesület legutóbb egy röpiratot terjesztett szét, melyszerint Indiában egymillió a vakok száma, s minden vak mellé még három csökkentő látását kell számítani. A röpiratban utasításokat ad a laikus közönségnek, mimódon kerülhető el a vakság, s befejezésül ezt mondja: kezet, arcot tarts tisztán, naponként legalább kétszer mosd meg azokat szappannal és tiszta vízzel. (Blindenwelt).

S. p.

Borsóval töltött futball-labdával 8 gólt lőttek a látók a vakok mikrofonos kapujába. Az angol főváros közelében a napokban furcsa futballmérkőzés folyt le. A mérkőzést koromsötétségben tartották meg és pedig azért, hogy a két szembenálló csapat közti különbséget kiegyenlítsék. Az egyik csapat ugyanis vakokból állott: A Royal Normal College for the Blind vak növendékeiből. Az ellenfél az egyik katolikus misszió iskolájának növendékeiből összeállított látó csapat volt. A vakok csapatának kapuja fölött mikrofont helyeztek el, a futball-labdát pedig borsóval töltötték meg, hogy a zizegésből következtessenek arra, hogy mezőnyben hol a labda? A mikrofon mindig jelezte, hogy gólveszély fenyeget. A különös mérkőzést a látó csapat nyerte meg 8:7 arányban. (Uj Nemzedék). — Ezt a híradást természetesen nem lehet komolyan venni. Valószínű, hogy gyengén: vagy kevésbé gyengén látók szerepeltek mint vakok. Miután a futballjáték a jóllátók testi épségét is nagy mértékben veszélyezteti, emberieseknek egyáltalán nem mondhatók az ilyen kísérletek. A londoni kongresszus alkalmával (1914-ben) különben személyesen is tapasztaltuk, hogy éppen a főntemlített Royal Normal College for the Blind intézet vezetősége még a szakemberek előtt is olyan reklámizű dolgokat mutatott be növendékeivel (ugyancsak féllátók szerepeltek mint vakok), amelyek semmiképpen sem szolgálták a vakok komoly nevelését és oktatását.

S. p.

Rosszul látókat és vakokat a külföldön bevált S. I. S. rendszer egyénenként rövid időn belül a legkülönbözőbb munkára és szórakozásra tanítja meg. Magyarországi vezetője Szeben Klára. Ez hír jelent meg az utóbbi napokban egyik fővá-

rosi napilapban, s természetesen felköltötte úgy a szakemberek mint a vakok és gyengénlátók érthető érdeklődését! Felkerestük Szeben Klára úrnőt, aki életének későbbi éveiben fokozatosan veszítette el látását, vakok intézetébe sohasem járt, oktatási rendszerünket és módszerünket nem ismeri s vakosan írni, olvasni sem tud. Az S. I. S. jelzés — úgymond — angol szavak rövidítése, s magyarul „szempótlás” rendszernek volna nevezhető. Ő csak olyan vakokkal óhajt foglalkozni, akik — mint ő — későbbi korban vakultak meg, tehát a vakok írását-olvasását éppen idősebb koruknál fogva nem sajátíthatták el. Hosszú éveken át szerzett tapasztalatait akarja a hozzája fordulókkal közölni, s tanácsaival, utasításaival az illetőket megtanítani arra, hogy mi módon tehetik hátralévő éveiket munkával hasznossá, szórakozásaikkal kellemessé! Véleménye szerint 8-10 tanfolyam alatt (óradij 5 pengő) eléri azt, amit vállal. Szeben Klára tehát világtalan úrnő, egyben neves író is, mert „Mákvirág” című darabját már 50-szer adta a Kamaraszínház, s a rádió is közvetítte. S. p.

Szünidei testnevelési tanfolyam tanárok és tanárnők részére. A vallás és közoktatásügyi Miniszter Úr engedélyével a m. kir. Testnevelési Főiskola folyó évi június hó 25-től július hó 15-ig tanárok és tanárnők részére tanfolyamot rendez, amelyen az iskolai testnevelés köréből a modern gimnasztikai módszereket, ritmikus tornát, szabadtéri atlétikai sportokat, sportszerű és iskolai játékokat, néptáncokat ismertetjük. A résztvevők az elméleti előadásokat közösen hallgatják, míg a gyakorlati tanítás nemenként külön csoportokban történik. A tanfolyam díja — a tanfolyamon való részvételt igazoló bizonyítvánnyal együtt — 25 P, amely a tanfolyam megkezdésekor fizetendő. A résztvevők a tanfolyam tartama alatt a főiskola internátusában 50 P lefizetése ellenében kedvezményes elszállásolást és ellátást (naponta háromszori étkezést) élvezhetnek. A tanfolyamon résztvenni óhajtok legkésőbb folyó évi június 1-ig írásban jelentkezzenek a főiskola Igazgatóságánál, (Budapest I. Győri-út 13. sz.) annak feltüntetésével, hogy a lakás és ellátási kedvezményre igényt tartanak-e.

Nyugtázás. Válek János ny. kartársunknak a Borbély szoboralapra szánt adománya két részletben nyugtáztatott. Az adomány együttes összege 18 pengő és 50 fillér.

Kartársaink társadalmi szereplése.

A Magyar Turista Egyesület kebelében működő „Fecskék csoportja” VIII. dík közgyűlése alkalmából szerelt elnökének, úgyis mint a csoport egyik legbuzgóbb turista veteránjának, — az ő kedves „Géza bácsijuknak” — Szabady Géza kedves kartársunknak a „Fecskék csoportja” emléklakettjét nyújtotta át. Kívánjuk szívből, hogy Géza bácsi a mai fiatalos lelkesedésével még számos éven át vezethesse az ő kedves „Fecskéit” árkon-bokron keresztül. Frey.

Sopron Wayán Ferenc soproni tanárt az Országos Frontharcos Szövetség soproni főcsoportja április 8-i közgyűlésén alelnöknek választotta.

Vác. Április kilencedikén lengyel-magyar est volt Vácon, Ápr. 10-én pedig Pierfranco Gaslini olasz egyetemi magántanár tartott előadást revíziós est keretében Vácon. Mindkét előadást Szentgyörgyi Gusztáv igazgató rendezte.

Vácon a város képviselőtestülete kimondotta ereklvés országzászló felállítását. A felállításra vonatkozó tervek kidolgozására, a felállítási hely kijelölésére, a gyűjtés lefolytatására öt tagu bizottságot választott. A tagok között helyet foglal Szentgyörgyi Gusztáv, a kjr. orsz. siketnéma-intézet igazgatója is. A bizottság a zászló megtervezésére Zsembai Ferenc siketnéma-intézetű tanárt kérte fel.